

การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

โดย
นางสาวสุภาพร ภูไพบูลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

SUFFICIENCY ECONOMY-BASED COMMUNITY MANAGEMENT OF BAN PHO SI,
BANG PLA MA DISTRICT, SUPHAN BURI PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Art Program in Public and Private Management
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2015
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” เสนอโดย นางสาวสุภาพร ภูไพบูลย์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษฎาต์ลักษณ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.สวรรณยา ธรรมอภิพล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วัชระ เวชประสิทธิ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษฎาต์ลักษณ์)

...../...../.....

57601725: สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ: วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง/ การจัดการ/ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

สุภาพร ภูโพนุญธ์: การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.ดร. วิโรจน์ เฉษฎาลักษณ์. 112 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หลักการจัดการชุมชน และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำ อย่างเป็นทางการ กลุ่มผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ และตัวแทนชาวบ้าน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่า วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านมีการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมมาจาก รุ่นบรรพบุรุษ เน้นการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บ้านเรือนมีความสะอาดเรียบร้อย ทุกคนมีความรัก ความสามัคคี เสียสละซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ชอบเข้าร่วม กิจกรรมของชุมชน การประกอบอาชีพเน้นการเกษตรกรรม ทำนา ปลูกผักสวนครัว เน้นการพึ่งพาตนเอง ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และยังมีกลุ่มแม่บ้านได้รวมตัวกันในการประกอบอาชีพงานจักสาน หวาย-ไม้ไผ่ มีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากมาย สามารถสร้างอาชีพ มีรายได้มาหาเลี้ยงครอบครัว ในส่วน ของการจัดการชุมชน ผู้ใหญ่บ้านเน้นให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ ทุกคนมีการพัฒนาทักษะความรู้ ประสบการณ์ เน้นการทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด อีกทั้ง ผู้ใหญ่บ้านยังได้มีการบริหารจัดการชุมชนที่ยึดตามแบบวงจรคุณภาพที่เริ่มจากการวางแผน งาน ลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยให้มีการตรวจสอบและประเมินตามช่วงระยะเวลา อยู่ตลอด และเน้นการปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ให้สามารถต่อยอดสร้างรายได้ให้กับ ชุมชน และในส่วนของปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จนั้น มาจากปัจจัยที่เกิดขึ้นภายใน ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร และด้านเทคโนโลยีนวัตกรรม และปัจจัยภายนอกเข้ามามีผลกระทบกับชุมชน ทั้งนี้ ชุมชนใช้หลักการ สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีกับชาวบ้านเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจตามมา ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำมา เป็นต้นแบบให้กับชุมชนที่ต้องการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืน กับชุมชนตลอดไป

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

57601735: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEY WORDS: SUFFICIENCY ECONOMY-BASED LIFESTYLE/ MANAGEMENT/ FACTORS
AFFECTING THE SUCCESSFUL

SUPAPORN PHOOPHAIBOON: SUFFICIENCY ECONOMY-BASED COMMUNITY
MANAGEMENT OF BAN PHO SI, BANG PLA MA DISTRICT, SUPHAN BURI PROVINCE.

THESIS ADVISOR: ASST.PROF.VIROJ JADESADALUG, Ph.D. 112 pp.

The objective of this research was to investigate sufficiency economy-based lifestyle, community management, and factors affecting the successful sufficiency economy-based community management of Ban Pho Si, Bang Pla Ma District, Suphan Buri Province. The sample of this study consisted of three major groups: The official leader group unofficial leader group and village representatives group. In-depth interview was used as the research instrument to collect data. The results of this research showed as follows. Local people have lifestyle, tradition, and culture inherited from ancestors, rely on sufficiency economy principle, clean and tidy house, share love, harmony, and sacrifice, listen to other opinions, prefer participating in local activities, make a living as agriculturists, farmers, backyard gardeners, are self-reliant based on sufficiency economy. Moreover, local housewives gathered together to make woven rattan (palm)-bamboo handicrafts and various local products, generating income, supporting their family. For community management, the village headman encourages local villagers to participate in local activities, supports them to develop their skills, knowledge and experiences, emphasizes teamwork, division of labor based on specialization. In addition, the village headman manages the community based on quality cycle: plan-do-check-act cycle, emphasizes new innovative improvement, generating income for local people. Factors affecting the successful community management were internal factors including local personnel, budge, management, resources, and technology and innovation as well as external factors. The Community has relied on immunity system to avoid potential impacts. In sum, the findings of this study could be used as the model for other communities that wish to apply sufficiency economy principle to achieve sustainable community.

Program of Public and Private Management

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2015

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษภฎลักษณ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงให้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.สรวรรยา ธรรมอภิพล ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.วัชระ เวชประสิทธิ์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาท ความรู้ แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศิลปากรแห่งนี้ ซึ่งสามารถนำ ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ และเป็นพื้นฐานในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 นายจรัส พิมพม์ฉาย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 นายชอบ ทองแย้ม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายเฉลา นิลวรรณ นายจำลอง หนูทา หัวหน้ากลุ่มอาชีพ นางดารณี วงศ์จันทร์ และตัวแทนชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัด สุพรรณบุรี ทุกท่านที่สละเวลาในการให้ข้อมูล ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้อง และคณาจารย์ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้ กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งผู้วิจัยถือว่าทุกท่านได้ให้ความช่วยเหลือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดีมาโดยตลอดจน สำเร็จการศึกษา

สุดท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ก่อเกิดประโยชน์ให้กับผู้ที่สนใจศึกษาการจัดการ ชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป นับเป็นความปิติยินดีอย่างยิ่งที่ได้ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
นิยามศัพท์	6
2 การทบทวนวรรณกรรม.....	8
ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี.....	8
ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน.....	25
แนวคิดและทฤษฎีกระบวนการจัดการชุมชน.....	30
ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชน.....	45
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	51
รูปแบบการศึกษา.....	51
การเลือกพื้นที่การวิจัย.....	52
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและเกณฑ์การคัดเลือก.....	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	54
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	55
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	56

บทที่		หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	57
	ส่วนที่ 1 วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน โพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี	57
	ส่วนที่ 2 การจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	63
	ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง	66
5	สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	79
	สรุปผลการวิจัย	79
	อภิปรายผล	88
	ประโยชน์จากการวิจัย	93
	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	95
	รายการอ้างอิง	96
	ภาคผนวก	100
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บ รวบรวมข้อมูล	101
	ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูล (สัมภาษณ์)	109
	ประวัติผู้วิจัย	112

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชีวิตที่มั่นคง และยั่งยืน 3 ห่วง 2 เงื่อนไข	16
2	วงจร PDCA กับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง.....	34
3	หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ	44
4	ด้านหน้าศูนย์เรียนรู้ โรงเรียนชานนาบ้านโพธิ์ศรี.....	71
5	ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านโพธิ์ศรี 312 หมู่ที่ 3 และ 12 บางปลาม้า สุพรรณบุรี.....	71
6	กิจกรรมประดิษฐ์การร้อยลูกปัด ณ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านโพธิ์ศรี 312.....	72
7	หน้าบ้านกลุ่มจักสานหวาย-ไม้ไผ่ นางดารณี วงศ์จันทร์.....	72
8	ผลิตภัณฑ์จักสานหวาย-ไม้ไผ่	72
9	ก้อนนึ่งเบญจคุณ.....	73
10	ผลิตภัณฑ์จักสานหวาย-ไม้ไผ่	74
11	ขบวนพาสำหรับ พร้อมต้อนรับคณะผู้มาเยี่ยมชมชุมชนบ้านโพธิ์ศรี.....	75
12	ชาวบ้านเตรียมต้อนรับ พร้อมโต๊ะอาหาร รอต้อนรับคณะผู้มาเยี่ยมชม	75
13	คณะสื่อมวลชนนั่งรถอีแต่น ชมรอบหมู่บ้าน	76
14	ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้แทนส่วนราชการ นั่งรถอีแต่นเยี่ยมชมรอบหมู่บ้าน โพธิ์ศรี	77

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีการมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2504 ในระยะ 5 ปี แผนพัฒนาฯ ได้มีการปรับปรุง พัฒนาให้มีการต่อยอดจากแผนพัฒนาฯ เดิม จะพบว่า ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 (พ.ศ. 2504-2539) ได้เน้นแต่เพียงพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดปัญหาอย่างมีอาจจะหยุดยั้งได้ เป็นการพัฒนาที่ไม่เกิดความยั่งยืนต่อสังคมและประเทศ จึงทำให้ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการวางแผนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จากการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว มาเป็นการพัฒนามนุษย์มากขึ้น มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2546-2549) ได้ให้ความสำคัญเรื่องความสุข โดยเริ่มจากระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน สถาบันต่าง ๆ และระดับประเทศ ตามลำดับ และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน มุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะกระแสของโลกาภิวัตน์และการแข่งขันระบบทุนนิยม ส่งผลทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากรอบด้าน โดยประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมอย่างดีพอ เห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้น มาตั้งแต่วิกฤตปี 2540 ที่สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยยังขาดความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ยังขาดภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง ยังพึ่งพาตนเองไม่ได้และขาดความพอดี ซึ่งในสังคมไทยยังขาดความพอดี ในเรื่องสำคัญ 5 ประการ คือ 1) ขาดความพอดีด้านจิตใจ คนส่วนมากมีสภาวะจิตใจที่ไม่เข้มแข็งยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ขาดจิตสำนึกที่ดี ไม่มีความเอื้ออาทร ไม่รู้จักประนีประนอม

2) ขาดความพอดีด้านสังคม ไม่ค่อยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชุมชนขาดความเข้มแข็ง และที่สำคัญ ไม่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและเข้มแข็ง 3) ขาดความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการใช้และจัดการขาดความรอบคอบ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดภายในประเทศอย่างไม่เป็นขั้นตอน 4) ขาดความพอดีด้านเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านและความสอดคล้องที่เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม 5) ขาดความพอดีด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่คนไทยดำรงชีวิตกันอย่างฟุ่มเฟือยหรือเกินฐานะความเป็นอยู่ของตน (ตฤตนิย นพคุณ, 2548: 41-47)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถือเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศ เริ่มที่ระดับครอบครัว มีการดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้นำไปเป็นแบบอย่าง ยึดหลักความพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักใช้ รู้จักพอ ในระดับชุมชน มีการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สม่ครสมานสามัคคี ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญรุ่งเรือง และระดับประเทศ ผู้นำควรดำเนินงานไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจทุกระดับต้องมีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2550: 12)

การที่เศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับทั้งในแง่กรอบความคิด และการปฏิบัติในสังคมไทยเช่นนี้ เป็นเพราะมาจากประสบการณ์ที่เป็นจริงของการพัฒนาทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ โดยมาจากการกลั่นกรอง พระบรมราโชวาทอันมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจ และการดำเนินงานโครงการหลวงที่พระองค์ท่านทรงพัฒนา จึงเป็นประสบการณ์ที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญมุ่งให้คนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ปรัชญายังมีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอนตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา ของพระพุทธศาสนาอันเป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยทั่วไป ทั้งยังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองคิรวม มุ่งความสุขของบุคคล ทั้งด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มีกรอบที่กว้างกว่าในอดีตที่มักจะมีมุมมองภาพโดยแยก

ส่วน ปรัชญานี้ไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชี้ให้เห็นว่าการมีความรู้เท่าทันที่จะสามารถรองรับปรับเปลี่ยนต่อความผันผวนสิ่งต่าง ๆ ได้

เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนสามารถรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยยึดหลักทางสายกลางดังกล่าวแล้ว ปรัชญาเมืองคัมภีร์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง แล้วมีเงื่อนไขพื้นฐาน คือ ความรู้ และคุณธรรม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับพื้นฐานของสังคมไทย เพื่อการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล เจริญมั่นคง และมีความยั่งยืนในระยะยาว ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ทำให้ชีวิตมีการพัฒนาอย่างมั่นคง ไม่ผันผวนไปตามปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ พิจารณาในหลายมิติเป็นองค์รวม มิใช่เฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจ มีความครอบคลุมทั้งมิติด้านจิตใจ ซึ่งกำหนดพฤติกรรม มิติสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และกฎระเบียบ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของความพอเพียง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนกำหนดและสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองได้ จึงจะนำชุมชนสู่ความเข้มแข็งและสามารถจัดการตัวเองได้อย่างยั่งยืน อันจะนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นส่งผลให้คนมีความสุขอย่างแท้จริง

ชุมชนต่าง ๆ ได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนหรือหมู่บ้านหนึ่งที่สมาชิกในชุมชนใช้ชีวิตแบบพอเพียง มีการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์ ดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมมาอย่างยาวนาน ประกอบอาชีพหัตถกรรมจักสาน โดยเมื่อปี 2550 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีแห่งนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ด้านวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม จากที่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนยึดหลักความพอเพียงและได้รับรางวัลมาแล้วนั้น อีกทั้งในปี 2557 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ยังได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2557 ภายใต้บริบทความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ของบ้านโพธิ์ศรี มีประเพณีวัฒนธรรมของคนในหมู่บ้านซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งสืบเชื้อสายจากชาว “พวน” มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เกื้อกูลซึ่งกันและกัน สามัคคี ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และหมู่บ้านยังสืบสานมรดกทางความคิดเป็นงานฝีมืออันประณีต ในการจัดทำจักสานเครื่องมือเครื่องใช้และภาชนะต่าง ๆ ด้วยหวาย และไม้ไผ่ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ โดยได้สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น และได้รับการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มจักสานหวายไม้ไผ่ บ้านโพธิ์ศรี ปี 2555 ด้วยชุมชนมีวิถีชีวิตการทำเกษตร บ้านโพธิ์ศรี จึงเป็นที่ตั้งของโรงเรียนชานวนา ซึ่งเป็นแหล่งองค์ความรู้การทำปุ๋ยชีวภาพ แนวทาง และกระบวนการทำนาชีวภาพ

และมีเครือข่ายโรงเรียนชานาจากทั่วประเทศ และในปี 2558 เป็นปีมหามงคลที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระชนมายุครบ 5 รอบ ในวันที่ 2 เมษายน 2558 กระทรวงมหาดไทยได้จัดโครงการ “รักษารัฐ รักรักษ์แผ่นดิน สืบสานแนวทางพระราชดำริ” ซึ่งผู้นำชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้เห็นความสำคัญของโครงการดังกล่าว ประกอบกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และพื้นที่ที่เอื้อต่อการเข้ารับการพิจารณาตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของโครงการดังกล่าว ด้วยวิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันดำเนินชีวิตแบบยึดหลักความพอเพียง อีกทั้งความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของคนในชุมชนที่ส่งเสริมให้มีการพึ่งพาตนเอง ใช้ชีวิตแบบพอเพียง รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม จึงได้รับการพิจารณาให้เป็นชุมชนต้นแบบ ตามโครงการ “รักษารัฐ รักรักษ์แผ่นดิน สืบสานแนวทางพระราชดำริ” โดยเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2558 โดยชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้เปิดโครงการอย่างเป็นทางการ ให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานโครงการกิจกรรมพระราชดำริ และมรดกคุณค่าทางขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของความพอเพียง

ปัจจุบัน ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชานา เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้และข้อมูลในการทำการเกษตรกรรมและแนวทางการปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อไว้บริโภคภายในครัวเรือน อีกทั้ง ชุมชนยังได้มีศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาต่อยอดตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงได้ชี้้นำให้ชุมชนได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความสำเร็จต่อครอบครัวและชุมชนต่อไป ทั้งนี้ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรียังเป็นแหล่งต้นแบบขององค์ความรู้ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ชุมชนอื่น ๆ ได้นำไปเป็นแนวทางในการบูรณาการพัฒนาชุมชนให้เกิดความพอเพียงและยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ประกอบกับชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับรางวัลในด้านความพอเพียงมาอย่างต่อเนื่อง เพราะวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีการสืบทอดต่อกันจากรุ่นสู่รุ่นที่คงอนุรักษ์ให้ลูกหลานได้ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายยึดหลักความพอเพียง จนได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบตามโครงการ “รักษารัฐ รักรักษ์แผ่นดิน สืบสานแนวทางพระราชดำริ” จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถเป็นชุมชนต้นแบบที่ยั่งยืนต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาการจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลจากห้องสมุด ศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ศึกษาประวัติความเป็นมา ประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่มีผลกระทบต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนศึกษาแนวทางการจัดการของชุมชนและปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้นำอย่างเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้ากลุ่มอาชีพ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ คือ บุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เช่น เจ้าอาวาส ประชาญ์ชาวบ้าน และผู้เฒ่าผู้แก่
3. ตัวแทนชาวบ้าน โดยไม่จำกัดเพศ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ และมีการดำรงชีวิตในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี เนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่ตรงประเด็นและชัดเจนของวิถีชีวิตชาวบ้านภายในชุมชน ตั้งแต่รุ่นอดีต จึงทำให้ผู้วิจัยต้องมีการกำหนดอายุกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และกำหนดระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานชุมชนที่ยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้ศึกษาในเขตพื้นที่ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ตำบลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูล ทฤษฎี และกำหนดแนวคำถาม การสัมภาษณ์ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2558 ถึงเดือนมกราคม 2559 จากนั้นได้มีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2559 ถึงเดือนมีนาคม 2559 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต และทำการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2559 ถึงเดือนพฤษภาคม 2559 รวมระยะเวลา 11 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้คนในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ทำให้เข้าใจและเกิดองค์ความรู้จากการศึกษาการจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
3. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ยังเป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ด้านการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลไปบูรณาการกำหนดแผนนโยบายการจัดการชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

นิยามศัพท์

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและประเด็นตรงกันของคำจำกัดความบางคำ จึงขอนิยามศัพท์ ดังนี้

1. **วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง การดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนโดยยึดหลักความพอเพียง มีสติ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ไม่โลภ ไม่ประมาท ดำเนินถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเอง ครอบครอง และสมาชิกในชุมชน ตลอดจนใช้ความรู้ที่มีอยู่ประจักษ์กับใช้ทักษะ ประสบการณ์ที่สั่งสมมาช่วยคิดวิเคราะห์และตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ รวมทั้งยึดถือหลักคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้มีความสุขและเกิดความพอเพียงต่อไป

2. การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับอย่างชัดเจนของชุมชน โดยผู้นำชุมชนให้ความสำคัญในการประยุกต์ใช้เครื่องมือการบริหารจัดการตามหลักวงจรคุณภาพ เริ่มจากการวางแผน การลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชนให้เกิดความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล อีกทั้งผู้นำชุมชนยังคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนให้ร่วมกันดำเนินงานภายในชุมชนให้ประสบความสำเร็จเกิดประโยชน์สูงสุด

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่ต้องทำให้มีหรือให้เกิดขึ้นเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้นำ และชาวบ้านภายในชุมชนได้เข้าใจตรงกัน ร่วมกันดำเนินงานของชุมชนไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของชุมชน โดยปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งปัจจัยออกเป็นปัจจัยภายใน จำแนกเป็นด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านกระบวนการจัดการ ด้านทรัพยากร และด้านเทคโนโลยีนวัตกรรม ส่วนปัจจัยภายนอก จำแนกเป็นด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมีการจัดการอย่างไร ที่สามารถขับเคลื่อนให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน อีกทั้งศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการชุมชนที่นำไปสู่ความสำเร็จของชุมชน โดยการศึกษาแนวทางและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน
4. แนวคิดและทฤษฎีกระบวนการจัดการชุมชน
5. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชน

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีเขตการปกครองของชุมชน จำนวน 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านยอด หมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านเก้าห้อง หมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 4 ชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านเสาธง หมู่ที่ 6 ชุมชนบ้านดอนมะเกลือ หมู่ที่ 7 ชุมชนบ้านกม่วง หมู่ที่ 8 ชุมชนบ้านบางปลาม้า หมู่ที่ 9 ชุมชนบ้านชนมจิน หมู่ที่ 10 ชุมชนบ้านหัวไผ่ และ หมู่ที่ 12 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการพัฒนาต่อยอดจนชุมชนได้รับรางวัลด้านความพอเพียงมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ชุมชนยังเป็นแหล่งองค์ความรู้ที่ชุมชนอื่น หรือผู้ที่มีความสนใจได้เข้าไปศึกษาระบบการดำเนินงานชุมชนให้ประสบความสำเร็จตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกชุมชนที่ได้รับรางวัลด้านความพอเพียง จำนวน 2 ชุมชน และทั้ง 2 ชุมชนนี้ยังได้มีการดำเนินงานร่วมกันในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความพอเพียงอย่างยั่งยืน คือ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1.1 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ตำบลบางปลาหม้อ อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโพธิ์ศรี จัดตั้งเป็นหมู่บ้านมาประมาณ 200 กว่าปีแล้ว เป็นกลุ่มเชื้อสายมอญโกลอยด์อพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง เมืองเชียงขวาง ประเทศลาว เมื่อประมาณสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ยกกองทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ จึงได้กวาดต้อนชาวลาวพวนมาด้วยจำนวนมาก และได้แยกย้ายชาวลาวพวนเหล่านั้นไปอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ประมาณ 19 จังหวัด ชาวลาวพวนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรี จะอพยพมาจากบ้านสนามแจง จังหวัดลพบุรี และได้มาอาศัยอยู่ที่สวนของตาสี ซึ่งเป็นผู้ที่มีที่ดิน ณ บริเวณนี้จำนวนมาก จึงได้ยกที่ดินส่วนหนึ่งของตนให้สร้างวัดแล้วจึงได้ตั้งชื่อวัดว่า “วัดโพธิ์ศรี” ซึ่งได้นำชื่อต้นโพธิ์ใหญ่ และชื่อตาสี มารวมกันและเมื่อมีชาวลาวพวนอพยพเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของวัดว่า “หมู่บ้านโพธิ์ศรี”

สภาพวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ บ้านเรือนจัดเป็นระเบียบเรียบร้อยลักษณะทรงไทย มีคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรม ควรค่าแก่การดูแลรักษา อดีตชุมชนบ้านโพธิ์ศรียังไม่ได้มีการแบ่งแยกหมู่บ้าน จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2535 มีการแบ่งแยกหมู่บ้านเกิดขึ้น จากเดิมอำเภอบางปลาหม้อ มีจำนวน 11 หมู่บ้าน โดยหมู่ที่ 3 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทำให้งบประมาณในการบริหารจัดการภายในชุมชนไม่เพียงพอจึงได้ดำเนินการแบ่งแยกหมู่บ้าน เกิดหมู่บ้านที่ 12 ขึ้นมาใหม่ แต่ชุมชนยังคงให้ใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมอยู่ คือ บ้านโพธิ์ศรี ทั้งนี้ การบริหารงานไม่ได้แยกออกจากกัน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 ชุมชนนี้มีการบริหารงานร่วมกัน ร่วมกันพัฒนา แก้ไขปัญหา และมีความภาคภูมิใจกับรางวัลหลายด้านด้วยกัน เช่น ด้านคุณธรรม ด้านประเพณี วัฒนธรรม และรางวัลที่ได้รับมาอย่างต่อเนื่องและเป็นรางวัลที่มีคุณค่าแก่ชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรีแห่งนี้ คือ ชุมชนต้นแบบตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 จำนวนประชากรชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนประชากรชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

บ้านโพธิ์ศรี	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
		ชาย	หญิง	รวม
หมู่ที่ 3	164	289	293	582
หมู่ที่ 12	168	361	357	718
รวม	332	650	650	1,300

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลาม้า, “ข้อมูลจำนวนประชากรชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี,” ข้อมูลประชากร จังหวัดสุพรรณบุรี, 2557.

1.3 คำขวัญหมู่บ้านโพธิ์ศรี

“หมู่บ้านโพธิ์ศรี คนดีศรีสุพรรณฯ ยึดมั่นเศรษฐกิจพอเพียง สำเนียงไทยพวน ทำสวนไร่นา ภูมิปัญญาจักสาน สืบตำนานประเพณี สามัคคีเป็นเลิศ”

1.4 หมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว

การพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2557 ภายใต้บริบทความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ของบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ตำบลบางปลาม้า อำเภอบางปลาม้า ประกอบด้วย

1. อัตลักษณ์ด้านประเพณีวัฒนธรรมของคนในหมู่บ้าน ซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งสืบเชื้อสายจากชาว “พวน” ที่ได้อพยพมาตั้งรกราก ณ บ้านโพธิ์ศรีในปัจจุบัน

2. ความโดดเด่นด้านวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย เกื้อกูล สามัคคี ดังจะเห็นได้จากบ้านโพธิ์ศรี ซึ่งเป็นพื้นที่ตามเขตการปกครอง หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 แต่การดำเนินงานทุกกิจกรรมของคนในหมู่บ้านมิได้ยึดเขตการปกครองแต่อย่างใด ยังร่วมคิด ร่วมทำ ฉันทน์พี่น้องมาโดยตลอด ซึ่งเป็นที่มาของการดำเนินงานหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 สามารถเป็นต้นแบบแก่พื้นที่ใกล้เคียงและพื้นที่อื่น ๆ

3. ความสวยงามของพื้นที่ อันประกอบด้วยคุ่มบ้าน การจัดทำรั้วบ้าน ซึ่งเป็นรั้วกระถิน มีการตัดตกแต่งอย่างสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย ความงดงามของบ้านเรือนซึ่งเป็นป้ายทรงไทย ตามแบบโบราณ ภูมิทัศน์ที่ร่มรื่น

4. การสืบทอดภูมิปัญญาอันล้ำค่าซึ่งเป็นมรดกทางความคิดเป็นงานฝีมือ อันประณีตในการจัดทำจักสานเครื่องมือเครื่องใช้และภาชนะต่าง ๆ ด้วยหวายและไม้ไผ่ลวดลายที่

เป็นเอกลักษณ์ โดยได้สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น และได้รับการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มจักรสานหวายไม้ไผ่บ้านโพธิ์ศรี ปี 2555

5. วิถีชีวิตการทำเกษตรบ้านโพธิ์ศรี เป็นที่ตั้งของโรงเรียนชานนา ซึ่งเป็นแหล่งองค์ความรู้การทำปุ๋ยชีวภาพ แนวทาง ขั้นตอน และกระบวนการการทำนาชีวภาพ และมีเครือข่ายโรงเรียนชานนาจากทั่วประเทศ มีผู้เข้าเรียนนับพันคน

จากความโดดเด่นดังกล่าว จังหวัดสุพรรณบุรีจึงได้คัดเลือกบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า เป็นหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ประจำปี พ.ศ. 2557

1.5 การพัฒนาหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนและการพัฒนาหมู่บ้านให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว

1. สร้างความเชื่อมโยงและบูรณาการร่วมกับหมู่บ้าน OTOP ด้านประเพณีวัฒนธรรม เช่น การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ OTOP บ้านโพธิ์ศรี ถึงบ้านวังหลุมพอง และถึงพิหารแดง สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจในผลิตภัณฑ์ OTOP ด้านการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรม ชาวพวน และ ไช้ จากบ้านโพธิ์ศรี ถึงบ้านบางแม่หม้าย ถึงบ้านหมีตะลุ่ม ถึงบ้านดอนมะเกลือ และถึงบ้านดอนมะนาว ซึ่งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมเดียวกัน

2. สร้างความเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ในเขตอำเภอและจังหวัด เช่น บ้านโพธิ์ศรี ถึงตลาด 100 ปี แก้วห้อง และบ้านโพธิ์ศรี แวะไหว้พระแก้ววัดที่ตำบลพิหารแดง ถึงวัดป่าเลไลยก์ ฯลฯ

3. สร้างความเชื่อมโยงกับหมู่บ้าน OTOP ท่อเที่ยว ระหว่างจังหวัด โดยสร้างเส้นทางท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม สุพรรณบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี

4. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลของหมู่บ้านผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ

5. ร่วมกับภาคีการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม เพื่อพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง

1.6 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการ “รักษารัฐ รักรักษ์แผ่นดิน สืบสานแนวทางพระราชดำริ”

บ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามโครงการ “รักษารัฐ รักรักษ์แผ่นดิน สืบสานแนวทางพระราชดำริ” เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันพระราชสมภพ ครบ 5 รอบ 2 เมษายน 2558 โดย นายเสน่ห์ บุญสุข พัฒนาการจังหวัดสุพรรณบุรี ได้กล่าวว่า จังหวัดสุพรรณบุรีได้มอบให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดร่วมกับอำเภอบางปลาม้า และประชาชนบ้านโพธิ์ศรี ตำบลบางปลาม้า

อำเภอบางปลาม้า พัฒนาบ้านโพธิ์ศรี ให้เป็นหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามโครงการ “รักษาราชภูรี รักษาแผ่นดิน สืบสานแนวทางพระราชดำริ” เพื่อน้อมนำแนวทางพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นแนวคิดหลักและแนวทางการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงาน โครงการ กิจกรรมตามแนวพระราชดำริ และเพื่อรักษามรดกคุณค่าทางขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชาวบ้านบ้านโพธิ์ศรีตลอดไป

จากข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญที่ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีแห่งนี้มีการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายในชุมชนสามารถได้รับรางวัลด้านความพอเพียงมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้นำชุมชน คณะกรรมการ รวมทั้งสมาชิกภายในชุมชนได้ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชนให้สามารถประสบความสำเร็จ ชุมชนแห่งนี้จึงเป็นตัวอย่างให้กับหลาย ๆ ชุมชนที่ต้องการจะดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้นำไปบูรณาการใช้กับชุมชนได้ ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี จึงต้องการที่จะศึกษาพื้นที่ของชุมชนในกระบวนการการจัดการชุมชน และปัจจัยสู่ความสำเร็จได้ ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน

2. ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 แนวคิดและความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริสแก่มงคลนิกรชาวไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ถึง ปี พ.ศ. 2544 ความว่าการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนเสียก่อน โดยใช้หลักการและแนวทางที่ถูกต้องและมีความประหยัดถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงตามลำดับต่อไป โดยเศรษฐกิจพอมีพอกิน หมายถึง อิ่มชู้ตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตนเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง ซึ่งแบบนั้นเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในพื้นที่ที่ไม่ไกลมากเท่าไร เพื่อไม่ให้เสียค่าขนส่งมากนัก แบบนี้ท่านนักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย จริงแล้วเศรษฐกิจนั้นต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่า เศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียงเลยมองว่าดูไม่หรูหรา แต่เมืองไทยเป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่าผลิตให้พอเพียงได้ ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไปทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมดแม้แต่ครั้งก็ไม่ต้องอาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ก็สามารถอยู่ได้ การแก้ไข

อาจจะต้องใช้เวลา ไม่ใช่ง่าย ๆ โดยมากคนจะใจร้อน เพราะเดี๋ยวร้อน แต่ถ้าทำตั้งแต่เดี๋ยวนี้อาจสามารถแก้ไขปัญหาได้ เรื่องความพอเพียง คือ มีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอแม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุขทำได้อีกสมควรที่จะทำควรที่จะปฏิบัติ Self Sufficiency หมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่นอยู่ได้ด้วยตนเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย ย่อมที่จะเบียดเบียนผู้อื่นน้อยตามไปด้วย คนเราพอประมาณไม่สุดโต่งไม่โลภมาก ย่อมส่งผลให้เรามีความสุข ส่วนเศรษฐกิจชุมชน คือ ให้พอเพียงในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่น สามารถที่จะพอมีพอกิน ดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2555)

ดังนั้น เราควรมองสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งในการนำหลักวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงาน ทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ ใ้ปัญญาในการคิดวิเคราะห์ มีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์, 2553)

จากการศึกษาแนวคิดและความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดตามแนวทางความพอเพียงต้องเริ่มต้นที่ตัวเราก่อน โดยการปฏิบัติตนอย่างพอมี พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ดำรงตนให้มีความสุขซึ่งเป็นโครงสร้างขั้นพื้นฐานของความพอเพียงอย่างมั่นคง เมื่อดำรงตนได้อย่างพอเพียงแล้วขั้นต่อไปจึงพัฒนาสู่ระดับชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนดำรงตนอย่างพอมีพอกิน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักการแบ่งปัน มีการผลิตสิ่งของเครื่องใช้เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนภายในชุมชนให้เกิดการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ต้องคำนึงว่าความ

พอเพียงนั้นไม่จำเป็นต้องหาสิ่งของที่เกินความจำเป็นหรือมีราคาแพงมาใช้ เพียงแต่ใช้สิ่งของที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และสร้างความคุ้มค่าให้ได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดจากกระแสพระราชดำริสมาเป็นแนวทางในการศึกษาการจัดการชุมชนสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี โดยนำแนวคิด หลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไร ชุมชนมีการบริหารจัดการอย่างไรจึงสามารถทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้รับรางวัลด้านความพอเพียงมาหลายปีซ้อน และเป็นที่ยู่อักในนามว่า “ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน”

2.2 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ประมวล วะสี (2542: 13) ได้กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ไม่ได้แปลว่า ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเอง พุดเอาเอง และกลัวไปเองทั้งนั้น เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาทตน ตามฐานะ ตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุด

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543: 15) ได้ให้ความหมายคำว่า เศรษฐกิจพอเพียง การพึ่งตนเอง หมายความว่า ผลิตอะไรพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเองคนเราถ้าพอใจในความต้องการ มีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าคนในประเทศได้มีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยึดความประหยัดตัดทอนค่าใช้จ่ายในด้านที่ไม่จำเป็น ละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเป็นอยู่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อต้องประหยัดในทางที่ถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549 : 15) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ และนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความ

รอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมที่จะรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

อุดมพร อมรธรรม (2549: 22-24) อธิบาย ความพอเพียง หมายถึง พอมี พอกิน หรือมีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา หรือคำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย หากทำอะไรพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณ ความมีเหตุผล

ประดินันท์ อุปรมัย (2551: 17) ได้กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวคิดหลัก หรือหลักคิดที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิต และการปฏิบัติตนบนทางสายกลางอย่างมีเหตุผลเพื่อวิถีชีวิตของบุคคล ครอบครัว และสังคมที่มีวินัย และมีความสุขอย่างยั่งยืน

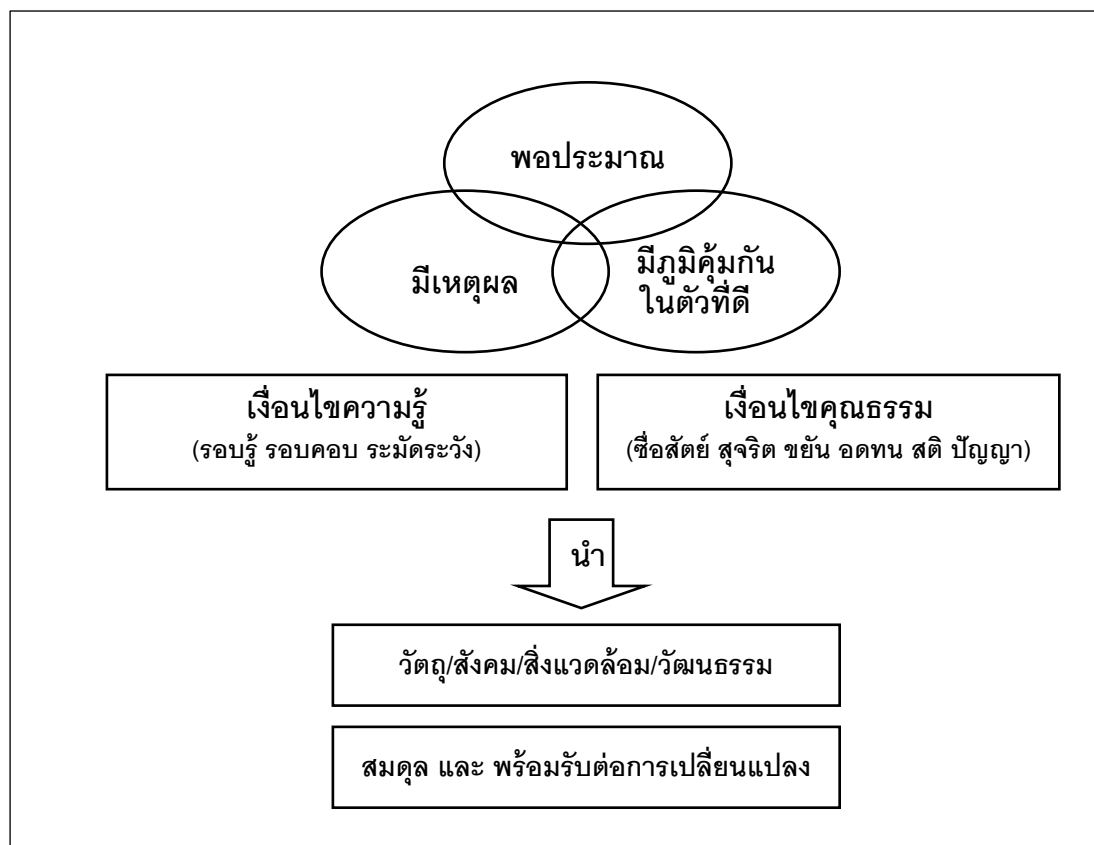
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2555: 7-18) ได้อธิบายคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้

สุรเชษฐ ชีระมณี (2558 : 15-18) ได้กล่าวว่า เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2517 และในเวลาต่อ ๆ มาตามวโรกาสต่าง ๆ เป็นหลักการที่ใช้ได้กับทุกภาค ได้แก่ ภาครัฐบาล ราชการ วิชาการ ธุรกิจ และทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ ชุมชน ครอบครัวและส่วนบุคคล โดยหลักการสำคัญ คือ ให้ดำเนินงานไปในแนวทางสายกลาง คือ ไม่มากเกินไปในทางใดทางหนึ่ง เลือกรูปแบบที่เหมาะสม พอดี พอเพียง สิ่งนี้เป็นหลักการใหญ่ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากหลักการใหญ่แยกออกเป็น 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความพอประมาณ หมายถึง พอสมควร ไม่มาก ไม่น้อยเกินไป ซึ่งแต่ละคนจะต้องรู้จักตนเองว่าแค่ไหนควรจะพอ มีเหตุผล หมายถึง จะทำการใด ๆ จะต้องศึกษาหาเหตุผลตามความเป็นจริง ให้มากกว่าก่อนจะตัดสินใจ และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง จะทำการใด ๆ ให้คิดเผื่อหรือสำรอง ถ้ากระทำผิดพลาดจะได้ไม่เสียหายมากนัก ทั้งนี้ การที่จะไปสู่องค์ประกอบทั้ง 3 ประการได้นั้น ต้องปูพื้นฐาน เงื่อนไข 2 ข้อให้เสร็จเสียก่อนเพราะเป็นหลักปฏิบัติเบื้องต้น เงื่อนไขทั้ง 2 ข้อนี้ ได้แก่

เงื่อนไขความรู้ หมายถึง จะต้องค้นคว้า หาความรู้ ทำความเข้าใจเสียก่อนที่จะดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้อธิบายถึงองค์ประกอบ หลักการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชีวิตที่มั่นคง และยั่งยืน 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ที่มา: จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, 2554).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549: 191) ได้ให้องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงตามคุณลักษณะความพอเพียง ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลัก ศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทัน ท่วงที

เงื่อนไขสำคัญเพื่อให้เกิดความพอเพียง การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขคุณธรรม หลักวิชา และเงื่อนไขชีวิตเป็นพื้นฐาน

เงื่อนไขคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น

เงื่อนไขหลักวิชา ต้องอาศัยความรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

เงื่อนไขชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติและปัญญา บริหารจัดการการใช้ชีวิต โดยใช้หลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552) ได้ให้หลักพิจารณาแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จำแนก 5 ประเด็น ได้แก่

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืน ของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนบนสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนียาม ความพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ได้แก่

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์ (2553) กล่าวว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ มีหลักพิจารณา 5 ส่วน คือ 1) กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืน ของการพัฒนา 2) คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนบนสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน 3) คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ (1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล 4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน คือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไข

คุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทนมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต 5) แนวทางปฏิบัติ และที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

จिरายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2554 : 3) ได้กล่าวถึง การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงที่นักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้กล่าวไว้อย่างมากมาย ทั้งนี้ ผู้วิจัยเกิดความรู้ ความเข้าใจต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทาง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ของหลักความพอเพียง โดยยึดหลัก “ทางสายกลาง” ดำรงตนอย่างพอเพียง พอประมาณ ไม่โลภมาก ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุและผล พร้อมรับต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างทันที่ ทลอดจนนำหลักความรู้ทางวิชาการมาใช้ได้อย่างรอบคอบ ระมัดระวังในการดำเนินงานทุกขั้นตอน และดำรงตนตามแนวทางคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ชีวิตสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขและยังเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นได้ถือปฏิบัติตามได้อีกด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไขไปวิเคราะห์ความเชื่อมโยงวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ที่มีการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความพอเพียง ประกอบอาชีพที่สามารถเลี้ยงตนเองได้จนชุมชนได้รับรางวัลด้านความพอเพียงมาอย่างต่อเนื่อง

2.4 รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ สามารถจำแนกระดับกลุ่มที่นำแนวทางไปปฏิบัติได้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2546 : 138-139) โดยคณะทำงานโครงการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้สรุปสังคมวิเคราะห์ผลการสัมมนาจากการระดมสมองผู้นำชุมชนจากทุกภาคของประเทศไทยที่ร่วมกันทบทวนถึงกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่า มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับจิตสำนึก เกิดจากการที่สมาชิกในชุมชนแต่ละคนตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี และความรู้สึกถึงความพอเพียง คือ ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ

ประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ แม้ว่าระดับความพอเพียงของสมาชิกแต่ละคน จะไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกทุกคนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก 3 ประการ ร่วมกัน ได้แก่ การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

2. ระดับปฏิบัติ ผู้นำชุมชนแต่ละพื้นที่ได้นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ใน ระดับปฏิบัติ โดยแบ่งได้ 4 ชั้น ได้แก่

2.1 การพึ่งตนเองได้ คือ ต้องพยายามพึ่งตนเองให้ได้ในระดับครอบครัวก่อน ให้แต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการอย่างพอดี

2.2 การอยู่อย่างพอเพียง คือ การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง ให้ตนเองอยู่ได้อย่างสมดุล มีความสุขที่แท้จริงโดยไม่ให้รู้สึกขาดแคลนจนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือ ดำเนินชีวิตอย่างเกินพอดีจนต้องไปเบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

2.3 การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร คือ การรู้จักให้และรู้จักแบ่งปัน ซึ่งจะทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ดี อีกทั้งเป็นการช่วยลดความเห็นแก่ตัว และสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ

2.4 การอยู่ดียั่งยืนด้วยการเรียนรู้ คือ ต้องรู้จักพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ จากธรรมชาติและประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการระมัดระวังในการกระทำใดๆ ต่อไป

3. ระดับปฏิเวธ (ผลที่เกิดจากการปฏิบัติ) คือ การจัดผลจากการปฏิบัติตามหลักการ ข้างต้น กล่าวคือ สมาชิกในแต่ละชุมชนได้พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนา จิตใจ ให้เกิดความพอเพียงในทุกระดับของการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ระดับการศึกษา ขนาดของครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม รายได้ รายจ่าย การถือครอง ที่ดิน รวมถึงการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ ยกเว้น หนี้สินเท่านั้น ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการ เลือกดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549 : 117 – 118) ได้แบ่งระดับของบุคคลในสังคมในเรื่องการ ประยุกต์แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ปฏิบัติ แบ่งได้ 2 ระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคลและครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้ง เสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการร่วมกันของคนในสังคม และ อยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้ละเว้นต่อการประพฤติดิฉิมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความเป็น

เหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์ แล้วเพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

2. ระดับชุมชน ประกอบด้วย บุคคล ครอบครัว ที่มีความพอเพียงแล้ว ที่ใฝ่หาความก้าวหน้าบนพื้นฐานของความพอเพียง คือ มีความรู้ และคุณธรรม เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ชยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกในชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จนกระทั่ง สามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549 : 192) ได้กล่าวว่า ไม่ใช่เฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกร โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้ จำแนกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัวดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับ – รายจ่าย ประหยัด และไม่ตระหนี่ลด ละ เลิก อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชนและสังคมนอกข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยเหลือดูแลรักษาความสงบ

ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

ผู้วิจัยได้ศึกษาการนำหลักไปประยุกต์ใช้แต่ละระดับ สรุปได้ว่า ไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนหรือสังคมใดก็ตาม อย่าไปบอกให้ใครต้องปรับปรุงตัวแบบนั้นแบบนี้ เพียงแค่เริ่มจากตัวเองเสียก่อน ในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ซื่อสัตย์ สุจริต ดำรงตนบนหลักความถูกต้อง ทำมาหากินประกอบอาชีพที่สุจริต หาเลี้ยงตนเองได้ โดยไม่เบียดเบียนครอบครัวหรือผู้อื่น อีกทั้ง เมื่อเรามีการปฏิบัติดีตามแนวทางความพอเพียงแล้ว ขาดไม่ได้จะต้องมีการสร้างสัมพันธไมตรีหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมหรือองค์กรที่เราทำงานอยู่ แต่เราควรยึดหลักความมีเหตุผลในการแสดงออกทางความคิดเห็น ร่วมทำอย่างเต็มใจและเต็มแรง นำหลักวิชาการที่ได้ศึกษามาเป็นแนวทางในการร่วมสร้างและแก้ไขปัญหา คนเราทุกคนย่อมต้องมีครอบครัว มีสังคม ดังนั้นจึงควรเป็นผู้ที่มีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น รู้รักสามัคคี ไม่โลภ เพียงเท่านั้นครอบครัว ชุมชน สังคม ตลอดจนประเทศชาติก็จะมีความสุขและเกิดความยั่งยืนตลอดไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวทางการนำหลักไปประยุกต์ใช้ในแต่ละระดับของผู้คนภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ 1) เริ่มจากระดับครอบครัว สมาชิกภายในครอบครัวทุกคนต่างมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ตนเอง ผู้นำครอบครัวเป็นบุคคลสำคัญในการเป็นตัวอย่างและเป็นที่ปรึกษาให้กับสมาชิกภายในครอบครัว ได้ช่วยชี้แนะแนวทางหรือช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ ส่วนสมาชิกในครอบครัวต้องมีการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ทั้งนี้ ไม่ว่าจะสมาชิกในครอบครัวจะทำหน้าที่อะไรนั้น ย่อมนำหลักความพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในหน้าที่ของตนเองได้ มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ยึดหลักทางสายกลาง มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ตั้ง และ 2) ระดับชุมชน ผู้นำชุมชนต้องเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกภายในชุมชนได้ปฏิบัติตาม มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีเป้าหมายของความสำเร็จ สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ และมีแนวทางการบริหารจัดการภายในชุมชนอย่างชัดเจน ดำรงตนอยู่บนหลักธรรมาภิบาล อีกทั้ง ผู้นำต้องเป็นผู้ที่ผลักดันให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนอื่น ๆ หรือเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับสังคมภายนอกได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

2.5 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงด้านต่าง ๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549 : 197) ได้ให้แนวทางการประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ จำแนกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิด และวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป
2. ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย
4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน
5. ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (2551) ได้อธิบายวิธีการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านจิตใจ คือ ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม และให้ถึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ด้านสังคม คือ ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และด้านเทคโนโลยี คือ รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

2.6 ตัวอย่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบันหลายชุมชนได้มีการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความพอเพียง เลี้ยงชีพด้วยการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างครอบครัวและคนในชุมชน ด้วยเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านวัฒนธรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ชุมชนจึงหันมาให้ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความอยู่รอด ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีหมู่บ้านที่ขับเคลื่อนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับรางวัลและประสบความสำเร็จเป็นตัวอย่างให้ชุมชนอื่นได้นำไปประยุกต์ใช้ ตัวอย่างหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จด้านความพอเพียง ดังนี้

บ้านจำรุง หมู่ที่ 7 ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ด้วยสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนเน้นการพึ่งพาตนเอง จนเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวอย่างที่ดี มีผู้เข้าไปศึกษาแนวทางการจัดการของชุมชนบ้านจำรุงตลอดทั้งปี โดยชุมชนได้ส่งเสริมให้ประชาชนได้ปลูกผักพื้นบ้านและนำมาบริโภค เช่น ดอกอัญชัน ยอดมะระ ขมิ้นชัน ชะอม ใบชะพลู ใบบัวบก ยอดเสม็ดแดง ฯลฯ พืชเหล่านี้จะนำมาประกอบเป็นอาหารหลัก รวมถึงเชิญชวนให้ผู้ที่เข้าไปศึกษาเรียนรู้ชุมชนได้บริโภคผักพื้นบ้านจากร้านส้มตำจำรุง อีกทั้งกลุ่มผู้สูงอายุได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างสรรคผลิตภัณฑ์คุณภาพมากมาย เช่น ผลิตข้าวซ้อมมือบรรจุถุงจำหน่ายในร้านค้าของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี โดยมีโรงสีข้าวชุมชนเองมีการผลิตข้าวซ้อมมืออย่างต่อเนื่อง และนำเศษแกลบส่งให้กับกลุ่มเกษตรกรพื้นบ้านทำปุ๋ยชีวภาพ และนำปลายข้าวขายให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงตะพาบน้ำ นอกจากนี้หมู่บ้านจำรุงยังก่อตั้งกลุ่มธนาคารขยะและสิ่งแวดล้อม ผู้คนในชุมชนได้ตระหนักเห็นคุณค่าของสิ่งของที่เหลือใช้ มีการรับซื้อขยะทุกประเภทเพื่อคัดแยกขยะแต่ละประเภท ทั้งนี้ ยังเป็นการปลูกฝังให้เยาวชนลูกหลานได้เห็นคุณค่าของการใช้สิ่งของอย่างประหยัด เกิดทัศนคติต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนได้กล่าวว่า ชุมชนบ้านจำรุงจะเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์ มุ่งหวังให้คนในชุมชนได้มีการเรียนรู้ทักษะ วิชาพื้นฐาน วิชาการและนำมาถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันบ้านจำรุงมีทุนทางสังคมที่ได้จากการเรียนรู้เรื่องการพึ่งพาตนเองมากกว่า 20 ปีเต็ม มีกลุ่มกิจกรรมมากกว่า 20 กลุ่ม มีประสบการณ์ต่าง ๆ มีบุคลากรที่มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีองค์ความรู้ในตัวเองมีประเพณีวัฒนธรรม และมีสื่อทางเลือกในการสื่อสารของตนเอง ซึ่งเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่เป็นต้นแบบของการดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ (จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์, 2553 : 61-65)

บ้านหนองสะโน เป็นหมู่ที่ที่บ้านหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในเรื่องวิสาหกิจชุมชน และในปี 2551 หมู่บ้านหนองสะโน ตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ได้รับโล่รางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข” ระดับจังหวัดอีกด้วย ซึ่งอดีตหมู่บ้านประสบปัญหาความยากจน และปัญหาทางสังคมซ้ำซาก ขณะนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ได้ตระหนักถึงปัญหาจึงเป็นแรงผลักดันให้ร่วมกับแกนนำชุมชน ในการร่วมกันระดมสมองเพื่อหาทางยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของลูกบ้าน ให้มีความอยู่ดีกินดีขึ้น คือเป้าหมายของผู้นำชุมชน และคำตอบที่ได้ร่วมระดม คือ การระดมทุนด้วยการ “ออมทรัพย์” ส่งเสริมให้ชาวบ้านเริ่มต้นด้วยการออมเงิน แล้วนำไปฝากกับธนาคาร ธ.ก.ส. แล้วกำหนดเงื่อนไขในการให้สมาชิกได้กู้ยืม จากการวางหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัด ประกอบกับการไว้วางใจของชาวบ้านจึงทำให้วิสาหกิจชุมชนบ้านหนองสะโนมีหุ้นเรือนหุ้นจำนวนมาก นอกจากนี้

ผลของการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการศึกษาของลูกหลาน โดยมีมติร่วมกันว่า บทบาทของโรงเรียนนอกจากจะสอนด้านวิชาการแล้ว ต้องมีการสอนด้านวิชาชีพด้วย โดยเฉพาะวิชาชีพด้านเกษตรกรรม และวิชาชีพชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนมากที่สุด จึงเป็นตัวอย่างชุมชนที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการพึ่งพาตนเองที่ประสบความสำเร็จน่าศึกษาเพื่อนำแนวทางไปประยุกต์ใช้กับชุมชนให้เกิดผลสำเร็จต่อไป (จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์, 2553 : 67-71)

จากการศึกษาหลักการเศรษฐกิจพอเพียงและชุมชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถกล่าวสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่สำคัญที่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือภาคเอกชนก็ตาม สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เมื่อเกิดปัญหาหรือมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ย่อมจะสามารถแก้ไขปัญหาหรือเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งนั้น ๆ ได้ ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำหลักวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางด้านจิตใจให้มีจิตสำนึกต่อคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร ตั้งสติ ใช้ปัญญา ไตร่ตรองให้รอบคอบเพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากภายนอกได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน สังคม เพื่อให้มีการพัฒนาต่อยอดของความรู้ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และตัวอย่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นชุมชนที่ส่งเสริมให้สมาชิกได้ร่วมกันพัฒนา และแก้ไขปัญหา อีกทั้ง ยังส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพเพื่อมีเงินใช้และมีเงินออม สามารถพึ่งพาตนเองได้ ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางความสำเร็จของทั้ง 2 ชุมชนข้างต้นนี้ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษากับชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีแนวทางการบริหารจัดการชุมชนโดยมุ่งเน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

3.1 ความหมายของชุมชน

ประเวศ วะสี (2541: 35) กล่าวว่าชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเชื่ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการและมีการติดต่อสื่อสารกัน ชุมชนในทัศนะของประเวศไม่ได้จำกัดอยู่ที่ชุมชนดั้งเดิมในสังคม

ชนบทแต่เน้นความเป็นชุมชนซึ่งสามารถมีขึ้นได้โดยบริบทใหม่ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในเมืองหรือชุมชนตามความสนใจ ตามสายอาชีพ ซึ่งมีหลายขนาดตั้งแต่ระดับเด็กไปจนถึงระดับโลก ชุมชนดังกล่าวอาจไม่จำเป็นต้องผูกโยงด้วยการอยู่ในพื้นที่เดียวกัน

ราชบัณฑิตยสถาน (2554: 317) ให้ความหมายของชุมชน หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

วิชิต นันทสุวรรณและจ่านง แรกพินิจ (2542: 3) ได้ให้นิยามความหมายของชุมชนว่า การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่หรือขอบเขตที่แน่นอนมีความผูกพันซึ่งกันและกันอันเป็นผลมาจากการมีกิจกรรมทางการผลิตหรือวิถีการผลิตที่เหมือนหรือใกล้เคียงกัน มีกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในกลุ่ม และเกิดจากกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณีพิธีกรรมเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

ธีราพร ทวีธรรมเจริญ (2553: 106) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนเป็นกลุ่มคนซึ่งอาจมีขนาดเล็กหรือใหญ่ก็ได้ โดยอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่หนึ่ง ซึ่งสมาชิกของกลุ่มต่างมีความสัมพันธ์กัน มีการเรียนรู้ และการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินชีวิต ภายใต้ระเบียบทางสังคมที่คอยควบคุมพฤติกรรมหรือความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนอาจจะเป็มิติของการแบ่งปัน ร่วมมือร่วมใจกันหรือเป็นมิติของความขัดแย้งและไม่เท่าเทียมกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับสมาชิกในสังคม ซึ่งมีสิทธิในการกำหนดโครงสร้าง ระเบียบ กติกา และควบคุมทรัพยากรทั้งของตนเองและของส่วนรวมในชุมชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายคำว่า “ชุมชน” แล้วนั้น สามารถกล่าวสรุปได้ว่า ชุมชนเป็นกลุ่มคนที่รวมกลุ่มกัน มีกิจกรรมทำร่วมกัน ร่วมกันคิด วางแผน และดำเนินงานตามแผน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กลุ่มคนในชุมชนนั้นได้กำหนดขึ้นนั้น เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ ระหว่างกลุ่มคนหรือกลุ่มคนภายในชุมชนยังมีการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มหรือระหว่างชุมชนอีกด้วย ทั้งนี้ เมื่อจำนวนคนภายในกลุ่มได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งในบางเรื่องที่มีความคิดเห็นไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ชุมชนจึงต้องมีกฎ ระเบียบ ในการให้ทุกคนได้ถือปฏิบัติร่วมกันเพื่อความสงบเป็นปึกติสุขของชุมชน ซึ่งตามความหมายของชุมชนได้สอดคล้องกับชุมชนบ้านโพธิ์ศรี มีผู้นำชุมชนได้ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการนำวัสดุภายในชุมชนมาประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้หาเลี้ยงครอบครัวและเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ให้ชุมชนได้มีเงินหมุนเวียน ซึ่งวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกชุมชนบ้านโพธิ์ศรียัง

สอดคล้องตามหลักการของหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการพึ่งตนเอง ประกอบอาชีพสุจริตหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ทั้งนี้ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีก็ไม่ได้ละเลย กฎ ระเบียบ หรือประเพณีปฏิบัติที่ยึดถือปฏิบัติมาแต่รุ่นบรรพบุรุษ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3.2 องค์ประกอบของชุมชน

นักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้วิเคราะห์และจำแนกองค์ประกอบของการรวมตัวของคนจนก่อให้เกิดชุมชนหรือสังคมได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบ ดังนี้

อรรถ จิตตะเสนและคณะ (2551) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของชุมชนมีทั้งเชิงรูปธรรม และเชิงนามธรรม ซึ่งประกอบด้วย “คน” ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในชุมชนนั้น ๆ โดยวิถีชีวิตของคน มี 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตในการทำมาหากิน ด้านการเมือง การปกครอง การบริหารบ้านเมือง และด้านสังคม เช่น การอยู่ร่วมกัน การศึกษา ศาสนา “เขตแดน” พื้นที่ เครือข่ายต่าง ๆ เช่น หมู่บ้าน ตำบล เครือข่าย อาชีพต่าง ๆ เช่น การเกษตร งานหัตถกรรม “ทรัพยากรต่าง ๆ” ทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่มีและไม่มีชีวิต ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ถนน สะพาน ไฟฟ้า และอื่น ๆ “องค์กรต่าง ๆ” ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และของประชาสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม “ทุนต่าง ๆ” ของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาชุมชน “ปัจจัยแปรเปลี่ยนต่าง ๆ” ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งเชิงบวกและเชิงลบทั้งจากภายใน และภายนอกชุมชน เช่น นโยบายของรัฐบาล ราคาน้ำมัน อัตราดอกเบี้ย ราคาสินค้า การเปลี่ยนแปลงของระบบ และโครงสร้างของบ้านเมือง เป็นต้น

ยศ บริสุทธิ (2558: 7) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของชุมชน จำแนกได้ 3 ประการ คือ

1. คนหรือประชากรในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชน
2. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างและประดิษฐ์คิดค้นขึ้น
3. สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น

องค์ประกอบของชุมชนทั้ง 3 ประการ มีความสัมพันธ์และมีการปฏิบัติต่อกัน โดยมีคนหรือประชากรในฐานะเป็นสมาชิกของชุมชนมาอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งปลูกสร้างหรือประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ ขึ้นภายในชุมชนซึ่งใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นพื้นฐานเพื่อให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

จากการศึกษาองค์ประกอบของชุมชนที่ก่อตัวขึ้นมาได้นั้น สามารถกล่าวสรุปได้ว่าเกิดจากรวมตัวกัน โดยต้องอาศัยผู้คนที่มีความคิดเห็นที่เป็นไปในแนวทางเดียว มีการติดต่อสื่อสารประสานงานร่วมกัน มีการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อทุกคน ซึ่งเมื่อคนร่วมตัวกันแล้วยอมขาดไม่ได้กับอาณาเขต พื้นที่หรือสถานที่ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งไม่ว่าจะ

เป็นชุมชนเมือง หรือชุมชนนอกเมืองย่อมมีการพัฒนาชุมชนของตนให้มีความเจริญก้าวหน้า รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ กิจกรรมที่คนภายในชุมชนร่วมกันดำเนินการนั้น จะประสบความสำเร็จมากน้อยขึ้นอยู่กับ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หรือหน่วยงานอิสระในการสนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ เพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญต่อไป ดังนั้นการก่อตัวของการจัดตั้งชุมชนที่ต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างเพื่อให้เกิดเป็นชุมชนได้นั้น ผู้วิจัยจะนำไปบูรณาการกับการวิเคราะห์การจัดตั้งชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ที่มีการรวมตัวการจัดตั้งเป็นชุมชนได้มีกระบวนการในการบริหารจัดการชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านความพอเพียงมาอย่างต่อเนื่อง

3.3 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544: 90) ได้อธิบายคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” คือ ความสามารถในการปรับตัว และจัดการความสัมพันธ์แบบใหม่ขึ้นมา เพราะระบบนิเวศและความสัมพันธ์ที่มีอยู่กับภายนอกและภายในไม่ได้คงที่ ดังนั้น ประชาสังคม ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนในลักษณะของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพ มีเสถียรภาพ มีการสั่งสมทุนทางปัญญาและทุนทางเศรษฐกิจ มีภูมิปัญญาภายใต้ระบบเครือข่ายความร่วมมืออย่างเกื้อกูลและเอื้ออาทรกัน

สุทธิธรรม เลขวิวัฒน์ (2549 : 100) ได้ให้ความหมายของลักษณะชุมชนเข้มแข็ง คือ คนในชุมชนมีศีลธรรม คุณธรรม พึ่งพาตนเองได้ ผู้คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองอย่างสุจริต มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ได้รับความร่วมมือที่ดีจากคนในชุมชนที่ได้ร่วมแรงร่วมใจ พร้อมเพรียง มีความสามัคคีในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่มีการทุจริต รู้จักช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตลอดจนช่วยทำนุบำรุงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของชุมชนให้มีความเจริญรุ่งเรือง

อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2551: 46) ได้อธิบายถึงชุมชนเข้มแข็งจะมีลักษณะสำคัญต่อไปนี้

1. ชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่น จำแนกได้เป็น 2 มิติ ได้แก่ ในทางกายภาพ หรือรูปธรรม สมาชิกของชุมชนทั้งบุคคล ครอบครัว มีศักยภาพ มีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งของส่วนตัวและส่วนรวม ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม การพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ฯลฯ ในทางนามธรรมหรือจิตวิญญาณ คือ สมาชิกของชุมชน มีค่านิยมความเชื่อต่อสิ่งสูงสุดอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และรู้สึกว่าเป็น

ส่วนหนึ่งของชุมชน มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและสมาชิกในชุมชน มีความรักใคร่สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ความช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างกัน ไม่ทอดทิ้งกัน ฯลฯ

2. ชุมชนมีศักยภาพและความสามารถในการจัดการตนเอง (Self Organization) ได้ โดยมีทุน แรงงาน ทรัพยากร เพื่อการยังชีพพื้นฐานทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน แม้จะมีการพึ่งพิงภายนอก ก็อยู่ในลักษณะที่ชุมชนมีอำนาจในการจัดการ การเลือกสรร การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมสูง ไม่ว่าในด้านอาชีพ การศึกษา การกินการอยู่ ประเพณี การรักษาพยาบาล ฯลฯ

3. ชุมชนสามารถควบคุมและจัดการกับปัญหา (Self Regulation) ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกภายในของชุมชน กำหนดแนวทางของการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือหรือความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นหลัก ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ

4. ชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ฯลฯ มีผลให้ชุมชนมีความรู้และความสามารถที่จะพัฒนาตนเอง และถ่ายทอดความรู้นั้นได้อย่างต่อเนื่อง

ลักษณะที่เข้มแข็งของชุมชน แสดงออกทางพฤติกรรมที่สะท้อนถึงระบบคุณค่าทางนามธรรมอย่างชัดเจน เช่น การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน พร้อมเพรียงและต่อเนื่องในการงานของส่วนร่วม การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ใฝ่ใจและช่วยเหลือกันและกันในยามทุกข์ยาก การแสดงความเคารพนับถือ ศรัทธาในอุดมคติหรือค่านิยมอันใดร่วมกัน และถ่ายทอดให้สืบเนื่องสู่คนรุ่นต่อไป รวมถึงการปฏิบัติตน ยอมรับขนบธรรมเนียมประเพณี ข้อบังคับของชุมชนในการใช้ทรัพยากร การดำรงชีวิต การจัดความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เป็นต้น

จากการศึกษาลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าชุมชนที่มีความเข้มแข็งต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้ สมาชิกในชุมชนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการของชุมชน โดยชุมชนมีกฎ ระเบียบควบคุมและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก การศึกษาลักษณะของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในประเด็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีการพึ่งพาตนเองได้ มีกระบวนการจัดการชุมชนเป็นที่ยอมรับของผู้คนภายในชุมชน และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับรางวัลชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน

4. แนวคิดและทฤษฎีกระบวนการจัดการชุมชน

4.1 ความหมายของการจัดการ

จากการศึกษานิยามของการจัดการ (Management) จะสามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาและขอบเขตของการศึกษาได้ชัดเจนขึ้น โดยมีผู้ให้คำนิยามที่แตกต่างกันไปตามแต่กรอบของการมองและสภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนี้

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2545: 421) ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร นอกจากจะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยังทำให้สมาชิกในองค์กรมีความมั่นใจในการทำงานทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับการทำงานที่ดีไม่ควรมีลักษณะตายตัว ต้องมีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์อาจมีการปรับปรุงแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอ ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551) ได้นิยาม การบริหารจัดการชุมชน หมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของบุคลากรและหน่วยงานทุกภาค ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนภาคธุรกิจ ภาคที่ไม่สังกัดภาครัฐ และภาคประชาชน นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนา หรือสร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติด้วย อาจมองในลักษณะที่เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบก็ได้ โดยการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่บุคคลหรือหน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนา หรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนทุกระดับยึดถือในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางสูงสุด คือ ประเทศชาติ และประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข แนวทางนี้มีขั้นตอนการดำเนินงานอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางที่คำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน นอกจากนั้น ยังต้องอาศัยหลักการพึ่งตนเอง การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย ตลอดจนความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน จุดเด่นของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมหรือชุมชนไทย ซึ่งแนะแนวทางการปฏิบัติตน การดำรงชีวิต และการปฏิบัติงานของประชาชนผลชุมชนในทิศทางที่ควรจะเป็น เพื่อให้ประชาชนและชุมชนมีความสุขพ้นจากปัญหาและวิกฤตต่าง ๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืน มีแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบ มีขั้นตอนและไม่ได้เจาะจงเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรหรือเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงประชาชนและชุมชนทุกชุมชนทั้ง

ในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกชุมชนตลอดเวลา ทั้งนี้ การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการชุมชนมีความเกี่ยวข้องอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ เพราะชุมชนทุกระดับ ไม่ว่าจะในระดับบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน สังคม ประเทศ และระดับประชาคมโลก ได้มุ่งพัฒนาหรือส่งเสริมชุมชนหรือประชาชนในชุมชนให้เป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองของสมาชิก ชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่นหรือชุมชนอื่น เน้นเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อให้มีชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจ อีกทั้ง มีการดำเนินการในรูปของเครือข่ายชุมชนทุกระดับอย่างเป็นระบบ โดยประสานงานและร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และข้อมูลข่าวสาร บูรณาการความเข้มแข็งของชุมชนพร้อมกันทุกด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรม

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2554: 6) ได้ให้คำจำกัดความ การบริหารจัดการชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีกระบวนการในการจัดการของชุมชนกับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยชุมชนจะมีระบบข้อมูล มีแผนชุมชน มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการนำแผนไปใช้ประโยชน์ มีการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดเรียนรู้องค์ความรู้ของชุมชน นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและมีผู้นำ กลุ่มองค์กร เครือข่ายองค์กร และชุมชนที่ผ่านมาตรฐาน นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่ยั่งยืน

จากการศึกษาความหมายของการจัดการ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการชุมชน หมายถึง ชุมชนมีกระบวนการจัดการ มีความสามารถในการพยายามจัดสรรทรัพยากรที่เป็นคนและสิ่งของให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบและประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชุมชนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงหมายถึง แนวทางการดำเนินงานของชุมชนที่เน้นกระบวนการตามขั้นตอน เริ่มตั้งแต่จากการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา ทั้งนี้ ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเอง ชุมชนต้องอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น พัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อให้มีชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจ อีกทั้ง มีค่านึงถึงปัจจัยภายในและภายนอกที่ชุมชนที่อาจมีผลกระทบกับชุมชนไม่มากนัก

4.2 ขอบเขตของการปฏิบัติงานด้านการจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2539: 25-27) ได้ให้ขอบเขตของการปฏิบัติงานด้านการจัดการขององค์กรทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับงาน 2 ด้าน ดังนี้

1. การจัดการภายนอก คือ การปรับองค์กรให้มีการทำงานที่เหมาะสมกับสภาวะภายนอก เนื่องจากองค์กรทุกองค์กรต่างมีความสัมพันธ์กับกลุ่มภายนอกเสมอ องค์กรจะผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองของกลุ่มลูกค้าที่อยู่ภายนอกและตลอดเวลาที่ต้องดำเนินการอยู่ภายใต้ ความเป็นไปของระบบสังคมเศรษฐกิจที่รัฐบาลควบคุม โดยจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นตลอดไป ต่างฝ่ายต่างก็แลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างกัน เพื่อให้ได้ผลประโยชน์สำหรับฝ่ายตนให้มากที่สุด องค์กรที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถจัดการองค์กร ให้มีการปรับตัวให้เหมาะสมกับกลุ่มต่าง ๆ และเงื่อนไขต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด และได้ประโยชน์สูงสุดจากกลุ่มภายนอก และยังสามารถหลีกเลี่ยงข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ ขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกับกลุ่มภายนอกทั้งหลาย ซึ่งรวมถึงระบบใหญ่ของรัฐบาล สังคม และสภาพวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ด้วย

2. การจัดการภายใน คือ การจัดให้มีความสมดุลเกิดขึ้นระหว่างกันและกันภายใน โดยจะต้องจัดสรรทรัพยากรภายในต่าง ๆ ทั้งที่เป็น คน และวัสดุสิ่งของให้สมดุลกับความจำเป็นของงานและจัดลำดับความสำคัญที่สอดคล้องกับสภาพภายนอกเพื่อให้งิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยดี มีการทำงานร่วมกันอย่างมีระเบียบและประสิทธิภาพ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบการจัดการและขอบเขต สรุปได้ว่าการจัดการชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งการจัดการมีขอบเขตการจัดการภายใน โดยจะต้องจัดสรรทรัพยากรภายในชุมชนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นคนและวัสดุสิ่งของให้สมดุลกับความจำเป็นของงาน และการจัดการภายนอก คือ การปรับองค์กรให้มีการทำงานที่เหมาะสมกับสภาวะภายนอก โดยการจัดการชุมชน มีความหมายสอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจากมีความหมาย องค์ประกอบและลักษณะเดียวกัน ซึ่งมีผู้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนี้

4.3 แนวคิดทฤษฎีของการจัดการ

แนวคิดทฤษฎีของการจัดการได้มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดในช่วงแต่ละยุคอย่างมากมายและแพร่หลาย ผู้วิจัยขอนำเสนอแนวคิดที่นำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัย ดังนี้

4.3.1 ทฤษฎีวงจรคุณภาพ (PDCA)

ศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547) ได้อธิบายถึงหลักเดมมิ่ง (Deming in Mycoted) ของ W.Edwards Deming ปรมาจารย์ทางด้านการบริหารคุณภาพ หลายคนเรียกววงจรนี้ว่า “วงจร Deming” ตามแนวคิดของเดมมิ่ง ปัจจุบันจัดเป็นกระบวนการสากลที่ทุกคนทราบกันดี และถือเป็นเครื่องมือการบริหารที่จัดเป็นแกนร่วมของการบริหารที่หลากหลายบนพื้นฐานเดียวกัน ทั้งนี้ PDCA คือ การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น โดยหลักการที่เรียกว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) หรือวงจรเดมมิ่ง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผน (Plan) คือ กำหนดกรอบหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลให้ชัดเจน วิเคราะห์และกำหนดทางเลือกในการปรับปรุง ในการวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ช่วยลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นได้

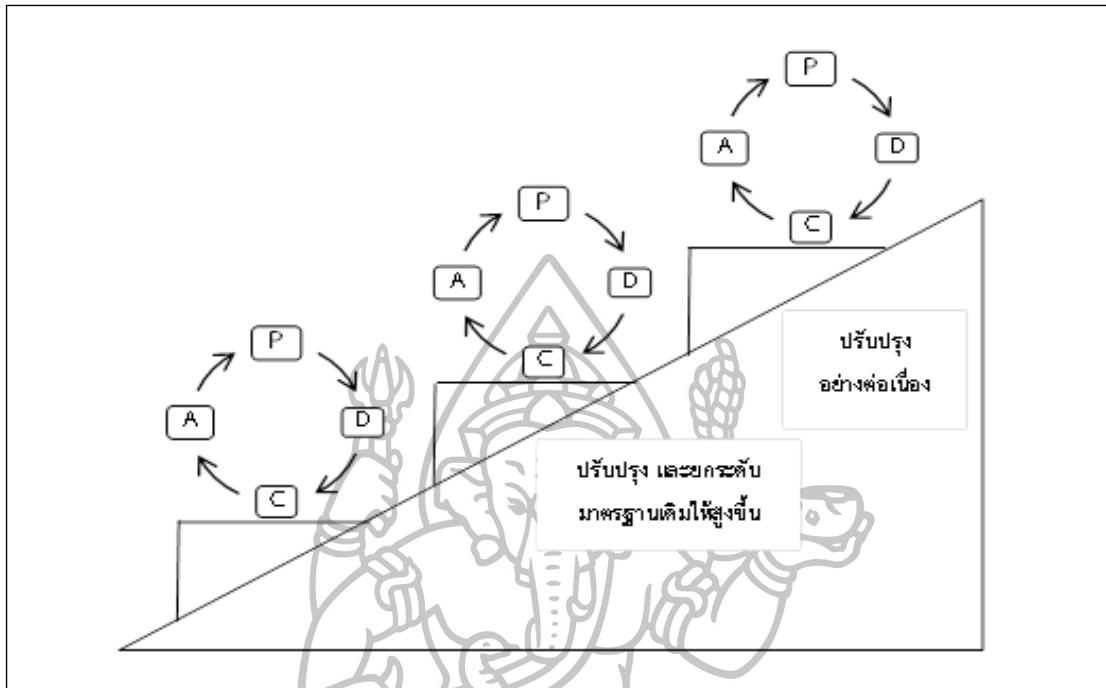
2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do) คือ การลงมือปฏิบัติตามแผนหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ในขั้นนี้เราต้องตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่กำหนดไว้หรือไม่ พร้อมกับสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบด้วย

3. ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) คือ การประเมินผลที่ได้รับจากการที่เราลงมือปฏิบัติหรือจากการดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สิ่งสำคัญของขั้นตอนนี้ คือ ต้องรู้ว่าจะตรวจสอบอะไรบ้างและตรวจสอบบ่อยเพียงใด และข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบนั้นจะนำไปใช้ประโยชน์สำหรับขั้นตอนต่อไป

4. ขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสม (Act) คือ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงหากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจให้นำกระบวนการหรือแนวทางนั้นไปกำหนดเป็นมาตรฐานใช้บังคับต่อไป แต่หากผลการปฏิบัติไม่เป็นไปตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว และควรขอความช่วยเหลือจากผู้รู้มาให้คำแนะนำในการปรับปรุงต่อไป

แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงานหรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความ

ต้องการเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริงจะทำให้ได้ข้อสรุปว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้

ภาพที่ 2 วงจร PDCA กับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
ที่มา: เอ็ดเวิร์ด เดมิง, อ้างถึงใน ศุภชัย อาชีวะระงับโรค, Practical PDCA แก้ปัญหาและปรับปรุง เพื่อความสำเร็จ (กรุงเทพฯ: ซีโนดีไซน์, 2547).

สมคิด บางโม (2551) ได้อธิบายวงจรของเดมิง ดร. เอ็ดเวิร์ด เดมิง ว่าเป็น กระบวนการของกุ๊กและเออร์วิกให้สั้นลง เรียกว่า วัฏจักรเดมิง (Deming cycle) หรือ PDCA ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

Plan : การวางแผน

Do : การนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ

Check : การตรวจสอบ เมื่อปฏิบัติไประยะหนึ่งต้องมีการตรวจสอบว่ามี ปัญหาหรืออุปสรรคอะไรแล้วแก้ไขเสีย

Act : การนำแผนที่แก้ไขแล้วไปปฏิบัติใหม่

ในการบริหารงานโดยวัฏจักร PDCA สามารถหมุนได้หลายรอบ การบริหาร จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งวัฏจักรเดมิงนี้สามารถนำมาใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากหลักการวงจรคุณภาพที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า วงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินการตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยการวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้ และหากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหมายไว้ จะต้องทำการทบทวนแผนการโดยเริ่มต้นใหม่และทำตามวงจรคุณภาพซ้ำอีก เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำไปเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดการปรับปรุงงานและระดับผลลัพธ์ที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งหลักการดังกล่าวหากนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีจะช่วยให้มีการพัฒนาสมาชิกภายในชุมชนให้มีคุณภาพ

4.3.2 ทฤษฎีความเป็นผู้นำและภาวะผู้นำ

สมศักดิ์ ชาวลาภ (2544: 13) ได้กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) กับ ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นการมองคนละด้าน คำว่า ผู้นำ เน้นที่ตัวบุคคล ส่วนคำว่า ภาวะผู้นำ เน้นที่คุณลักษณะในตัวบุคคล เราสามารถให้คำนิยามของคำว่า ผู้นำ ได้โดยอาศัยหลัก 3 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มคนหลาย ๆ คนที่มีอำนาจอิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมของผู้อื่น คำว่าผู้อื่นในที่นี้ไม่ได้ หมายความว่าผู้อื่น ทุกคน ในกลุ่มคนที่มีผู้นำคนนั้นมีส่วนร่วม เพราะภาวะผู้นำมิได้เกิดขึ้นโดยอาศัยหลักการทั้งหมดหรือไม่ก็ไม่มีเลย แต่ภาวะผู้นำเกี่ยวกับความเป็นผู้นำมากหรือน้อยเพียงใดมากกว่าปริมาณคนที่เขานำ คืออยู่ที่ความมากน้อยของอำนาจ อิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคน

2. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ 2 ทาง (Two-way Process) คือ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตามและในทำนองเดียวกัน บางคราวผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำจึงเป็นผลรวมของเจตคติของสมาชิกในกลุ่มคนนั่นเอง งานวิจัยหลายเรื่องยืนยันว่าผู้นำของกลุ่มคนที่มีเจตคตินิยมเผด็จการมักเป็นเผด็จการด้วย ส่วนผู้นำของกลุ่มคนที่มีเจตคตินิยมประชาธิปไตยก็มักเป็นคนที่มีความเป็นประชาธิปไตยด้วย

3. ผู้นำแตกต่างจากหัวหน้าหรือผู้บริหาร คน 2 คนนี้อาจจะเป็นคน ๆ เดียวกันได้ แต่ไม่จำเป็นเสมอไป หัวหน้าหรือผู้บริหารหลายคนมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่ง แต่อาจไม่ใช่ผู้นำ ที่แท้จริงของกลุ่ม ผู้นำที่แท้จริงอาจเป็นคนอื่นซึ่งไม่ใช่หัวหน้าหรือผู้บริหารแต่เขามีอำนาจ มีอิทธิพลและมีความสามารถในการจูงใจคนให้ประพฤติหรือปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ทั้ง ๆ ที่เขาไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่งใด ๆ ทั้งสิ้น

คีรีวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545: 229) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีผู้ตามและมีอิทธิพลที่จะทำให้ผู้ตามช่วยกันกำหนดวัตถุประสงค์และบรรลุ วัตถุประสงค์นั้น หรือเป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จโดยใช้ อิทธิพลจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหา วางแผน และรับผิดชอบต่อ ความอยู่รอด หรือการพัฒนาขององค์การ นอกจากนั้นแล้วผู้นำยังมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ของ องค์การและพนักงานรวมทั้งสามารถใช้อำนาจหรืออิทธิพลต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำ กลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง การเป็นผู้นำนั้นเป็นเรื่องง่ายแต่การเป็นผู้นำที่ดีนั้นเป็นเรื่องยาก

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2545: 3) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ว่าเป็น กระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ว่า อะไรคือความสำคัญให้ ภาพความเป็นจริง ขององค์การแก่ผู้อื่นช่วยให้มองเห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

เจษฎา บุญมาโฮม (2546: 185) ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง กระบวนการ ที่เกิดจากบุคคลหนึ่งใช้อิทธิพลที่มีอยู่เหนือสมาชิกคนอื่นในกลุ่มจัดการนำกลุ่มให้ก้าว ไปสู่จุดมุ่งหมายที่กลุ่มหรือองค์การปรารถนา

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความเป็นผู้นำ หรือ ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลหรือกลุ่มเพื่อ ความสำเร็จของเป้าหมายภายในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เกิดพลังเป็นอิทธิพลครองใจ ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน ให้ความร่วมมือปฏิบัติการ ดำเนินกิจกรรมในทุกสถานการณ์โดยใช้ กระบวนการกลุ่มหรือ กลุ่มปฏิสัมพันธ์ หรือพลวัตกลุ่ม ใช้ศิลปะของการสื่อสารเป็นพลังสนับสนุน เป็นปัจจัยในการบริหารให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย ความสามารถของบุคคลในการสร้าง กระบวนการเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดำเนินกิจกรรมให้ เป็นไปตามแผนงานและจุดประสงค์ที่วางไว้

4.3.2.1 รูปแบบและประเภทของผู้นำ

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2549) ได้อธิบายแนวคิดของ Mosley, Pietri and Megginson โดยแบ่งระดับของผู้นำออกเป็น 2 วิธีด้วยกัน ดังนี้

1. ตามวิธีการที่ผู้นำใช้หรือแสดงออก (Approach Used) รูปแบบ ที่ผู้นำแสดงออกหรือประเภทของผู้นำโดยทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1 ผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic or Authoritarian Leaders)

คือ ผู้นำที่ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ทั้งหมดเองแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นได้มีส่วนร่วมหรือมีโอกาสในการตัดสินใจ

1.2 ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic or Participative Leaders)

คือ ผู้นำที่ให้ความเอาใจใส่กับความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา และเปิดโอกาสให้ลูกน้องหรือทีมคณะกรรมการเหล่านั้นได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการกำหนดวัตถุประสงค์พื้นฐานในการทำงานกลยุทธ์ต่าง ๆ รวมถึงกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน

1.3 ผู้นำแบบตามสบาย (Laissez-faire or Free-rein Leaders)

คือ ผู้นำที่ไม่เข้มงวดและปล่อยให้ลูกน้องทำตามในสิ่งที่เขาต้องการตัวอย่างที่เราอาจพิจารณาได้ เช่น อาจารย์ที่ไม่ค่อยให้ความเข้มงวดในห้องเรียนให้การบ้านน้อย ไม่มีหลักเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน เป็นต้น

2. ตามการมุ่งเน้นต่อการทำงานให้สำเร็จลุล่วง (Orientation Toward Job) อีกวิธีการที่ใช้แบ่งระดับผู้นำ คือ การเปิดเผยทัศนคติของผู้นำที่มีต่อการทำงานให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งผู้นำบางคนมุ่งเน้นไปทำงาน ในขณะที่บางคนมุ่งเน้นไปที่ผู้ใต้บังคับบัญชา

2.1 ผู้นำที่มุ่งเน้นงาน (Task-oriented or Production-oriented Leaders) คือ ผู้นำที่มุ่งเน้นไปที่การทำงานให้สำเร็จลุล่วง ผู้นำประเภทนี้จะมุ่งเน้นไปที่การวางแผนการจัดตารางเวลา และกระบวนการในการทำงาน ซึ่งพยายามที่จะควบคุมอย่างใกล้ชิดเพื่อให้คุณภาพออกมาตามที่ต้องการ หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้นำประเภทนี้จะคอยบอกพนักงานว่าต้องการอะไร เมื่อไหร่และอย่างไร

2.2 ผู้นำที่เน้นคน (People-oriented or Employee-centered Leaders) คือ ผู้นำที่คำนึงถึงสวัสดิการ และความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเชื่อมั่นต่อตนเอง และมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะพัฒนาพนักงานและมอบอำนาจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเหล่านั้น

ผู้วิจัยสามารถสรุปภาวะผู้นำได้ว่าผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงต้องมีลักษณะหรือความสามารถ คือ เป็นผู้ที่มีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถที่ดี กล้าตัดสินใจ ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี มีทักษะในการพูด มีความสามารถในการบริหาร มีความเฉลียวฉลาด มีความกระตือรือร้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความทะเยอทะยาน และมีคุณธรรมยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งแนวคิดภาวะผู้นำนี้เป็นส่วนสำคัญของปัจจัยที่ช่วยในการขับเคลื่อนให้ชุมชนดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้นำชุมชนบ้านโพธิ์ศรีต้องเป็นผู้ที่มี

คุณลักษณะตามแนวคิดที่นักวิชาการได้กล่าวถึงข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำไปวิเคราะห์กับการบริหารจัดการชุมชนสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จว่ามีได้รับการส่งเสริมจากผู้นำชุมชนมากน้อยเพียงใด

4.3.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยสามารถสรุปเชื่อมโยงผู้นำหรือภาวะผู้นำชุมชนตามผลงานวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลงานวิจัยของ นางสาวกาญจนารัตน์ ดีเลิศ (2554) ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณีมอญ โดยผู้นำชุมชนที่เป็นทางการมีส่วนร่วมช่วยในการรณรงค์ให้คนในชุมชนรักษาประเพณีวัฒนธรรมของมอญไว้ได้ และยังเป็นผู้ที่สามารถประสานงานด้านงบประมาณกับหน่วยงานราชการในการของบมาสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการ จะมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้ผู้คนเข้าวัดทำบุญตักบาตรในวันพระและเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ แต่ผู้นำแบบนี้ไม่เคยให้ความรู้อะไรกับชุมชน ส่วนบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีมอญ พบว่า ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการต้องการให้ผู้ที่มีความรู้หรือนักศึกษามาถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีมอญให้กับคนในชุมชนที่ไม่รู้ และรณรงค์ให้เยาวชนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญ ส่วนผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการจะมีจิตสำนึกความเป็นชาวมอญมีความพยายามที่จะมีส่วนร่วมในการรักษาและดำรงอยู่ไว้ แม้จะมีการท้อแท้อยู่บ้างในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญ แต่จะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้กับคนในชุมชนได้รับรู้ ส่วนบทบาทในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญ เห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการต้องการให้ผู้รู้อายุหรือผู้รู้เรื่องราวความเป็นมาของวัฒนธรรมประเพณีมอญให้ถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลังได้รับรู้ แต่ผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการต้องการให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีที่หายไป และต้องการให้ทุกคนในชุมชนร่วมกิจกรรมงานประเพณีที่ชุมชนได้จัดขึ้น ทั้งนี้ ปัญหาและแนวทางในการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญ ได้พบว่า เกิดจากความไม่พร้อมของคนในชุมชน เพราะต่างคนก็มีภาระหน้าที่งานประจำที่ต้องปฏิบัติ ทำให้ขาดความสนใจ ความน่าเชื่อถือในการดำเนินตามประเพณีวัฒนธรรมของชาวมอญ ซึ่งแนวทางแก้ไขผู้นำควรรณรงค์อย่างจริงจังในการมีส่วนร่วมทำจัดกิจกรรมของชุมชน เพื่อเป็นการซึมซับประเพณีวัฒนธรรมของมอญ กิจกรรมเช่น โครงการอนุรักษ์อาหารมอญ ภาษามอญ เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของผู้นำแล้วนั้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงบทบาท ภาวะของผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ หรือผู้นำที่มาจาก การเลือกตั้งของชุมชนอย่างเป็นทางการ ผู้นำกลุ่มนี้จะมีอำนาจในการสั่งการ สามารถกำหนดทิศทางของชุมชน อีกทั้งยังเป็นผู้นำที่เป็นตัวแทนของชุมชนไปประสานงานกับหน่วยงานราชการได้อย่างราบรื่น ซึ่งผู้นำแบบนี้จะ

มีความน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ใหม่ ๆ และวิสัยทัศน์ในการพัฒนาสู่ออนาคต ส่วนผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่ผู้คนในชุมชนต่างให้ความสำคัญเคารพนับถือว่าเป็นผู้ที่สืบทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมมาจากรุ่นบรรพบุรุษ ผู้นำกลุ่มนี้จะยึดติดกับแนวทางการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ใช้ประสบการณ์มาเล่าสู่ลูกหลานให้เชื่อและปฏิบัติตาม จะเห็นได้ว่าผู้นำทั้งสองกลุ่มที่ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการนำไปศึกษาผู้นำของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ว่าผู้นำที่ได้จากการเลือกตั้งมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนชุมชนให้ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมายอย่างไร และผู้นำที่สูงอายุที่ผู้คนในชุมชนต่างให้ความสำคัญเคารพนับถือนั้น จะมีหลักการแนวคิดในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่รุ่นลูกหลานอย่างไร

4.4 แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อย่างมากมาย ผู้วิจัยของยกตัวอย่าง ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ได้ศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการความคิด และการปฏิบัติที่ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ โดยทำงานร่วมกันใช้ความพยายามร่วมกันให้เกิดความร่วมมือแบบเบญจภาคี ซึ่งได้แก่ องค์กรประชาชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และนักวิชาการ เข้าร่วมในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมพลังของแต่ละฝ่ายให้แข็งแกร่ง โดยการเรียนรู้ร่วมกัน มีการปฏิบัติอย่างจริงจังบนรากฐานความรักความเมตตา คำนึงถึงประชาชนที่เป็นศูนย์กลางการมีส่วนร่วมกันทำงาน

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมและการพัฒนา จากแนวคิดสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กุญแจสำคัญของการพัฒนาชุมชนไทย โดยเฉพาะสังคมชนบท สังคมเกษตรกรรม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วม (Participatory) ตัวอย่างเช่น การลงแขก เป็นภาพสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยมีการร่วมแรงร่วมใจกันในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความรับผิดชอบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนขึ้น การจัดการของชุมชนบนพื้นฐานของความสำนึกในการมีส่วนร่วมจะช่วยให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการรื้อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

4.5 การจัดโครงสร้างองค์กร

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการจัดโครงสร้างองค์กรไว้ ผู้วิจัยขอนำเสนอในหลักการ ดังนี้

เสนห์ จุ้ยโต (2551) ได้อธิบายความหมายของโครงสร้างองค์กร ดังนี้

1. เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการบรรจุจุดมุ่งหมายขององค์กร กรณีที่องค์กรต้องการคุณภาพก็จำเป็นต้องจัดองค์กรหรือโครงสร้างองค์กรเพื่อนำไปสู่คุณภาพที่กำหนดไว้

2. เป็นการกำหนดกลุ่มกิจกรรมให้เป็นระบบ กิจกรรมที่เหมือนกันให้นำมารวมกันไว้ในหมวดหมู่เดียวกัน เช่น จัดกลุ่มตามหน้าที่ จัดกลุ่มตามกระบวนการ จัดกลุ่มตามพื้นที่ จัดกลุ่มตามผลิตภัณฑ์ หรือจัดกลุ่มตามกิจกรรมของลูกค้า เป็นต้น

3. เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของงาน หน่วยงาน บุคคล อำนาจ หน้าที่ สายการบังคับบัญชา การติดต่อสื่อสาร การรายงาน และการประสานงาน เพื่อให้มีการประสานงานกันทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน

4.5.1 รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กร

ธนชัย ยมจินดา (2540) ได้อธิบายถึงรูปแบบของการจัดโครงสร้าง พื้นฐานของการจัดโครงสร้างองค์กร มีการกำหนดกลุ่มกิจกรรมให้เป็นระบบ มีอยู่ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. โครงสร้างสายงานหลัก เป็นโครงสร้างรูปแบบที่ง่ายที่สุด และนิยมใช้กันมากในองค์กรขนาดเล็ก โครงสร้างนี้มีอำนาจหน้าที่ตามสายการบังคับบัญชาจะถูกกำหนดไว้เด่นชัดตั้งแต่ระดับสูงจนถึงระดับต่ำ แต่ละตำแหน่งในโครงสร้างองค์กรมีอำนาจหน้าที่ในลักษณะรวม

2. โครงสร้างสายงานหน้าที่ ได้แก่ ลักษณะการจัดโครงสร้างองค์กรที่ยึดตามหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือตามความชำนาญเฉพาะของบุคลากร เป็นการแบ่งแยกหน้าที่การทำงานกันอย่างชัดเจน โดยสายการบังคับบัญชาจะกระจายอยู่เป็นหัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งต้องรายงานตรงต่อผู้บริหารระดับสูงต่อไป

3. โครงสร้างสายงานหลักและสายงานที่ปรึกษา จะมีอำนาจหน้าที่ของสายงานหลักและสายงานที่ปรึกษารวมอยู่ด้วยกัน สายงานหลักมีอำนาจหน้าที่ในการสั่งการ แต่สายงานที่ปรึกษามีอำนาจหน้าที่คอยให้คำปรึกษา หรือเสนอแนะ โครงสร้างนี้เกิดขึ้นมาจากความต้องการมีผู้ชำนาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วยบุคลากรในสายงานหลัก การกำหนดสายงานที่ปรึกษาสามารถกำหนดได้ 2 ลักษณะ คือ ที่ปรึกษาทั่วไป และที่ปรึกษาเฉพาะด้าน โดยผู้ที่ทำหน้าที่นี้ส่วนมากจะมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์คล้ายกับผู้บริหารในสายงานหลัก

4. โครงสร้างรูปคณะกรรมการ เป็นผลมาจากความจำเป็นในการใช้ความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านในหลาย ๆ ด้าน เพื่อแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน โดยคณะกรรมการนี้จะ

ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลภายในองค์กรหรือบุคคลภายนอกองค์กรที่มีความสามารถและได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะ หรืออาจได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาเสนอแนะบางประการแก่องค์กรเท่านั้น

5. โครงสร้างรูปโครงการ หรือ โครงสร้างแบบแมตริกซ์ เป็นโครงสร้างที่เน้นการใช้ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรวัตถุ หรือด้านกายภาพร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นการเฉพาะ โครงสร้างลักษณะนี้ใช้กันมากในองค์กรซึ่งมีขั้นตอนการผลิตที่ซับซ้อน โครงสร้างรูปโครงการซึ่งใช้กันอยู่ทั่วไป เน้นความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน ในแนวดิ่งนั้นเป็นความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานตามหน้าที่ ส่วนแนวนอนเป็นความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของทีมงานโครงการ โดยหน่วยงานตามหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน และทีมงานโครงการเป็นผู้รับผิดชอบความสำเร็จของโครงการ

จากการศึกษาการจัดโครงสร้างองค์กร และรูปแบบโครงสร้างองค์กรแล้ว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดโครงสร้างองค์กรนั้นเพื่อต้องการให้บุคลากรมีการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน ไม่ทับซ้อนหน้าที่ภารกิจของฝ่าย โดยระหว่างกลุ่มงานหรือฝ่ายจะมีการประสานงานกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว เกิดผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดไว้มากที่สุด ซึ่งการจำแนกโครงการองค์กรหรือชุมชนอาจมีการแบ่งตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ความชำนาญของบุคลากร ไม่ว่าจะโครงสร้างจะจำแนกเป็นแนวดิ่งหรือแนวนอน ทุกคนก็ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ในการติดต่อประสานงานอีกด้วย

4.6 แนวคิดและทฤษฎีการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำเนินการอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งต้องอาศัยความรอบคอบและมีวิสัยทัศน์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย หลักบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายหลักการ ดังนี้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551: 27-31) ได้ให้หลักการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งตนเอง การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน การรวมกลุ่มการสร้างเครือข่าย ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งรายละเอียดแต่ละหลักการ ดังนี้

1. ความพอเพียง หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนเน้นการผลิตและบริโภคโดยยึดถือทางสายกลาง ความพอประมาณ และความพอดีในเวลาเดียวกัน และก้าวให้ทันในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งหมายความรวมถึงความพอเพียงในด้านต่างๆ กล่าวคือ

1.1 ด้านจิตใจ คือ รู้จักพอ พอประมาณ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน ยึดมั่นในทางสายกลาง

1.2 ด้านสังคม คือ การมุ่งให้เกิดความสงบสุข ประชาชนมีเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีร่วมมือเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการเบียดเบียนและเอารัดเอาเปรียบ

1.3 ด้านวัฒนธรรม คือ การสนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข และบริโภคนิยม

1.4 ด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีความขยันหมั่นเพียร ในการประกอบสัมมาอาชีพ พึ่งตนเองได้ พ้นจากความยากจน มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น และพ้นจากการเป็นหนี้สิน

1.5 ด้านเทคโนโลยี หมายถึง การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพของตนเองและชุมชน

1.6 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การไม่เบียดเบียนธรรมชาติมากเกินไป การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดี คุ่มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ตลอดจนอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจปฏิบัติและประเมินผล ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต อุดม ความเพียร และสติปัญญา

3. การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนมีการเตรียมความพร้อมรู้เท่าทันต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวมีความเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน

4. การพึ่งตนเอง หมายถึง ประชาชนและชุมชนสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่ได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือชุมชนอื่นจนเกินจำเป็น โดยเน้นความสามารถของ

ประชาชนและชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการเพื่อเลี้ยงประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่ประชาชนหรือชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ กล่าวคือ

4.1 ด้านจิตใจ คือ การทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตเอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

4.2 ด้านสังคม พิจารณาถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของแต่ละชุมชน เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงและเป็นอิสระ

4.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนในชุมชนอย่างฉลาด และหาทางเพิ่มมูลค่าโดยยึดหลักการของความยั่งยืนด้านเทคโนโลยี จะพิจารณาถึงการเลือกใช้เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน

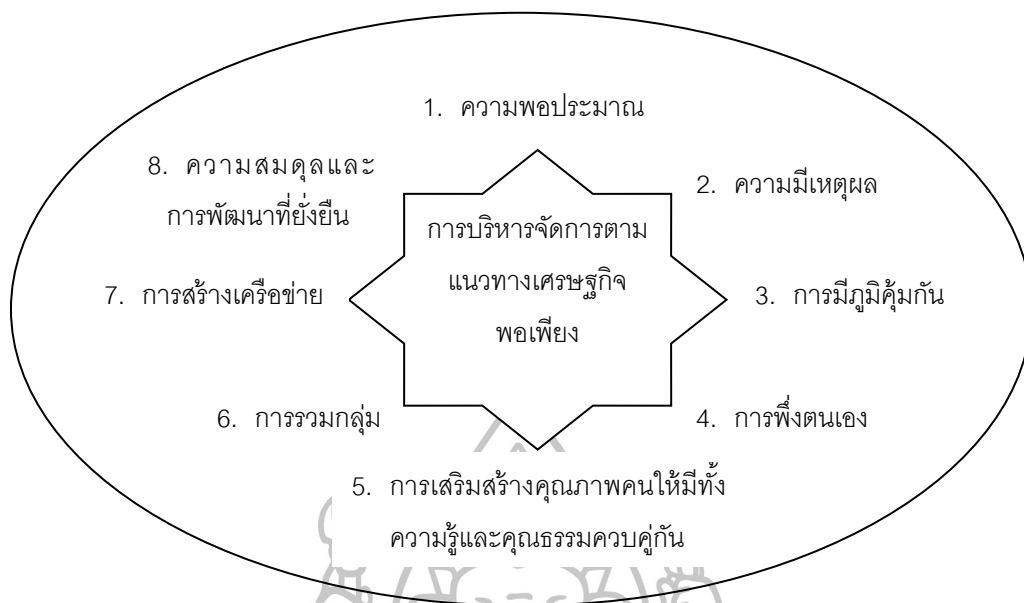
4.4 ด้านเศรษฐกิจ คือ การสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนโดยยึดถือหลักการตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มุ่งเน้นการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการบริโภคหากเหลือจึงจะจำหน่าย ทั้งนี้ จะต้องมีการประหยัด ลดค่าใช้จ่าย ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ และสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในชุมชนของตนเอง

5. การเสริมสร้างคุณภาพคน หมายถึง การเสริมสร้างจิตใจของประชาชน และชุมชนในระดับชาติ เช่น การมีคุณธรรม การละความชั่วและทำความดี การไม่เบียดเบียน มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร ความอดทน ความรอบคอบ เป็นต้น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของชุมชนที่ได้กำหนดไว้

6. การรวมกลุ่ม หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม เพื่อให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ และนำมาซึ่งการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

7. การสร้างเครือข่าย หมายถึง ประชาชนและชุมชนร่วมมือกันสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน โดยอาศัยหลักการเชื่อมโยงที่ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8. ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนยึดถือการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกาภิวัตน์ และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต มีการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของท้องถิ่นที่ตั้งาม

ภาพที่ 3 หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ ที่มา: วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน** (กรุงเทพฯ: ธรรมมลพิมพ์, 2551).

จากการศึกษาหลักบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการข้างต้นแล้วนั้น ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งตนเอง การเสริมสร้างคุณภาพคนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน การรวมกลุ่มการสร้างเครือข่าย ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยจะนำหลักการทั้ง 8 ประการ ไปวิเคราะห์กับการจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนให้ชุมชนประสบความสำเร็จและเป็นตัวอย่างให้ชุมชนอื่นได้นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องชัดเจนต่อไป

4.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปเชื่อมโยงการจัดการของชุมชนตามผลงานวิจัย เรื่อง การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแบบบูรณาการสู่ความพอเพียงและยั่งยืนของชุมชนบ้านป่าบาง ตำบลตะเบา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลงานวิจัยโดย อมลณัฐ ฉัตรตระกูล และ สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ (2551) ซึ่งผลงานวิจัยนี้ได้เน้นให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการชุมชนเพื่อให้เกิดการบูรณาการ โดยผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารจัดการภายในชุมชนด้านกายภาพและสวัสดิการส่วนใหญ่องค์กรบริหารส่วนตำบลตะเบาเป็นผู้ดูแล ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชนมักจะเป็นผู้กำกับดูแลในการทำกิจกรรมภายในชุมชน การดำเนิน

กิจกรรมส่วนใหญ่ไม่เป็นรูปธรรม ชาวบ้านไม่ชอบแสดงความคิดเห็น มีความรักความปรองดองกัน ในหมู่ญาติมิตร มีการปลูกข้าวและปลูกผักสวนครัวไว้บริโภค แต่ยังคงขาดองค์ความรู้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิต ส่วนปัญหาภายในชุมชนที่พบ เช่น ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตตกต่ำ ค่าครองชีพสูง กระแสโลกาภิวัตน์และวัตุนิยมสำหรับการพัฒนาศักยภาพชุมชนควรเริ่มจากกลุ่มนำร่องและ ขยายผลต่อไป โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการเสริมแรง ติดตามผล และ ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนต้องมีภาวะผู้นำและประสานประโยชน์กับภาคี สำหรับ รูปแบบการบริหารจัดการชุมชน ควรจำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. การรู้จักสามัคคีโดยชุมชนควร เสริมสร้างศักยภาพให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม และผลักดันกลุ่มและเครือข่ายให้บรรลุวัตถุประสงค์ 2. การออมทรัพย์และการบริหารจัดการชุมชนในรูปของคณะกรรมการและสามารถตรวจสอบได้ 3. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพย์สินของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4. ดำรง ชีวิตตามแนวทางหลักเศรษฐกิจพอเพียงทุกครัวเรือนพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเรียนรู้ที่ หลากหลาย มีการติดตามผลประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีกระบวนการจัดการชุมชน และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่ง เป็น การมุ่งให้ความสนใจในสิ่งที่จะเรียนรู้ โดยความรู้หรือสิ่งที่ได้ศึกษาเรียนรู้นั้นย่อมเป็นประโยชน์ใน ด้านการพัฒนาความคิดทักษะและเป็นการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ได้อีกด้วย ส่วนใน ลักษณะของการเรียนรู้ชุมชนจะนำไปใช้ในการต่อบรรลุในสังคม เป็นความรู้ที่ไม่คงที่ตายตัวใน รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งได้อย่างสำเร็จรูปตลอดไป เพราะเป็นเพียงความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะเหตุการณ์ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามลำดับ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเน้นเชื่อมโยง กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการเสริมแรง ติดตามผล และขับเคลื่อนให้มีการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง มุ่งประชาสัมพันธ์การบริหารงานชุมชน เน้นความรักความสามัคคี ทำงานเป็นทีมหรือ คณะกรรมการมีการผลักดันกลุ่มให้ไปสู่เป้าหมายเพื่อชุมชนดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและ ประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาลักษณะการเรียนรู้ของชุมชน ผู้วิจัย ได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาลักษณะการเรียนรู้ของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ในรูปแบบ วิธีการที่ทำให้ ชุมชนเกิดการเรียนรู้ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองและชุมชนได้ต่อไป

5. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชน

มีนักวิชาการได้อธิบายถึง ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ที่เป็นส่วนสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (นภาพร ณ เชียงใหม่, 2548: 50, อ้างถึงใน Blocher et al., 2005) ส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานได้อย่างอย่างต่อเนื่อง คือ ภาวะแห่งความสำเร็จเป็นส่วนที่มีความสำคัญของธุรกิจกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการ และต้องพบเจอ เพื่อที่จะให้กิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นในด้านการแข่งขัน ซึ่งสิ่งนี้เองเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่ากิจกรรมเรานั้นอยู่เหนือกว่าคู่แข่ง สิ่งนี้เรียกว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จที่จะสร้างให้กิจกรรมนั้นสร้างความประทับใจหรือความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าในระยะยาว ปัจจัยแห่งความสำเร็จมีความสำคัญกับผู้นำเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้นำได้ว่ากลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นนั้นสอดคล้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จสามารถจำแนกได้เป็น 2 ด้านหลัก ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน จำแนกได้ 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านบุคลากร การที่องค์กรจะกระทำภารกิจหลักให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพนั้น องค์กรจำเป็นจะต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสมกับงาน ดังนั้นการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงจัดเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารงาน เพราะบุคลากรเป็นผู้จัดหาและใช้ทรัพยากรบริหารอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเงิน วัสดุอุปกรณ์และการจัดการซึ่งถ้าองค์กรเริ่มต้นด้วยการมีบุคลากรที่ดี มีความสามารถ ปัจจัยด้านอื่น ๆ ก็จะได้ตามมา ทั้งนี้ทักษะของบุคลากรควรมี 6 ประการ คือ ภาวะผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ ความชำนาญเฉพาะองค์ความรู้ ความสัมพันธ์ และความเชื่อมโยง เป็นต้น

1.2 ปัจจัยด้านการงบประมาณ ใช้วัดความสำเร็จ ได้แก่ ผลผลิตที่เป็นไปตามเป้าหมายซึ่งผลผลิตต้องมีความสอดคล้องกับงบประมาณที่ได้ใช้ไปจริง นอกจากนี้ยังมีการวัดจากผลผลิตที่สำเร็จขึ้นนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือกลุ่มเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใดอีกด้วย

1.3 ปัจจัยด้านกระบวนการ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ใช้วัดความสำเร็จของกิจกรรมหรือโครงการ เพราะกระบวนการจัดการภายในถือได้ว่าเป็นหนึ่งกลยุทธ์ที่ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ชัดเจน ซึ่งผลของการบริหารจัดการภายในชุมชนย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของชุมชนหรือองค์กร ทั้งนี้ ผู้นำอาจใช้เครื่องมือการบริหารจัดการตามสถานการณ์ รูปแบบ หรือวิธีการได้ตามช่วงเวลาเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความสำเร็จของชุมชนได้อย่างสูงสุด

1.4 ด้านทรัพยากร เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่าองค์กรมีความได้เปรียบทางทรัพยากรภายในองค์กรอื่น ทรัพยากรที่กล่าวนี้ รวมไปถึงแหล่งความรู้ แหล่งที่สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างและมีความได้เปรียบกับคู่แข่งแล้ว เมื่อผู้นำองค์กรรู้จักใช้

รู้จักบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้ตอบสนองความต้องการและสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันย่อมส่งผลดีกับองค์กร

1.5 ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง โดยปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในหลาย ๆ เรื่อง ทั้งยังสามารถตอบสนองต่อการทำงานได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม ต่างนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ต่อการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ในส่วนของนวัตกรรมเป็นผลผลิตที่ต่อยอดจากการดำเนินงาน เพราะนวัตกรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่แล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการใช้งานในหลาย ๆ รูปแบบอีกด้วย ซึ่งนวัตกรรมนี้อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของมนุษย์ที่ผ่านกระบวนการทางเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ จึงถือได้ว่าเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อีกขั้นหนึ่ง

2. ปัจจัยภายนอก จำแนกได้ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านสังคม เป็นปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอาจจะมีผลกระทบไม่มากนักน้อยกับองค์กร เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารองค์กรต้องมีการควบคุม บริหารจัดการ หรือสร้างรายได้เปรียบกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

2.2 ด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบต่อการทำงานธุรกิจได้ไวมาก องค์กรใดต้องการอยู่รอดและเพิ่มรายได้เปรียบเชิงการแข่งขันจะต้องพัฒนาและจัดหาเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับองค์กร ทั้งนี้ ต้องนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับองค์กรด้วย

2.3 ด้านเศรษฐกิจ ผู้บริหารในยุคปัจจุบันจะต้องตื่นตัวและรู้เท่าทันความเป็นไปของเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและระดับโลก เพราะต้องอยู่ท่ามกลางการแข่งขันแย่งชิงลูกค้า ขณะที่ทรัพยากรต่าง ๆ ก็มีอยู่อย่างจำกัด

2.4 ด้านการเมืองและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญอีกประการที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร เนื่องจากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลแต่ละสมัยย่อมมีการเปลี่ยนแปลงของนโยบายตามแนวทางการบริหารงานภายในเพื่อขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งนโยบายที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงนี้อาจส่งผลสู่การดำเนินงานทุกระดับ จากระดับผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน รวมไปถึงประชาชน ในส่วนของการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ หมายถึง ส่วนราชการภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน ที่มีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การสนับสนุนอาจจะแบ่งเป็น

สนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการ การสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกในการพัฒนาต่อยอดการดำเนินงาน

กรมพัฒนาชุมชน (2548: 26) กล่าวว่า ในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จใน
การพัฒนาและสามารถดำเนินการต่อเนื่องกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดจากปัจจัย 2 อย่าง ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

1.1 ผู้นำ ลักษณะผู้นำมีความเข้มแข็งได้รับการยอมรับ มีบารมี สร้างความสามัคคี
ปฏิบัติตนดี มีความสามารถและคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งลักษณะการเป็นผู้นำจะเป็นการ
ผสมผสานอยู่ในตัวบุคคลเดียวกัน เช่น ผู้นำทางความคิด ผู้นำทางด้านศีลธรรม ผู้นำด้านอาชีพ
ผู้นำด้านการปฏิบัติ ผู้นำด้านการประสานงาน

1.2 คณะกรรมการมีความเข้มแข็ง ลักษณะขององค์กรจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ
ซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากสมาชิก ได้รับการยอมรับจากสมาชิกกลุ่ม มีการกำหนดแบ่งหน้าที่ความ
รับผิดชอบ

1.3 มีการกำหนดกติกา ระเบียบข้อบังคับ ด้วยการเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกเกิด
การยอมรับและร่วมปฏิบัติตามข้อบังคับ

1.4 มีการระดมทุนของชุมชน เพื่อดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการประหยัดและการออม
เป็นการสร้างให้เกิดทุนในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการผลิต

1.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ซึ่งกันและกัน ในการ
ประชุมหรือการจัดเวทีประชาคม

1.6 การมีส่วนร่วมของชุมชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์

1.7 การนำทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมมาผสมผสาน เพื่อให้
เกิดเป็นมืออาชีพ เป็นผลผลิต

1.8 ความสามัคคี ส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมในการทำงานด้วยกัน ความซื่อสัตย์ ความ
เสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

1.9 ผลประโยชน์ร่วมกัน กระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และทั่วถึง

2. ปัจจัยภายนอก มีดังนี้

2.1 การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และ ภาคเอกชน มีแหล่งทุนหนุนเสริมใน
ด้านงบประมาณ ความรู้

2.2 การประสานความร่วมมือ ได้รับการประสานจากภายนอก ภาคีการพัฒนา

2.3 การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์จากปัจจัยภายนอก ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและการพัฒนาต่อชุมชน

2.4 มีการเชื่อมโยงการทำงานของท้องถิ่น กลุ่ม องค์กร หรือเครือข่ายต่าง ๆ

2.5 นโยบายของรัฐในการสร้างโอกาส ให้กับชุมชนในการสร้างอาชีพ

2.6 การเพิ่มพูนความรู้และขีดความสามารถของคนในชุมชน ให้รู้จักการพึ่ง ตนเอง การส่งเสริมบุคลากรการผลิตให้มีคุณภาพ เพิ่มพูนทักษะ ส่งเสริมด้านการตลาด

2.7 การถอดบทเรียนผลของความสำเร็จ และความล้มเหลวจากการพัฒนาในชุมชนต่าง ๆ

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการและส่วนราชการในการอธิบายถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกเพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่รอดพึ่งพาตนเองได้อย่างพอเพียง ทั้งนี้ ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์กับปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบด้านความพอเพียงทุกวันนี้ได้อย่างไร เพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนอื่นได้นำไปบูรณาการใช้ได้ อย่างถูกต้องต่อไป

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการของปัจจัยสู่ความสำเร็จของชุมชน สามารถนำหลักการไปเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่มีผู้ดำเนินงานในการมุ่งเน้นเรื่องของปัจจัยสู่ความสำเร็จ งานวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งตนเองตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนเข้ บ้านปางค่าใต้ อำเภอปาง จังหัดพะเยา ของ พูนผล เล็กไม่น้อย (2551) ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนเข้ บ้านปางค่าใต้ สืบเชื้อสายมาจากพญาอินทรีศรีสมบัติ ซึ่งเป็นผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้านครน่านและพญาคำหล้าที่สืบตำแหน่งต่อกันมาเมื่อปี พ.ศ. 2468 ผู้นำรุ่นต่อๆ มาถึงรุ่นปัจจุบันต่างเป็นคนในตระกูลศรีสมบัติ ซึ่งเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง นับเป็นรากเหง้าที่ภาคภูมิใจ และเป็นทุนทางสังคมที่มีค่าของชุมชน ในชุมชนมีผู้รู้และผู้ที่มีการศึกษานับเป็นจุดแข็งเมื่อเทียบกับชุมชนบนพื้นที่สูงทั่วไป อย่างไรก็ตามแม้ว่าชุมชนเข้ บ้านปางค่าใต้ จะได้รับรางวัลกองทุนแม่ของแผ่นดิน แต่ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกและทำลายสภาพแวดล้อมจนอาจนำไปสู่ความไม่พอเพียงและยั่งยืนของชุมชน ซึ่งเห็นได้จากปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ทำกิน และครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหนี้กองทุนต่างๆ ที่มีในชุมชน ผลการ จัดเวทีและการสนทนากลุ่มย่อย ทำให้ผู้มีการเปลี่ยนแปลงตระหนักถึงแนวทางการพัฒนาแบบพึ่งตนเองและปัจจัยภายในชุมชนมากขึ้นแทนที่ “บ้านเรามองแต่ข้างนอก” ชุมชนจึงได้ร่วมกัน

ออกแบบบัญชีครัวเรือน ทำบัญชีและมอบหมายให้มีผู้สรุปรายงานผลเป็นรายเดือน เพื่อให้เกิดความชัดเจนภายในชุมชน แต่ก็ยังมองว่าการนำสิ่งที่ได้จากภายนอกชุมชนเข้ามาปรับใช้ภายในชุมชนเป็นสิ่งที่ดียังคงดำเนินการต่อไป จึงมีการเลือกศึกษาดูงานชุมชนอื่นที่ได้รับการยกย่องให้เป็นตัวอย่าง คือ ชุมชนบ้านน้ำเกี๋ง ซึ่งผู้นำได้สังเกตเห็นว่าสภาพชุมชนมีความใกล้เคียงกันสามารถไปศึกษาดูงานแล้วนำมาบูรณาการภายในชุมชนต่อไปได้ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาดูงานชุมชนบ้านน้ำเกี๋ง คือ ผู้นำบ้านปางค่าใต้ได้ตระหนักถึงทรัพยากรภายในชุมชนที่ยังไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด อีกทั้งยังได้เห็นแนวทางในการอนุรักษ์ป่าได้อย่างชัดเจน ส่วนในเรื่องของกองทุนที่มีปัญหาหนี้สินอย่างมาก ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางจัดการกองทุนแม่ของแผ่นดินใหม่ โดยให้เป็นกองทุนเพื่อยืมแบบไม่มีดอกเบี้ยเพื่อกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ อีกทั้งด้านเยาวชนยังได้มีการส่งเสริมจัดโครงการอบรมแบบมีส่วนร่วมในการเขียนโครงการ และการถ่ายทอดความรู้เรื่องวัฒนธรรมของชนเผ่าแก่กลุ่มเยาวชน ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชุมชน พบว่าทุนความเป็นเครือญาติมีสายสัมพันธ์กลับฟื้นคืนมา ในกิจกรรมที่ร่วมกันหลายๆ ครั้ง จะมีการสลับสับเปลี่ยนผู้นำตามความถนัด เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำและผู้ตาม

จากการศึกษาหลักการปัจจัยสู่ความสำเร็จของชุมชน และงานวิจัยที่สามารถเชื่อมโยงสู่ปัจจัยสู่ความสำเร็จแล้วนั้น ผู้วิจัยเกิดความรู้ ความเข้าใจว่าชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญหลาย ๆ อย่าง นั่นคือ ผู้นำชุมชน ที่ต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความเด็ดขาด มีความเป็นธรรม และมีจิตใจเอื้ออารีต่อลูกบ้าน ผู้นำต้องได้ขึ้นชื่อว่า “เก่งคน เก่งงาน” ผู้นำจะบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จเพียงผู้เดียวไม่ได้ต้องอาศัยทีมงานหรือคณะกรรมการที่รวมตัวกันและชาวบ้านต้องมีการยอมรับในคณะทำงานนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนกิจกรรมหรืองานของชุมชนบรรลุตามเป้าหมาย ทั้งนี้ กิจกรรมจะเกิดผลผลิตไม่ได้เท่าที่ควรยังต้องได้รับการสนับสนุนจากภายนอกเพื่อให้การขับเคลื่อนกิจกรรมภายในชุมชนเป็นไปตามเป้าหมาย คือ ได้รับการผลักดันหรือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนในด้านงบประมาณ ด้านความรู้ ด้านบุคลากรที่มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้านภายในชุมชนได้พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้สามารถพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาจากเอกสาร โดยผู้วิจัยได้ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การจัดการชุมชน หลักเศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลพื้นที่ การศึกษา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) ในการเก็บ ข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับพฤติกรรมของชาวบ้านในเรื่อง วิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ประชากร สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ศึกษากระบวนการจัดการชุมชนที่นำไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จชุมชนต้นแบบ อย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนศึกษาพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของชุมชน การเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายของสมาชิกในชุมชน ได้แก่ การชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรม การติดต่อสื่อสารระหว่างภายในชุมชนและนอกชุมชน อีกทั้ง สังเกตพฤติกรรมของผู้นำชุมชนต่อการแสดงออกในการบริหารจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และผู้วิจัยยังได้ใช้การ สังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน ได้แก่ การประชุมหมู่บ้าน การร่วมประกอบ กลุ่มอาชีพ และแนวทางการสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามที่เกี่ยวกับประเด็นกระบวนการจัดการ ชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ การสัมภาษณ์ จะมุ่งสัมภาษณ์ที่ผู้นำชุมชน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ และตัวแทนชาวบ้านโพธิ์ศรี หลังจากการที่ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จึงได้นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และดำเนินการ สรุปผลการศึกษาเป็นลำดับต่อไป

การเลือกพื้นที่การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นชุมชนที่มีการดำเนินชีวิตแบบชาวไทยพวน มีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของไทยมาอย่างยาวนาน มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนให้เกิด ความคุ้มค่า สภาพแวดล้อมร่มรื่นน่าอยู่ วิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างเรียบง่าย ทั้งนี้ ด้วยสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ประกอบกับผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน โดยการส่งเสริมให้ ประชาชนดำเนินชีวิตตามหลักความพอเพียง อยู่แบบพึ่งพาตนเองได้ ส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้จาก การสร้างอาชีพหัตถกรรมที่มีการสืบทอดการจักรสานหวายไม้ไผ่มาตั้งแต่อดีต จนเมื่อปี 2557 ชุมชนได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ประจำปี พ.ศ. 2557 ผู้นำชุมชนและ ประชาชนต่างภาคภูมิใจต่อผลผลิตและรางวัลที่ได้รับ และปี 2558 ชุมชนแห่งนี้ได้รับคัดเลือกให้ เป็นชุมชนต้นแบบตามโครงการ “รักษากรัวร์ รักษาแผ่นดิน สืบสานแนวทางพระราชดำริ” เฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยวัตถุประสงค์ของการได้รับการคัดเลือก ตามโครงการ คือ ชุมชนต้องมีการดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและครอบครัว รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของไทยให้ ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป รวมทั้ง ผู้นำชุมชนและประชาชนภายในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ด้วยผลงานและรางวัลที่ชุมชนได้รับ ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาการจัดการชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสำเร็จจนได้รับรางวัลด้านการจัดการชุมชนตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยยังส่งผลให้ชุมชนอื่น ๆ ที่มีวิถีชีวิตที่ คล้ายคลึงตามแบบชุมชนบ้านโพธิ์ศรีแห่งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนต่อไปได้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและเกณฑ์การคัดเลือก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ เพื่อสัมภาษณ์แบบเชิงลึกครั้งนี้ จำแนก เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้นำอย่างเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้ากลุ่มอาชีพ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ คือ บุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เช่น เจ้าอาวาส ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เฒ่าผู้แก่
3. ตัวแทนชาวบ้าน โดยไม่จำกัดเพศ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ และมีการดำรงชีวิตใน ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี

เนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่ตรงประเด็นและชัดเจนของวิถีชีวิตชาวบ้านภายในชุมชนตั้งแต่รุ่นอดีต จึงทำให้ผู้วิจัยต้องมีการกำหนดอายุกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และกำหนดระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในเบื้องต้นผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของการวิจัย ทั้งนี้ เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ภาคสนามพบกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารของชุมชน ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้ข้อมูลเป็นแนวทางประกอบการศึกษา จากนั้นขึ้นของการเตรียมตัวลงพื้นที่ต้องเริ่มจากการแนะนำตัวผู้วิจัยให้ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน และชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้อมูลครั้งนี้ การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นการเข้าพบกลุ่มเป้าหมายอย่างใกล้ชิด และสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มประกอบอาชีพ และกลุ่มชาวบ้านโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) สัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ตลอดจนศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของชุมชน การเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายของสมาชิกในชุมชน ใช้แนวคำถามที่กำหนดขึ้น ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจต่อแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามบทบาทของผู้นำชุมชน บทบาทของชาวบ้าน ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกลุ่ม การส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน และการสร้างเครือข่าย มีกฎ ระเบียบของชุมชนรวมทั้งการสร้างเครือข่ายกับเพื่อนบ้านและชุมชนอื่น ปัจจัยที่ทำให้การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structural Interview) เป็นการสนทนากับชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลทั่วไปของชุมชน วิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์นำไปสู่ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และข้อมูลอื่นในเรื่องการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อจะได้เป็นข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์

2. การสังเกต (Observation) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การประชุมชาวบ้านประจำเดือน การประชุมกลุ่มอาชีพในชุมชน การร่วมทำกิจกรรมตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง เช่น โครงการศึกษาดูงาน โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน การฝึกประกอบอาชีพตามวิถีชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตั้งข้อสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) คือ การสำรวจในเชิงสภาพทั่วไปของพื้นที่ชุมชน วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมของผู้คนต่อการเข้าร่วมกลุ่ม การแสดงความคิดเห็นของผู้คน การเรียนรู้ การแสดงบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม รวมทั้ง พฤติกรรม การใช้จ่าย การออม การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของชุมชนตามทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ และแบบสังเกตเพื่อจดบันทึกจากการลงภาคสนาม โดยจำแนกได้ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์

1.1 แบบสัมภาษณ์ผู้นำอย่างเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ผู้ช่วย และหัวหน้ากลุ่มอาชีพ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประเด็นเรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บทบาทของผู้นำชุมชน การส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดกิจกรรมของชุมชน การผลักดันให้ชุมชนได้รับคัดเลือกด้านความพอเพียงและให้ชาวบ้านมีอาชีพสามารถพึ่งพาตนเองได้ การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและวิถีปฏิบัติของชุมชน รวมทั้งควบคุมให้ประชาชนถือปฏิบัติตามกฎดังกล่าว

1.2 แบบสัมภาษณ์ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการและตัวแทนชาวบ้าน คือ บุคคลที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ เช่น เจ้าอาวาส ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนชาวบ้าน โดยไม่จำกัดเพศ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ และมีการดำรงชีวิตในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี ประเด็นเรื่อง การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมชุมชน บทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่ม การพึ่งพาตนเองตามแบบวิถีชีวิตความพอเพียง การประกอบอาชีพ การร่วมแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นต่อชุมชน

2. แบบสังเกต บันทึกสภาพแวดล้อมทั่วไปภายในชุมชน วิถีชีวิต พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ สมาชิกภายในชุมชน บทบาทผู้นำต่อการจัดการภายในชุมชน บทบาทของผู้นำกลุ่ม บทบาทของคณะกรรมการ และสมาชิกต่อการดำเนินงานตามแผนของชุมชน

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล หลักฐานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ มีความถูกต้องแม่นยำ และทุกขั้นตอนในการศึกษาจะมีความสมบูรณ์ได้นั้น ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะมีการลงพื้นที่หาข้อมูลและทำการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ ตัวแทนชาวบ้าน เพื่อเป็นสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความคุ้นเคย โดยผู้วิจัยจะพิจารณาการลงพื้นที่คำนึงถึงเวลา สถานที่ และตัวบุคคลผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเนื้อหาที่ครบถ้วน และมีความน่าเชื่อถือสำหรับการวิจัย

2. การตรวจสอบตัวผู้วิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่ใช่อคติกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และสภาพแวดล้อมของชุมชน ผู้วิจัยจะรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลด้วยความตั้งใจ จะจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม หรือบันทึกเสียงทุกครั้งที่มีการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลทุกประเด็น

3. การรวบรวมและการแปลความข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทป ขณะสัมภาษณ์ นำมาถอดบทสนทนา และลำดับเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ร่วมกับการสังเกตขณะสัมภาษณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นหลักเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่ได้อ้างอิงในบทที่ 2 และสรุปผลการวิจัยตามประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งที่ได้จากการศึกษาเอกสารและจากการเก็บข้อมูลภาคสนามมารวบรวม โดยจัดระเบียบของข้อมูลจำแนกตามประเด็นและหัวข้อ ทั้งนี้ หากข้อมูลที่ได้ยังมีความไม่ชัดเจนหรือมีความบกพร่องผู้วิจัยจะลงพื้นที่ไปศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2. นำข้อมูลที่ได้จัดระเบียบจำแนกตามประเด็นแล้วมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อมโยงความสอดคล้องแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้มีการอ้างอิงไว้

3. สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการจัดทำหนังสืออย่างเป็นทางการเพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง การจัดการชุมชนผู้ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วซึ่งจะให้ความร่วมมือหรือปฏิเสธความร่วมมือก็ได้ ทางผู้วิจัยจะไม่มีการเปิดเผยชื่อผู้ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์รวมทั้งคำตอบหรือข้อมูลที่ได้จะถือว่าเป็นความลับ และข้อมูลที่ได้จะนำมาใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และลงพื้นที่สัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยใช้ลักษณะคำถามอย่างกว้าง ๆ รายละเอียดคำถามเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งผู้วิจัยยังได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และศึกษากระบวนการจัดการชุมชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ผู้นำกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถจำแนกได้ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 2 การจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 1 วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี สภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย บ้านเรือนมีความสะอาดเรียบร้อย มีการปลูกผักไว้ริมรั้วเพื่อเป็นแนวกันรั้วที่สวยงาม สามารถเก็บกินผลผลิตของพืชผักจากรั้วได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการพอเพียง ผู้คนในชุมชนต่างมีความรัก ความปรองดอง สามัคคี เสียสละซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และ

สามารถพัฒนาให้ชุมชนเดินไปในทิศทางที่เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงด้านมี
เหตุผล ด้านภูมิคุ้มกันที่ดี ดังบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“รั้วบ้านก็จะมีการปลูกกระถินเพื่อเป็นแนวรั้ว คนในหมู่บ้านมาช่วยกันทำความสะอาด ชุมชนมีการนำหลักแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมาปรับใช้” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ผู้คนที่นี้จะมีการตกแต่งบ้านเรือนกันอยู่ตลอดเวลา คนพวนจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คนพวนผู้ใหญ่พูดอะไรก็จะทำตามเสมอ รับฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ มีวิถีการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ยามว่างก็จะปลูกผักไว้กินยึดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยหมู่บ้านที่นี้เป็นหมู่บ้านรั้วกินได้ มีกระถิน มะขาม” (ชอบ ทองแย้ม, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ได้มีการสืบทอดการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผักสวนครัวในการบริโภคภายในครัวเรือน ซึ่งอาชีพการทำนาถือได้ว่าเป็นอาชีพที่ยั่งยืนที่สุด และสามารถสร้างรายได้เลี้ยงดูตนเองครอบครัวได้เป็นอย่างดีอีกด้วย อีกทั้ง ชุมชนยังมีการส่งเสริมให้มีการรวมตัวของกลุ่มแม่บ้านในการประกอบอาชีพจักสานหวาย-ไม้ไผ่ โดยกลุ่มแม่บ้านและบางครัวเรือนมีการทำผลิตภัณฑ์จักสานในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างอาชีพ มีผลิตภัณฑ์ เกิดรายได้มาหาเลี้ยงครอบครัวได้เป็นอย่างดี ดังปรากฏจากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ มีการปลูกผัก ผักสวนครัวรั้วกินได้มาตั้งแต่แรก” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“อาชีพที่ยั่งยืนที่สุดที่ชุมชน คือ ทำนา และ ด้วยการจักสาน คนพวนยึดอาชีพจักสาน” (ชอบ ทองแย้ม, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

“กลุ่มแม่บ้านรวมตัวสืบทอดงานจักสานหวาย-ไม้ไผ่ และบางครัวเรือนมีการทำผลิตภัณฑ์กันเองจนเกิดผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชน ทุกวันนี้ก็ยังมีจักสานหวาย-ไม้ไผ่อยู่ ตอนนี้อยู่มาชิกในกลุ่มกำลังหารูปแบบใหม่ ๆ ของผลิตภัณฑ์” (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

1. หลักความพอประมาณ

หนึ่งในสามห่วงตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นจุดเริ่มต้น คือ หลักความพอประมาณ โดยชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ผู้ใหญ่บ้านชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้านต่างก็มีการดำเนินงานควบคู่กันตลอด ช่วยเหลือซึ่งกันและกันชาวบ้านมีการใช้ชีวิตกันอย่างพอเพียง บางครัวเรือนมีการจักสานหวาย-ไม้ไผ่เป็นเครื่องใช้และส่งขายเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับ

ครอบครัว เช่น ตะกร้า กระบุง กระจาด ฯลฯ ในส่วนของบ้านเรือน และบริเวณภายในชุมชน ชาวบ้านต่างปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อความประหยัด และยังเป็นผักสดที่ปลอดสารพิษ ยังสร้างความสวยงามเป็นระเบียบของชุมชนให้น่าดู สะอาดตา ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“บางครอบครัวมีการจักสานหวาย-ไม้ไผ่เป็นเครื่องใช้ภายในครอบครัวกันเอง และเมื่อปี 2545 ชุมชนมีการนำผลิตภัณฑ์จักสานไปขายงานที่เมืองทองธานี ขายดีมาก พอได้เงินก็นำมาแบ่งกันภายในสมาชิกกลุ่ม ชาวบ้านต่างดีใจมาก ช่วงนี้ก็มีออร์เดอร์สั่งผลิตภัณฑ์อยู่บ้าง” (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ปลูกกระถินเพื่อเป็นแนวรั้ว นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มาปรับใช้” (จรัสพิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ชุมชนนี้ดี อยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน แบบพี่น้อง มีอะไรก็จะแบ่งปันกัน ทั้ง 2 หมู่ รักใคร่ปรองดองกัน” (มณี ดวงแก้ว, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“เราก็เด็ดผักริมรั้วที่ปลูกริมรั้วที่บ้านกิน ประหยัดเงินไปได้” (สุทิน ดากะบุศย์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 4 มีนาคม 2559)

2. การมีเหตุผล

ชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี มีความรักความสามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านจะเป็นผู้ตามที่ดี ร่วมกันคิด วิเคราะห์ถึงความถูกต้องของภารกิจงานชุมชน ขอร่วมประชุมกิจกรรมของชุมชนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนงานของชุมชน อีกทั้ง ชาวบ้านมีความยินดีที่จะให้ผู้นำมาจากบุคคลภายนอกชุมชน เพราะเห็นว่าผู้นำที่มาจากภายนอกชุมชนนั้นจะมีแนวคิดที่แตกต่างในเรื่องของการพัฒนาที่สามารถต่อยอดให้ชุมชนประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ทั้ง 2 หมู่บ้านไม่เคยมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันจะทำกิจกรรมภายในชุมชนก็จะร่วมกันตลอด ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 คนสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ จะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“มีคนหลัก เราทำงานอะไรเราจะทำกันในนามหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่ 2 หมู่ ผู้ช่วย กลุ่มแม่บ้าน มาร่วมกันเป็นกองหนุนในการขับเคลื่อนงานให้สำเร็จ” (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

“ชาวบ้านจะรับฟังแนวคิดของผู้นำ และชอบรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นแล้วคิดวิเคราะห์ การดำเนินงานให้เหมาะสมกับชุมชน” (ชอบ ทองแถม, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีงานอะไรเราก็จะมาช่วยกันทำ ช่วยกันคิด ร่วมกันทำทุกอย่าง” (มณี ดวงแก้ว, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“ชุมชนเห็นความสำคัญถึงความถูกต้อง ชัดเจน ตรงที่ว่ายึดหลักตามแนวทางเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ” (จำเนียร แก้ววิจิต, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

จากการศึกษาข้อมูลของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี พบว่าชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยรุ่นบรรพบุรุษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนยังมีการสืบทอดประเพณีเหล่านี้เอาไว้เพื่อให้ลูกหลานได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีนี้ไว้ เช่น ประเพณีงานกำฟ้า ประเพณีพาสำรับ ประเพณีทำบุญหลังบ้าน ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ ซึ่งชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมประเพณีตลอดทั้งปี ขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลา ในการทำกิจกรรม ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ชาวบ้าน วัด โรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนี้ด้วยเพื่อเป็นการร่วมแสดงออกถึงความรักความสามัคคีให้ชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกัน และเพื่อสืบสานประเพณี วัฒนธรรมให้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป ดังเป็นการสร้างความรักความสามัคคี สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชาวบ้านได้มีความรัก ห่วงแหน รักษาประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้อยู่คู่กับลูกหลานไว้ ดังเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ทางชุมชนมีการเชื่อมโยงกับทางโรงเรียน และวัดในการถ่ายทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพวนให้เด็กนักเรียนและชาวบ้านได้มีการรับรู้ และได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานประเพณีให้อยู่คู่กับลูกหลานของเราไว้” (จำลอง หนูทา, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

“กิจกรรมที่หมู่บ้านเน้นเรื่องประเพณีที่ร่วมกันทำ คือ งานกำฟ้า ที่จัดตอนเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ ซึ่งจัดไปได้ไม่นานมานี้เอง” (ชอบ ทองแย้ม, สัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

ในส่วนของการช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องกองทุน ชุมชนได้มีการจัดตั้งกองทุนออมเงินวันละบาท เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่นำส่งเงินเข้ากองทุนในการขอกู้เพื่อนำไปใช้ต่อยอดประโยชน์งานต่าง ๆ กองทุนนี้เป็นการช่วยเหลือไม่ให้ชาวบ้านไปกู้เงินนอกระบบจากภายนอก เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันชาวบ้านให้มีกินมีใช้ ดังเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการออมเงิน เงินตรงนี้เอาไว้ใช้กู้แก่สมาชิกที่ส่งเข้ากองทุนไปทำประโยชน์เท่านั้นนะ” (ละออ เศรษฐีมนตรี, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

ชุมชนมีการถือปฏิบัติตามแนวทางเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ ที่เน้นการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ยึดมั่นตามหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ อีกทั้งชุมชนยังมีการมุ่งเน้นไม่ให้ลูกหลานเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งผู้ปกครองทุกคนควรต้องคอยเป็นหูเป็นตาในการดูแล

ลูกหลาน หากครอบครัวใดที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ชุมชนจะถือว่าไม่เคารพกฎระเบียบชุมชน จะไม่ให้สิทธิประโยชน์แก่ครอบครัวนั้นเลย ดังเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“กฎของหมู่บ้านยึดตามหลักคนดีศรีสุพรรณ สิ่งหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญ คือ ด้านคุณธรรม ความดีงาม และเรื่องยาเสพติด โดยครอบครัวใดยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน กรรมการก็จะไม่ปล่อยเงินกู้ให้แก่ครอบครัวนั้น ส่วนการจัดการแก่ครอบครัวที่มีสมาชิกยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ไปดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนของฝ่ายปกครอง” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ยึดหลักตามแนวทางเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ เน้นการเป็นคนดี มีจิตสำนึกต่อสังคม และเน้นเรื่องยาเสพติด” (จำเนียร แก้ววิชิต, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

4. เจือปนไขความรู้

ผู้ใหญ่บ้านชุมชนโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน จึงมีการผลักดันให้ชาวบ้านไปศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านจ่ารุง จังหวัดระยอง โดยศึกษาการบริหารจัดการชุมชน กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการแบ่งปันปันส่วน และชาวบ้านยังได้ไปศึกษาดูงานการจัดตั้งโฮมสเตย์ ณ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานไปดำเนินการพัฒนาภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเอง อีกทั้ง หัวหน้ากลุ่มอาชีพยังได้เห็นถึงความสำคัญในการต่อยอดความรู้ ทักษะจากการทำเครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่ โดยได้ไปเข้าร่วมงานอบรมการจักสานจากภายนอกชุมชนแล้วนำความรู้มาถ่ายทอดสู่ชาวบ้านให้ได้มีทักษะการจักสานกัน ในการนี้มีทีมวิทยากรจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สุพรรณบุรี) ได้เข้ามาถ่ายทอดทักษะงานจักสานให้กับชาวบ้านได้มีการเรียนรู้กันภายในชุมชนอีกด้วย ดังจะปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“มีการพาชาวบ้านไปศึกษาดูงานการทำโฮมสเตย์ที่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร และศึกษาดูงานแนวทางบริหารจัดการจากบ้านจ่ารุง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีงานอบรมจักสานที่ หมู่ 2 ตลาดเก้าห้อง ป้าตีกับชาวบ้านที่สนใจก็เลยอบรม (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“ทีม กศน. ได้ส่งวิทยากรเข้ามาสอนวิธีการจักสานใหม่ ๆ และส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เริ่มแรกมี 15 คน พอเมื่อสอนได้ชาวบ้านก็เกิดทักษะมากขึ้น” (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

เมื่อชาวบ้านได้เรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการชุมชน จากสถานที่ต่าง ๆ และการฝึกอบรมงานจักสานหวาย-ไม้ไผ่แล้วนั้น ทำให้ชาวบ้านเกิดการตระหนักร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนที่เน้นแบบทุกคนมีส่วนร่วม เน้นการแบ่งสัณปันส่วน วางแผนงานอย่างเป็นระบบ เน้นการทำงานที่มีความชัดเจน จึงทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการทำงานที่ชัดเจน สามารถเชื่อมโยงและบูรณาการงานทุกฝ่ายเข้าหากันได้ เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เมื่อชุมชนมีการบริหารจัดการที่พร้อมแล้ว ย่อมส่งผลทำให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเป็นที่รู้จักในด้านการบริหารงานที่เน้นหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และมุ่งเน้นตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้มีคณะครู นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร และคณะศึกษาดูงานของกระทรวงการต่างประเทศเข้ามาศึกษากระบวนการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต่างฝ่ายก็จะมีข้อเสนอแนะเพื่อให้เป็นข้อสังเกตในการนำไปประยุกต์ใช้หรือพัฒนาต่อยอดในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และในส่วนของงานที่ได้ความรู้จากการฝึกอบรมงานจักสานหวาย-ไม้ไผ่ ชาวบ้านได้มีการนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดผลิตเครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่หลากหลายรูปแบบผลิตไว้ใช้สอยภายในครัวเรือนเอง ยังมีการผลิตขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“เมื่อได้ไปดูงานแล้ว กลับมาจึงได้หารือร่วมกันเพื่อนำแนวทางมาเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการของหมู่บ้านโพธิ์ศรี กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการแบ่งสัณปันส่วน โดยทุกคนที่เข้ามาจะมีส่วนร่วมด้วยกันทั้งหมด” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

“คณะแรกที่เข้ามาคือ คณะนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มาศึกษาดูงานเรื่องการจัดการชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักศึกษา กับชุมชน และมีคณะกระทรวงการต่างประเทศ เข้ามาดูงานโดยใช้ส่วนของเกษตรกรตัวอย่างเป็นที่รองรับ” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

“เมื่ออบรมแล้วก็ขยายไปทำผลิตภัณฑ์ของแต่ละครอบครัวกันเอง จนเกิดผลิตภัณฑ์มากมายของชุมชน” (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

5. เจือนไขคุณธรรม

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนถือปฏิบัติตามหลักเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ ซึ่งหนึ่งในสิบเอ็ดประการนี้มุ่งเน้นให้ทุกคนมีการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม รักษาความเป็นประชาธิปไตย เน้นการพึ่งพาตนเองและหาเลี้ยง

ครอบครัวอย่างสุจริต ที่สำคัญชุมชนยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านห่างไกลจากยาเสพติด ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“กฎระเบียบของหมู่บ้าน ก็จะยึดตามหลักคนดีศรีสุพรรณ ที่ให้ความสำคัญ คือ ด้านคุณธรรม ความดีงาม และ ยาเสพติด” (จำรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559)

“ชุมชนเห็นความสำคัญถึงความถูกต้อง ชัดเจน ตรงที่ว่า ยึดหลักตามแนวทางเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ เน้นการเป็นคนดี มีจิตสำนึกต่อสังคม และเน้นเรื่องยาเสพติด” (จำเนียร แก้ววิจิต, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมุ่งเน้นให้ชาวบ้านปฏิบัติตนเป็นคนดี ยึดถือตามหลักเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการแล้ว ยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อทุกครัวเรือนได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว จึงทำให้ชุมชนได้รับรางวัลด้านการมีคุณธรรมแบบอย่างที่ดี ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงไว้ซึ่งความดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม ดังบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ชุมชนได้รับรางวัลด้านคุณธรรม ด้านประเพณี วัฒนธรรม ชุมชนเราก็ได้รับรางวัลมาอย่างต่อเนื่อง” (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

ส่วนที่ 2 การจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เดิมทีเป็นชุมชนเดียวกันที่มีการบริหารจัดการและดำเนินงานโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนเป็นหลัก และมีผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพเป็นผู้ที่คอยระดับประคองดึงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2535 มีการแบ่งแยกชุมชนออกจากเดิมมีเพียงแค่ หมู่ 3 พอแบ่งแล้วอีกชุมชนหนึ่งจึงกลายเป็นหมู่ที่ 12 ต่อจากหมู่ที่ 11 เดิมทีตำบลบางปลาม้าจะมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน สาเหตุที่ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีต้องมีการแบ่งแยกชุมชนนั้น เพราะว่าครอบครัวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนเกรงจะมีการบริหารจัดการให้ทั่วทั้งชุมชนไม่เต็มที่ ประกอบกับเรื่องงบประมาณในการได้รับการจัดสรรแต่ละครั้งในการพัฒนานั้นไม่เพียงพอต่อการพัฒนาชุมชนได้อย่างเต็มที่ จึงดำเนินการทำเรื่องส่งเข้าส่วนราชการในการขอแบ่งแยกชุมชน แต่ยังคงให้ใช้ชื่อชุมชนเดียวกัน คือ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ซึ่งหลักในการบริหารจัดการทั้ง 2 หมู่บ้านนี้จะใช้หลักบริหารจัดการแบบเดียวกัน ถึงจะมีผู้นำที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน แต่ยังคงบริหารงานร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง หลักสำคัญของการบริหารชุมชนเน้นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนต้องมีการพึ่งพาตนเองได้ หาเลี้ยงครอบครัวด้วยความสุจริต ประกอบอาชีพหารายได้มีใช้และมีเก็บ ไม่ทำให้

ผู้ยื่นเคือดร้อน ซึ่งหลักการยังคงยึด 3 ท่วง 2 เงื่อนไข อย่างชัดเจน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ตาม หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ด้านการวางแผน

ด้านการวางแผนถือเป็นหลักการหนึ่งที่ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์ศรี ผู้ช่วย และหัวหน้ากลุ่ม อาชีพ หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ต่างให้ความสำคัญในเรื่องของการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรม ต่าง ๆ ของชุมชน โดยขั้นตอนการวางแผนนี้ถือได้ว่าเป็นลำดับแรกๆ ที่ผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญ ทั้งในเรื่องการวางแผนด้านการบริหารจัดการกิจกรรมของชุมชน รวมไปถึงด้านการวางแผน งบประมาณในการจัดสรรเพื่อพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้ประสบความสำเร็จต่อไป

ทั้งนี้ การวางแผนบริหารจัดการ โดยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพที่เป็น แกนนำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อได้มีการวางแผนถึงเรื่องการดำเนินการบริหารงานชุมชนแบบ พอเพียง เน้นกระบวนการเรียนรู้ จึงได้ไปศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหาร จัดการโดยชุมชนเอง และผู้ใหญ่บ้านโพธิ์ศรี ชาวบ้านกลับมาวางแผนโดยการหารือให้ได้แนวทาง และข้อสรุปในการบริหารงานชุมชนอย่างพอเพียง ถือได้ว่าทุกคนให้ความสำคัญกับการวางแผน เป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“เมื่อกลับมาจากศึกษาดูงานแล้ว ก็ได้มีการมาพูดคุยหารือร่วมกันเพื่อนำแนวทาง ของบ้านจำรุงมาเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการของหมู่บ้านโพธิ์ศรี โดยได้มีการเสนอเรื่องไปยัง พัฒนาการอำเภอ ทำให้สามารถบริหารจัดการได้ดียิ่งขึ้น” (จารย์ส พิมพิมมีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

ในเรื่องของงบประมาณชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมของชุมชนนั้นจะให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายต้องอาศัย งบประมาณเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมของชุมชนให้มีความ มีต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“งบประมาณจะทำอะไรเราต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายให้ดี แม้ครอบครัว กองทุน ชุมชน เราก็ต้องวางแผนให้ชัดเจนเพื่อจะได้มีงบประมาณในการใช้จ่ายในงานส่วนอื่นต่อไป” (เฉลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

2. ด้านการลงมือปฏิบัติ

ชาวบ้านหมู่บ้านโพธิ์ศรีอยู่กันแบบพี่น้อง มีกิจกรรมชุมชนอะไรก็จะมาช่วยกันจัด ช่วยกันทำ ก่อนวันจัดกิจกรรมสมาชิกในชุมชนต่างออกจากบ้านเพื่อมาช่วยกันจัดสถานที่ ผู้ใหญ่บ้านมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับลูกบ้านช่วยกันทำอย่างชัดเจน ทุกคนไม่เกี่ยงงาน แต่ละฝ่ายจะกระจายงานกันทำตามความถนัด ซึ่งเมื่อทุกคนได้รับหน้าที่แล้วก็จะลงมือปฏิบัติด้วย

ความเต็มใจรีบเร่งให้เสร็จตามกำหนดแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ ทุกคนต่างมีความสุขที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมบริหารจัดการภารกิจของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“การศึกษาดูงานทางตัวผมเองก็จะทำหน้าที่รับเรื่องแล้วส่งเรื่องให้ทางกลุ่มแม่บ้านดูแลเรื่องอาหารเครื่องดื่มสำหรับรับรองคณะแขก ส่วนเจ้าของบ้านโฮมสเตย์ก็จะมีกรเรียกประชุมเพื่อมารับทราบข้อมูลมีการจัดทำทะเบียนบัญชีโฮมสเตย์ ส่วนการจัดเตรียมสถานที่ก็จะมีผู้ใหญ่ชอบเป็นผู้ดำเนินการ” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

“แต่ที่เป็นสภาพแบบนี้ได้ต้องมีคนหลัก มีผู้ใหญ่ 2 หมู่ พี่เจลา อบต. ผู้ช่วยกลุ่มแม่บ้าน มาร่วมกันเป็นกอกหนุนในการขับเคลื่อนงานให้สำเร็จ ฝ่ายสถานที่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ชอบ ส่วนฝ่ายบรรยายก็จะเป็นผู้ใหญ่จรัส พี่เจลา พอมีงานเราก็จะแบ่งเป็นฝ่ายเป็นหน้าที่กันอย่างชัดเจน คนละไม้ละมือ” (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

3. ด้านการตรวจสอบประเมินผล

ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์ศรีได้มีการนำหลักการตรวจสอบประเมินผลมาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมของชุมชน โดยมีการตรวจสอบประเมินผลของรายรับ รายจ่าย วิธีการดำเนินชีวิตของลูกบ้านให้ผู้ใหญ่บ้านสามารถติดตามว่าครัวเรือนใดกำลังประสบกับสภาวะรายจ่ายมากกว่ารายรับเพื่อจะได้แก้ไขปัญหาได้ทันถ่วงที อีกทั้ง ปัญหาถนนชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อภายในชุมชนผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านต่างมีการตรวจสอบจุดที่ชำรุดและนำมาสรุปผลว่าชุมชนต้องใช้งบประมาณในการซ่อมแซมมากน้อยเพียงใด ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“กิจกรรมที่กำลังทำนี้ คือ กำลังทำบัญชีครัวเรือน หมู่ที่ 12 จำนวน 30 คน เดือนหน้าทำอีก 50 คน เป็นการทำบัญชีครัวเรือนเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชนบท รายรับรายจ่าย ภาพรวมของชุมชนว่าหมู่บ้านนี้มีเงินติดลบมากน้อยเพียงใด หมู่บ้านล้มละลายรึเปล่า” (ชอบ ทองแย้ม, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“ทางหมู่บ้านได้มีการตรวจสอบหลุมบ่อที่ชำรุดและมาประชุมหารือกันเพื่อหาทางจัดการแก้ไขปัญหาวาถนนที่มีชำรุด เป็นหลุมบ่อจะแก้ไขกันอย่างไร” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

4. ด้านปรับปรุงและพัฒนา

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี เมื่อสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ รวมไปถึงกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จหรือเกิดการชำรุดทรุดโทรม ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพได้เชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนได้มาเข้าประชุมรับทราบถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อร่วมกัน

แก้ไขปัญหาของชุมชนให้สามารถกลับมาใช้งานได้ดีตามเดิม และเพื่อให้ชุมชนเกิดความน่าอยู่ต่อไป ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ตอนเปิดงบอุดหนุนหมู่บ้านที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าใช้บส่วนหนึ่งของกองทุนหมู่บ้านของหมู่ 3 ร่วมกับหมู่ 12 และกลุ่มออมทรัพย์ ประมาณ 20,000 กว่าบาท ไปจัดซื้อยางมะตอยสำเร็จรูปจากแหล่งผลิต นำมาซ่อมแซมถนนที่ชำรุด แต่เงินจำนวนนี้ไม่เพียงพอชาวบ้านจึงมีการเรียกรายเงินเพื่อสมทบอีกส่วนหนึ่ง เป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน” (จรัสพิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559)

ในเรื่องของการพัฒนาชุมชนได้ให้ความสำคัญในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานจักสาน โดยกลุ่มอาชีพงานจักสานได้มุ่งผลิตจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ในการส่งขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์งานจักสานยังมีรูปแบบที่คงเดิม กลุ่มอาชีพจึงได้มีการคิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์งานใด ๆ เพื่อเป็นสินค้าที่ต้องการสู่ตลาดต่อไป ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ตอนนี้สมาชิกกลุ่มจักสานกำลังหารูปแบบใหม่ ๆ ของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจต่อไป” (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้ชุมชนมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ปัจจัยเหล่านี้สามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอกที่มาสนับสนุนให้ผู้นำและชาวบ้านมีการดำเนินงานสะดวก รวดเร็ว ตอบสนองต่อความต้องการของทุกคนได้ ผู้วิจัยขอเสนอ ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน

1.1 ด้านบุคลากร

ในด้านบุคลากรผู้นำชุมชนโดยผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการตระหนักถึงวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้าน จึงได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดถือหลักการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ อีกทั้งผู้ใหญ่บ้านยังดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชาวบ้านได้ถือปฏิบัติ เมื่อผู้ใหญ่บ้านขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ทำสิ่งต่าง ๆ ย่อมได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านด้วยความเต็มใจ ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“หมู่บ้านนี้เพียงแค่ผู้ใหญ่บ้านขอความช่วยเหลือให้ทำนั่นให้ทำนี่ชาวบ้านทุกคนจะช่วยกันออกแรงในการสนับสนุนอย่างแน่นอน” (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

ในส่วนของชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 มีความเป็นอยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความรักความสามัคคีกันภายในชุมชนอย่างแน่นแฟ้น ความร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้านเมื่อชุมชนมีกิจกรรมส่วนรวมทุกครั้งเวียนจะให้ความสำคัญกับการเตรียมจัดกิจกรรม อีกทั้งบุคลากรยังมีความพร้อมต่อการพัฒนาทักษะความรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีการเรียนรู้ ผูกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมต่อการพัฒนาต่อยอดอาชีพและกิจกรรมของชุมชน ดังจะปรากฏจากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“มี เจลา นิลวรรณ ประธานโรงเรียนชาวนา ประธานกองทุนชุมชน และกลุ่มแม่บ้านคอยขับเคลื่อน อย่างเช่น การมาศึกษาดูงานของแขกต่าง ๆ โดยทางผู้ใหญ่บ้านก็จะทำหน้าที่รับเรื่องแล้วส่งเรื่องให้ทางกลุ่มแม่บ้านดูแลเรื่องอาหารเครื่องดื่มสำหรับรับรองคณะ ส่วนการจัดเตรียมสถานที่ก็จะมีอีกชุดหนึ่งโดยมีผู้ใหญ่ชอบ ทองแถม เป็นผู้ดำเนินการ” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559)

“เมื่อผู้ใหญ่ทั้ง 2 คน สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง ผมเองก็ต้องสร้างทีมชาวบ้านที่เข้มแข็ง เราจึงมาร่วมกันเป็นทีมเดียวกัน พอเมื่อผู้นำไม่อยู่บางครั้ง ลูกบ้านก็ต้องมีการขับเคลื่อนงานต่อไปได้” (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีอบรมเรียนรู้ของกลุ่มพวกแม่บ้านในการมาประดิษฐ์งานต่าง ๆ พวกงานร้อยมาลัย ร้อยลูกปัด” (มณี ดวงแก้ว, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทีม กคน. จะเข้ามาอบรมให้ในหลักสูตรต่าง ๆ พวกงานฝีมือนี้ต้องใช้สมาธิ มีใจรัก และพร้อมที่จะเรียนรู้ได้ตลอดเวลา” (สมคิด เฟื่องฟูลอย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

1.2 ด้านการจัดการงบประมาณ

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 งบประมาณได้รับการจัดสรรจากส่วนราชการในการนำมาพัฒนาชุมชน ซึ่งการติดต่อขอรับงบประมาณก่อนนี้จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและต้องยื่นเอกสารต่าง ๆ มากมาย เพราะว่าการติดต่อส่วนราชการถือได้ว่าต้องดำเนินการตามขั้นตอนตามระยะเวลา บางครั้งชุมชนจึงต้องมีการนำงบประมาณส่วนกลางมาดำเนินการจัดกิจกรรมชุมชนก่อน ซึ่งงบประมาณที่ชุมชนมีไว้สำรองนี้ถือได้ว่ามาจากการเก็บเงินภายในชุมชนนั่นเอง ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“งบประมาณประโยชน์เราก็ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยราชการ ในการนำมาพัฒนาชุมชน” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559)

“เรามีกองทุนชุมชนที่เป็นกองทุนกลาง เอาไว้ช่วยเหลือแก่สมาชิกที่นำเงินส่งกองทุน ตอนนี้องทุนก็มีประมาณเกือบล้านแล้ว” (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

การจัดการงบประมาณภายในชุมชนผู้ใหญ่นับว่า 2 หมู่ ต่างให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก เพราะว่าการจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการต้องอาศัยระยะเวลา จึงอาจไม่ทันกับการพัฒนาหรือจัดงานกิจกรรมภายในชุมชน ดังนั้น ชุมชนจึงได้มีการตกลงร่วมกันในการออมเงินคนละบาท ในวันที่ 10 ของทุกเดือน จึงมีการเก็บรวบรวมเงินจากชาวบ้านเพื่อนำเข้าสมทบกองทุนใช้เป็นกองทุนกลางในการพัฒนาและจัดกิจกรรมของชุมชน อีกทั้ง กองทุนนี้ยังมีไว้เพื่อให้ชาวบ้านได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดในอนาคตต่อไป ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ทุกวันที่ 10 ของเดือน รวบรวมสวัสดิการ ออมกันคนละบาท ปัจจุบันมีงบประมาณเกือบล้านแล้ว (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

“ชุมชนมีการส่งเสริมให้มีการออมเงิน เงินตรงนี้ออไว้ใช้กู้แก่สมาชิกที่ส่งเข้ากองทุน กู้ไปทำประโยชน์เท่านั้น” (ละอ อ เรขสิทธิ์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

เมื่อชุมชนมีการบริหารจัดการงบประมาณชุมชนแล้วนั้น ผลที่ได้จากการจัดการคือ ผลผลิตที่ได้จากน้ำพักน้ำแรงของชาวบ้านในชุมชนในการช่วยกันแก้ไขปัญหาถนนที่ชำรุดของชุมชนให้กลับมาใช้งานได้ตามเดิม และยังทำให้ชุมชนน่าอยู่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในการดึงดูดบุคคลภายนอกได้เข้าไปศึกษาดูงานของชุมชน ดังปรากฏตามบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ชาวบ้านร่วมกันแก้ไขปัญหาถนนชำรุดของชุมชน ไม่หวังพึ่งความช่วยเหลือจากหน่วยราชการแต่อย่างใด” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559)

1.3 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ

จากการเก็บข้อมูลพบว่า ด้านกระบวนการบริหารจัดการภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 มีการดำเนินงานแบบหมู่บ้านพี่หมู่บ้านน้อง มีการบริหารงานร่วมกัน ผู้ใหญ่นับว่า 2 หมู่ เป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน อีกทั้งยังมีการสนับสนุนจากวัดโดยท่านเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพและศรัทธามาอย่างช้านาน ได้เข้ามาเป็นแกนนำในการช่วยขับเคลื่อนภารกิจของชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีการเน้นหลักผู้นำในการบริหารจัดการชุมชน ดังปรากฏตามบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ท่านเจ้าอาวาสก็มีส่วนร่วมเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้าน” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559)

“ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 หมู่นี้จะทำหน้าที่ร่วมกัน และทำหน้าที่แทนกันได้ เมื่อผู้ใหญ่คนหนึ่งติดภารกิจ ผู้ใหญ่อีกคนก็สามารถไปแทนได้ตลอดเวลา ซึ่งต่างคนต่างขับเคื้อนแทนกันได้ โดย 2 หมู่บ้านนี้มีความได้เปรียบในการมีผู้นำ 2 คนที่ทำงานแทนกันได้” (ชอบ ทองแถม, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“แต่ที่จะเป็นสภาพแบบนี้ได้ต้องมีคนหลัก เราทำงานอะไรเราจะทำกันเป็นนามหมู่บ้าน” (เฉลิม นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

จากการเก็บข้อมูลเห็นได้ว่า ชุมชนร่วมกันทำงานอย่างเต็มที่ โดยเริ่มจากการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน แบ่งกันตามความถนัดของแต่ละคน เน้นการทำงานเป็นทีม แบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือได้ว่าชุมชนเปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางานของชุมชน ดังปรากฏจากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายศาสนาในการร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น ในส่วนผู้ใหญ่บ้านรุ่นปัจจุบันก็เข้ามาสานต่อแนวคิดของคนรุ่นก่อนที่ได้วางรากฐานไว้แล้ว ให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559)

“มีผู้ใหญ่ 2 หมู่ พี่เฉลิม อบต. ผู้ช่วย กลุ่มแม่บ้าน มาร่วมกันเป็นกองหนุนในการขับเคลื่อนงานให้สำเร็จ ฝ่ายสถานที่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ชอบ ส่วนฝ่ายบรรยายก็จะเป็นผู้ใหญ่จรัส พี่เฉลิม พอมีงานเราก็จะแบ่งเป็นฝ่ายเป็นหน้าที่กันอย่างชัดเจน คนละไม้ละมือ” (เฉลิม นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2559)

ชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรีต่างเห็นความสำคัญถึงงานส่วนร่วมของชุมชน พอมีกิจกรรมที่ต้องการคนจำนวนมาก ๆ ชาวบ้านก็จะพร้อมใจกันออกมาช่วยอย่างเต็มที่ ทุกคนต่างให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงาน ไม่ว่าจะในส่วนของท่านเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ รวมถึงชาวบ้านต่างให้กำลังใจซึ่งกันและกันเมื่อทำงานของชุมชนจึงรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เกิดความตึงเครียด ผลของการทำงานร่วมกันเป็นทีมให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมยอมทำให้ผลงานมีความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังปรากฏจากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“พอมีกิจกรรมอะไร เช่น เมื่อต้องการคนมาร่วมกิจกรรม เราก็จะมาช่วยกันของชาวบ้านทั้ง 2 ชุมชน” (ชอบ ทองแถม, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“เราไม่ได้ทำงานอยู่ที่เดียวกัน คนนั้นต้องไปเตรียมจัดสถานที่ คนนี้ต้องไปประสานงานตรงนั้น แต่สิ่งสำคัญที่ยังสามารถให้ทุกคนช่วยกันได้ นั่นคือ กำลังใจที่มีให้กัน” (เฉลิม นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

1.4 ด้านทรัพยากรต่าง ๆ

ด้านทรัพยากรภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สามารถต่อยอดอาชีพและยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย โดยทรัพยากรนั้น ได้แก่ โรงเรียนชาวนา โฮมสเตย์ และแหล่งจักสานหวาย-ไม้ไผ่ เป็นต้น ซึ่ง 3 แหล่งนี้เป็นการร่วมมือร่วมกันใจของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มอาชีพ และชาวบ้านในการส่งเสริมให้เกิดแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าแก่ชุมชน ดังจะปรากฏจากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“โรงเรียนชาวนาเป็นพลังในการขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เป็นจุดหนึ่งของการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโพธิ์ศรีด้วย” (เฉลิม นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 4 มีนาคม 2559)

“ชุมชนมีบ้านที่เป็นโฮมสเตย์ไว้คอยรองรับผู้ที่สนใจเข้ามาเที่ยวพักผ่อนตามวิถีของชุมชน” (จรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 4 มีนาคม 2559)

“ชุมชนมีแหล่งจักสานหวาย-ไม้ไผ่ ทำเป็นภาชนะเครื่องใช้รูปแบบต่าง ๆ ลวดลายเป็นเอกลักษณ์ และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จนเมื่อปี 2555 ผลิตภัณฑ์ได้รับเป็นสินค้า OTOP กลุ่มจักสานหวาย-ไม้ไผ่บ้านโพธิ์ศรี” (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

1.5 ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ในด้านของเทคโนโลยีและนวัตกรรมชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้มีการคิดค้นนวัตกรรมที่ใช้ภายในชุมชนเอง โดยแหล่งภายในชุมชนที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านมารวมตัวกันในการคิดค้นและผลิตนวัตกรรมของชุมชนจะมีด้วยกัน 3 ที่ คือ แหล่งแรกโรงเรียนชาวนา เป็นแหล่งที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีการผลิตปุ๋ยชีวภาพที่ทำมาจากธรรมชาติใช้เอง ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 4 แหล่งที่ 2 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านโพธิ์ศรี 312 หมู่ที่ 3, 12 ตำบลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอาคารที่รวมแหล่งความรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน โดยอาคารนี้ยังสามารถเป็นศูนย์การฝึกอบรมงานฝีมือต่าง ๆ ของแม่บ้านที่มารวมตัวกันในวันหยุดเพื่อประดิษฐ์ของใช้และของที่ระลึกของชุมชน เพื่อส่งขายสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน เห็นได้จากภาพที่ 5 และ ภาพที่ 6 และแหล่งที่ 3 เป็นแหล่งจักสานหวาย-ไม้ไผ่บ้านนางดารณี วงศ์จันทร์ ดังภาพที่ 7 เป็นแหล่งที่รวมตัวกันของชาวบ้าน

ในชุมชนเพื่อผลิตเครื่องใช้จักสานหวาย-ไม้ไผ่ โดยมีการผลิตตั้งขายภายในชุมชน และผลิตส่งออกมาขายนอกชุมชนอีกด้วย เห็นได้จากภาพที่ 8 ดังจะปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“มีการจัดตั้งโรงเรียนชานา เห็นว่าเป็นชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านเน้นอาชีพการทำนา เริ่มก่อตั้งโรงเรียนชานา ได้มีการผลิตปุ๋ยใช้เอง ชุมชนจึงได้เน้นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” (เฉลิม นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 4 มีนาคม 2559)

ภาพที่ 4 ด้านหน้าศูนย์เรียนรู้ โรงเรียนชานาบ้านโพธิ์ศรี

“ที่นี่มีศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านโพธิ์ศรี 312 หมู่ที่ 3 และ 12 บางปลาม้า สุพรรณบุรี ศูนย์แห่งนี้เอาไว้ประชุม จัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และเป็นที่ยี่เรียนรู้ของกลุ่มพ่อแม่บ้านในการมาประดิษฐ์งานต่าง ๆ พวกงานร้อยมาลัย ร้อยลูกปัด” (มณี ดวงแก้ว, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพที่ 5 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านโพธิ์ศรี 312 หมู่ที่ 3 และ 12 บางปลาม้า สุพรรณบุรี

ภาพที่ 6 กิจกรรมประดิษฐ์การร้อยลูกปัด ณ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
ต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านโพธิ์ศรี 312

“ที่บ้านก็จะเปิดให้เป็นแหล่งรวมตัวของชาวบ้านในการผลิตเครื่องจักสาน
หวาย-ไม้ไผ่ มีวางขายที่ชุมชนและทำส่งออกด้วย” (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28
กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพที่ 7 หน้าบ้านกลุ่มจักสานหวาย-ไม้ไผ่ นางดารณี วงศ์จันทร์

ภาพที่ 8 ผลิตภัณฑ์จักสานหวาย-ไม้ไผ่

จากการเก็บข้อมูลพบว่า นวัตกรรมที่ชุมชนได้นั้นมีทั้ง ปุ๋ยหมักที่หาเก็บ ส่วนผสมได้จากพืชผักกิมจั๊วเป็นการประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายในการตั้งซื้อพวงกบยาฆ่าแมลง ซึ่งชุมชนก็ไม่สนับสนุนให้ชาวนาใช้สารเคมี และโรงเรียนชาวนาแห่งนี้ยังมีการผลิตปุ๋ยเบญจคุณที่เอาไว้ใส่ในแปลงนา เพื่อต้องการให้พื้นที่ดินมีการจับตัว ดินไม่ร่วนซุยเกินไป ซึ่งถือได้ว่าชุมชน คิดค้นนวัตกรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากภาพที่ 9 ในส่วนของศูนย์การเรียนรู้ ฐ.ก.ส. 312 นั้น ได้มีการติดป้ายความรู้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวปฏิบัติ ของชุมชนให้ทุกคนถือปฏิบัติ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากศูนย์การเรียนรู้ คือ สิ่งประดิษฐ์จำพวก กำไร พวงมาลัย ตู๊กตากระปุกอมสิน ที่ทำมาจากลูกบิด ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านที่สนใจมาเรียนรู้นี้มา สามารถขายได้สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนได้อีกทางหนึ่ง ในส่วนของแหล่งจักสานหวาย-ไม้ไผ่ นั้น ผลิตภัณฑ์ที่ได้ จำพวก ตะกร้า ตะคอง ฯลฯ ซึ่งถือได้ว่าสร้างมูลค่าของสินค้าได้เป็นอย่างดี กระทั่ง เมื่อปี 2555 ผลิตภัณฑ์จักสานนี้ได้เป็นสินค้า OTOP ของชุมชนอีกด้วย เห็นได้จากภาพที่ 10 ดังปรากฏตามบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ปุ๋ยชีวภาพที่เราคิดค้นขึ้นมาเนี่ย เป็นจุลินทรีย์ที่มีชีวิต ไม่ใช่จุลินทรีย์ที่ตายแล้วพอ จุลินทรีย์ตายปุ๊บเราก็เติมน้ำตาล เติมน้ำไปจุลินทรีย์ก็เดินต่อไปได้” เราหมักสักเดือนหนึ่งก็จะนำมา ต่อยอดแม่กับลูก 100 ต่อ 10 คือ ลูก 100 ลิตร แม่ 10 เริ่มจากลูกมีรำ มีนม มีกากน้ำตาล ผักคะน้า แดงกวา มะเขือ บวบ พวกผักนี้ใช้เป็นน้ำหมักได้ชั้นยอดเลย เพราะเก็บพืชผักสด ๆ จะทำ หัวเชื้อได้ต้องมีการตื่นแต่เช้า เพื่อมาเก็บยอดผักตอนรุ่งเช้าเลย ช่วงเช้ายอดผักจะอุดมไปด้วย วิตามิน ซึ่งยังไม่โดนแดดทำให้วิตามินอยู่ครบ เมื่อวิตามินหลาย ๆ ตัวมาผสมกันรวมกับ กากน้ำตาลย่อมก่อให้เกิดแหล่งของวิตามินที่นำไปใช้และนำไปต่อยอดเป็นหัวเชื้อน้ำหมักได้เป็น อย่างดี” (เฉลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 4 มีนาคม 2559)

“ปุ๋ยเบญจคุณจะปั้นเป็นก้อน ๆ ส่วนผสมมาจากดินนา เหี่ยวไผ่ ดินปลวก เป็นเชื้อ จุลินทรีย์อย่างดี” (เฉลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 4 มีนาคม 2559)

ภาพที่ 9 ก่อนปุ๋ยเบญจคุณ

“หลักสูตร ศิลปะประดิษฐ์ จากลูกบิด ระหว่าง 15-25 กุมภาพันธ์ 2559
 อุปกรณ์ทั้งหมดนี้ก็นำมาจากทีม กศน. ผลิตภัณฑ์ที่ประดิษฐ์ได้นี้ สามารถวางขายได้เลย ชั้นละ
 100-200 แล้วแต่วัสดุ ถ้าชาวบ้านอยากต่อยอดเพิ่มผลิตภัณฑ์ก็ต้องลงทุนเพิ่มเงินในการซื้อวัสดุ
 มาทำเองอีกได้” (สมคิด เฟื่องฟูลอย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

“งานจักสานเครื่องใช้และภาชนะต่าง ๆ ของชุมชนด้วยหวายและไม้ไผ่ลวดลาย
 ที่เป็นเอกลักษณ์จากรุ่นสู่รุ่น จนได้รับการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มจักสานหวาย-ไม้ไผ่
 บ้านโพธิ์ศรี ปี 2555 (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพที่ 10 ผลิตภัณฑ์จักสานหวาย-ไม้ไผ่

2. ปัจจัยภายนอก

2.1 ด้านสังคม

สถานการณ์ทางสังคมอาจมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมของ
 ผู้คนในชุมชนไม่มากนักน้อย ดังนั้น ผู้นำชุมชน พร้อมทั้งชาวบ้านจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการ
 เผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อีกทั้ง ชุมชนต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์
 ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ โดยการมีความรัก ความสามัคคีกัน ผู้ปกครองต้องมีการดูแลให้
 คำปรึกษาลูกหลาน ดังปรากฏตามบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ภายนอกชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงยังไง เราเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องพร้อมรับมือกับ
 เหตุการณ์ แต่ก่อนที่จะเกิดอะไรขึ้น ชุมชนเราต้องมีเข้มแข็งกันก่อน เราต้องสามัคคีกันไว้ปกป้อง
 ไม่ให้ชุมชนเราตกเป็นเครื่องมือของเหตุการณ์ภายนอกชุมชน” (ชอบ ทองแถม, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5
 มีนาคม 2559)

“คนในครอบครัวต้องมีการดูแลกัน พุดคุยกัน เพื่อให้ลูกหลานอยู่ในสายตา (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

2.2 ด้านเทคโนโลยี

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้รับการตอบรับจากสื่อมวลชนที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนตามโครงการเยี่ยมบ้านยามเย็น โดยชาวบ้านได้มีการเตรียมอาหารคาว-หวาน ที่เรียกว่า “พาส์รับ” ไว้ต้อนรับคณะผู้มาเยี่ยมชมและสื่อมวลชน ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 11 ภาพที่ 12 และภาพที่ 13 ถือได้ว่าสื่อมวลชนเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอผลงานของชุมชนให้บุคคลภายนอกได้รู้จัก และยังเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิต เอกลักษณะ ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ได้อีกทางหนึ่งด้วย ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มาแวะที่บ้านโพธิ์ศรี มีรายการก็ออกแก้วท้าวมาทำสื่อออกรายการด้วย ทางชุมชนจึงจัดประเพณีต้อนรับคณะท่านผู้ว่าและสื่อมวลชนด้วยการจัดขบวนพาส์รับ มีการหาอาหารคาว อาหารหวาน อย่างละสี่รับ จัดคนهامตามจำนวนแขกที่มาเยี่ยมชมชุมชน เราจะเห็นว่าชุดของชาวไทยพวนจะมีความสวยงาม” (จำลอง หนูทา, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพที่ 11 ขบวนพาส์รับ พร้อมต้อนรับคณะผู้มาเยี่ยมชมชุมชนบ้านโพธิ์ศรี

ภาพที่ 12 ชาวบ้านเตรียมพาส์รับ พร้อมโต๊ะอาหาร รอต้อนรับคณะผู้มาเยี่ยมชม

ภาพที่ 13 คณะสื่อมวลชนนั่งรถอีแต๋น ชมรอบหมู่บ้าน

2.3 ด้านเศรษฐกิจ

สภาพแวดล้อมภายนอกชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตภายในชุมชน เช่น สภาพภาวะการตกต่ำของราคาข้าวทำให้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ทั้งนี้ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีจึงได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการดำรงตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพอมีพอกิน ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้ง ยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว เช่น การทำเครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่ การประดิษฐ์ของที่ระลึก เป็นต้น ดังจะปรากฏจากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“บางช่วงราคาข้าวตกต่ำมาก เกษตรกรเราก็ได้รับผลกระทบ แต่ชุมชนก็ไม่ได้ทิ้งเกษตรกร ยังช่วยเหลือและส่งเสริมให้ทำอาชีพเสริมด้วย” (เจลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

“ชาวบ้านจะปลูกผัก ไม้กินเอง ยึดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” (ชอบ ทองแถม, คำสัมภาษณ์, วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559)

“ที่บ้านเปิดเป็นแหล่งรวมตัวของชาวบ้านในการผลิตเครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่เป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้” (ดารณี วงศ์จันทร์, คำสัมภาษณ์, วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559)

“งานฝีมือ ศิลปะประดิษฐ์จากลูกบิด ผลิตภัณฑ์ที่ได้นี้ สามารถวางขายได้เลยชิ้นละ 100-200 เลยทีเดียว” (สมคิด เฟื่องฟูลอย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

2.4 ด้านการเมืองและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

ปัจจุบันหลายชุมชนมีบูรณาการนำแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2556 – 2561 ด้านการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากชุมชนที่เข้มแข็งสอดคล้องกับนโยบาย

รัฐบาลที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง ดำรงตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำชุมชนจึงต้องมีความเข้าใจและพร้อมที่จะนำแผน นโยบายของรัฐบาลชุดปัจจุบันไปบูรณาการปรับใช้กับชุมชน เพื่อให้การบริหารงานชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายและสอดคล้องต่อการขับเคลื่อนพัฒนาบริบทของประเทศ ดังบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ไปประชุมที่เมืองทองธานี รับนโยบายของท่านนายกฯ กองทุนละ 500,000 บาท หลังจากเสร็จการประชุมกลับมาที่ชุมชนก็ได้มีการพูดคุยวางแผนกัน เตรียมเขียนแผน” (จรัส พิมพมีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559)

ไม่เพียงแต่นโยบายรัฐบาลเพียงอย่างเดียว แนวคิด คำสั่ง หรือข้อเสนอแนะของผู้ว่าราชการจังหวัดย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการภายในชุมชน เช่น เมื่อครั้งที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีได้มาเข้าร่วมโครงการเยี่ยมบ้านเยี่ยมโดยชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้จัดรถอีแต่น จำนวน 10 คัน เพื่อรองรับคณะท่านผู้ว่าฯ แล้วพาขับรถเยี่ยมชมรอบ ๆ หมู่บ้าน ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 14 ด้วยความสะอาดของชุมชน เส้นทางคมนาคมภายในชุมชนนั้นสะดวกสบาย ผู้ว่าราชการจังหวัดฯ จึงได้มีแนวคิดให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีจัดทำโฮมสเตย์ ด้วยแนวคิดดังกล่าวชุมชนจึงต้องมีการศึกษาแนวทางการดำเนินการและจัดทำโฮมสเตย์ขึ้น ดังนั้นชุมชนจึงต้องให้ความสำคัญกับแนวคิดของผู้ว่าราชการจังหวัดฯ อีกด้วย ดังปรากฏจากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้ว่าราชการจังหวัด นายสมศักดิ์ ภูริศรีศักดิ์ ได้เข้ามาทำกิจกรรมผู้ว่าเยี่ยมบ้านเยี่ยม เยิญท่านผู้ว่าฯ ผู้แทนส่วนราชการ นั่งรถอีแต่น ประมาณ 10 คัน โดยมีกรบรรยายไปตามคุ้มต่าง ๆ ของหมู่บ้าน แต่ละคุ้มก็จะมีกิจกรรมเพื่อนำเสนอ ซึ่งผู้ว่าฯ ได้ให้ข้อคิดว่าหมู่บ้านโพธิ์ศรีเหมาะที่จะทำโฮมสเตย์” (จรัส พิมพมีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

ภาพที่ 14 ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้แทนส่วนราชการ นั่งรถอีแต่นเยี่ยมชมรอบหมู่บ้านโพธิ์ศรี

ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานราชการซึ่งมีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ เป็นการช่วยสมาชิกในชุมชนให้มีรายได้ และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ หรือแม้กระทั่ง ชุมชนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานเพื่อนำงบประมาณมาพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานของชุมชน ทั้งนี้ หน่วยงานราชการได้จัดส่งวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ได้ลงพื้นที่มาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หรือเป็นการไปศึกษาดูงานจากแหล่งความรู้ภายนอกชุมชนแล้วสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการชุมชนได้ ดังจะเห็นได้จากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“กระบวนการจัดทำเรื่องโฮมสเตย์ก็เริ่มขึ้น โดยมีท่องเที่ยว จังหวัดสุพรรณบุรี พัฒนาการ จังหวัดสุพรรณบุรี เข้ามาร่วมให้ความช่วยเหลือถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าว มีการจัดประชุมหลายครั้ง และพาไปศึกษาดูงานที่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร แล้วมาจัดทำเป็นโฮมสเตย์หมู่บ้านโพธิ์ศรี” (จำรัส พิมพ์มีลาย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559)

“วิทยากรที่เข้ามาแนะนำเรื่องการทำปุ๋ยหมัก การทำโรงเรียนชาวนาก็จะเป็นอาจารย์อยู่ที่ พอช. วิทยากรที่มาบรรยายบอกว่าชุมชนที่นี่เพียงชุมชนเดียวนะที่มีการต่อยอดและช่วยเหลือชาวบ้านกันตลอด” (เชลา นิลวรรณ, คำสัมภาษณ์, วันที่ 4 มีนาคม 2559)

“ถ้าชุมชนไหนมีความเข้มแข็ง กคน. ก็จะเข้าไปให้การอบรมให้ อาจจะเป็นหลักสูตรอื่น ๆ” (สมคิด เฟื่องฟูลอย, คำสัมภาษณ์, วันที่ 5 มีนาคม 2559)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษากิจการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาการจัดการชุมชน และศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแนวคำถามการวิจัยที่มีรายละเอียดคำถามเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิต การจัดการชุมชน และปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้มีการพัฒนาต่อยอดตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังสามารถเป็นองค์ความรู้ของชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย จากการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ส่วนที่ 2 การจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

1. ความเป็นมาชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

บ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี จัดตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2322 ราษฎรส่วนใหญ่เป็นไทยพวน บรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองเชียงขวางประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สภาพวิถีการดำรงชีวิตปัจจุบันได้สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม มีการจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อยลักษณะทรงไทย มีคุณค่าทางมรดก

ทางวัฒนธรรมควรค่าแก่การดูแลรักษา อดีตชุมชนบ้านโพธิ์ศรียังไม่ได้มีการแบ่งแยกหมู่บ้าน จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2535 มีการแบ่งแยกหมู่บ้านเกิดขึ้น จากเดิมอำเภอบางปลาม้า มีจำนวน 11 หมู่บ้าน โดยหมู่ที่ 3 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทำให้งบประมาณในการบริหารจัดการภายในชุมชนไม่เพียงพอจึงได้ดำเนินการแบ่งแยกหมู่บ้าน เกิดหมู่บ้านที่ 12 ขึ้นมาใหม่ แต่ชุมชนยังคงให้ใช้ชื่อหมู่บ้านเดิมอยู่ คือ บ้านโพธิ์ศรี ทั้งนี้ การบริหารงานไม่ได้แยกออกจากกัน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 ชุมชนนี้มีการบริหารงานร่วมกัน ร่วมกันพัฒนา แก้ไขปัญหา และมีความภาคภูมิใจกับรางวัลหลายด้านด้วยกัน เช่น ด้านคุณธรรม ด้านประเพณี วัฒนธรรม และรางวัลที่ได้รับมาอย่างต่อเนื่องและเป็นรางวัลที่มีคุณค่าแก่ชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรีแห่งนี้ คือ ชุมชนต้นแบบตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2. วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย บ้านเรือนมีความสะอาดเรียบร้อย ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนปลูกผักกิมจิวเป็นแนวกันที่สวยงาม และยังเก็บกินพืชผักจิมจิวได้ ชาวบ้านมีความรักความสามัคคี เสียสละซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมกันพัฒนากิจกรรมของชุมชนให้สามารถเดินไปในทิศทางที่เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข การประกอบอาชีพเน้นไปที่การทำนา ทำไร่ ปลูกพืชผักสวนครัวในการบริโภคภายในครัวเรือน ทั้งนี้ ชุมชนมีการส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านรวมตัวกันในการประกอบอาชีพจักสานหวาย-ไม้ไผ่ โดยมีการทำผลิตภัณฑ์จักสานเครื่องใช้รูปแบบต่าง ๆ เป็นการสร้างอาชีพ เกิดผลิตภัณฑ์ มีรายได้มาหาเลี้ยงครอบครัวได้

2.1 หลักความพอประมาณ

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน มีการดำเนินงานควบคู่กันตลอด ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านมีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวบ้านมีการปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเป็นผักสดที่ปลอดสารพิษ และเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนอีกด้วย หลายครอบครัวหาอาชีพเสริมในการสร้างรายได้โดยการจักสานหวาย-ไม้ไผ่เป็นเครื่องใช้ภายในบ้านเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์ และยังผลิตส่งขายสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน เห็นได้ว่าผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีความตระหนักถึงแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพอประมาณ ทุกคนต่างปฏิบัติตนอย่างพอเหมาะไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป และไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น เป็นแนวทางที่ควรแก่การส่งเสริมและนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต

2.2 การมีเหตุผล

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านพร้อมที่จะเป็นผู้ตามเสมอ ร่วมคิดร่วมประชุมกิจกรรมของชุมชน ชาวบ้านมีความยินดีที่จะให้ผู้นำชุมชนมาจากภายนอกชุมชนเห็นว่าผู้นำที่มาจากภายนอกชุมชนนั้นมีแนวคิดที่แตกต่างในการพัฒนาที่สามารถต่อยอดให้ชุมชนดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง โดย 2 หมู่บ้านมีความคิดเห็นที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันมาตลอด ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 หมู่ สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ จากแนวคิดของชาวบ้านสามารถสรุปได้ว่าใช้หลักการมีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะเลือกผู้นำมาบริหารงานของชุมชน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าชาวบ้านจะไม่สนับสนุนให้คนในชุมชนได้เป็นผู้นำเพียงแต่ชาวบ้านต้องการผู้นำที่มีแนวคิด ทักษะ และประสบการณ์รอบด้านมาช่วยพัฒนาชุมชนให้มีการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้อง

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ชุมชนบ้านโพธิ์มีวิถีการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยรุ่นบรรพบุรุษ ชาวบ้านยังคงดำรงวิถีชีวิต สืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ให้อยู่คู่กับลูกหลานรุ่นต่อรุ่น เช่น ประเพณีทำบุญก่าฟ้า ประเพณีพาส่ารับ ประเพณีทำบุญหลังบ้าน ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ฯลฯ การทำกิจกรรมโดยผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน วัด โรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนี้ด้วยเพื่อแสดงออกถึงความรักความสามัคคีภายในชุมชน และเป็นการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมให้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป เป็นการสร้างความรักความสามัคคี สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชาวบ้านได้มีความรัก ห่วงแหน รักษาประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้อยู่คู่กับลูกหลาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับวิถีดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี อีกทั้งชุมชนยังได้มีการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชาวบ้านทุกครัวเรือนได้รู้จักใช้เงิน จัดการกับค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ไม่ส่งเสริมให้ชาวบ้านไปกู้หนี้ยืมสินจากภายนอกหรือที่เรียกว่า กู้เงินนอกระบบ ชุมชนจึงได้มีการจัดตั้งกองทุนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้นอกระบบและยังเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านต่อยอดของเงินที่มีอยู่หรือเงินที่กู้จากกองทุนหมู่บ้านไปลงทุนกิจการต่าง ๆ และในส่วนของกฎระเบียบของชุมชนถือได้ว่าเป็นแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน โดยยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ เน้นการปฏิบัติตนเป็นคนดี ยึดมั่นตามหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสาธารณะ มุ่งเน้นให้ลูกหลานห่างไกลจากยาเสพติด

2.4 เงื่อนไขความรู้

ชุมชนมีการผลักดันให้ชาวบ้านเกิดความรู้พัฒนาทักษะและประสบการณ์ด้านต่าง ๆ จึงได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านไปศึกษาดูงานบ้านจำรุง จังหวัดระยอง ศึกษาการบริหารจัดการชุมชน กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการแบ่งปันปันส่วน และยังได้ไปดูงานการทำโฮมสเตย์ที่

อัมพวา จังหวัดสมุทรสาคร อีกทั้ง หัวหน้ากลุ่มอาชีพได้ไปอบรมการจักสานหวาย-ไม้ไผ่จากภายนอกชุมชนและยังมีวิทยากรจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สุพรรณบุรี) ได้เข้ามาอบรมการจักสานหวาย-ไม้ไผ่ให้กับชาวบ้านได้มีการพัฒนาต่อยอดอีกด้วย เมื่อชาวบ้านได้เรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ ทำให้ชาวบ้านร่วมกันหาแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนเน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม วางแผนงานอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการทำงานที่มีความชัดเจน จึงทำให้มีผู้ที่สนใจติดต่อเข้ามาศึกษาดูงานชุมชนบ้านโพธิ์ศรี คือ คณะคณบดีศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร และคณะทำงานกระทรวงการต่างประเทศ และในส่วนของงานจักสานหวาย-ไม้ไผ่ ชาวบ้านได้มีการผลิตเป็นเครื่องใช้ภายในครัวเรือน และส่งขายสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน

2.5 เงื่อนไขคุณธรรม

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนถือปฏิบัติตามหลักเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ มุ่งเน้นให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม รักษาความเป็นประชาธิปไตย พึ่งพาตนเองและหาเลี้ยงครอบครัวอย่างสุจริต ส่งเสริมให้ชาวบ้านห่างไกลจากยาเสพติด เมื่อชุมชนมีกฎระเบียบที่ทุกคนถือปฏิบัติจึงทำให้ชุมชนได้รับรางวัลด้านคุณธรรมแบบอย่างที่ดี ชาวบ้านเกิดความภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก

ส่วนที่ 2 การจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี สนับสนุนให้ชาวบ้านปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข โดยผู้ใหญ่บ้านได้นำหลักการจัดการมาประยุกต์ใช้บริหารงานชุมชนเพื่อให้การบริหารงานภายในชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายของชุมชนที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่หลักการด้านความพอเพียงชุมชนยังได้มีการส่งเสริมให้ทุกคนมีการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการวิจัยในหลักการจัดการของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี จำแนกได้ 4 แนวทาง ดังนี้

1. ด้านการวางแผน

ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการวางแผนด้านการบริหารจัดการภารกิจของชุมชน โดยสมาชิกชุมชนจะมีการร่วมกันหารือถึงแนวทางการดำเนินกิจกรรม ทุกคนจะคำนึงถึงสภาพแวดล้อม วิถีความเป็นอยู่ รวมถึงการได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่จัดขึ้น เมื่อได้ข้อสรุปในเบื้องต้นแล้ว จึงได้มีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ด้วยการนำแนวทางจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาเป็นตัวอย่าง

ในการพาสมาชิกไปศึกษาดูงานในด้านการบริหารจัดการชุมชนต้นแบบ โดยชุมชนเลือกไปศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านจำรุง จังหวัดระยอง ซึ่งถือได้ว่าหมู่บ้านจำรุงเป็นตัวอย่างของชุมชนที่ดีในการส่งเสริมให้สมาชิกภายในชุมชนเน้นการเรียนรู้ มุ่งกระบวนการมากกว่าที่จะเน้นผลลัพธ์ ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์ศรี ชาวบ้านเมื่อได้ไปศึกษาดูงานจากหมู่บ้านต้นแบบแล้วพอลกลับมาได้มาร่วมกันวางแผนหาหรือแนวทางในการบริหารงานชุมชนให้เกิดความพอเพียงอย่างยั่งยืน เน้นให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เกิดความรู้ต่อยอดภายในชุมชน และอีกหนึ่งสถานที่ที่ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้ไปศึกษา ดูงานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของชุมชน คือ ชุมชนโฮมสเตย์ อำเภออัมพวา จังหวัด สมุทรสาคร โดยชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้ไปศึกษาถึงหลักการบริหารจัดการ กระบวนการ แบ่งปันปันส่วน ซึ่งความรู้ที่ชาวบ้านได้รับนั้นจึงนำมาสรุปเป็นแนวทางให้สอดคล้องตามวิถีการ ดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีให้มากที่สุด

ในเรื่องของงบประมาณ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรียังได้มีการวางแผนการใช้งบประมาณให้ เกิดความคุ้มค่ากับกิจกรรมของชุมชน โดยชุมชนได้มีการร่วมกันวางแผนและตั้งจัดกองทุนชุมชน ขึ้นมา โดยให้สมาชิกที่เข้าร่วมกองทุนมีการออมเงินทุกวันที่ 10 ของเดือน จะเก็บคนละ 1 บาท เพื่อนำเข้ากองทุนเป็นทุนสำรองไว้ใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมของชุมชน อีกทั้ง มติที่ประชุมเมื่อครั้ง มีการตกลงร่วมกันจัดตั้งกองทุนได้หารือกันว่ากองทุนนี้จะเอาไปช่วยสมาชิกที่ต้องการต่อยอด อาชีพในการสร้างรายได้หาเลี้ยงตนเองและครอบครัว เห็นได้ว่าชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเมื่อมีกิจกรรม หรือภารกิจใด ๆ ต้องมีการมาร่วมกันหารือเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน มากที่สุด

2. ด้านการลงมือปฏิบัติ

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเมื่อมีกิจกรรมอะไรก็จะมาช่วยกันทำ โดยก่อนวันเริ่มงานชาวบ้าน ต่างออกมาช่วยกันจัดสถานที่ ผู้ใหญ่บ้านมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับลูกบ้านช่วยกันทำ อย่างชัดเจน แต่ละคนจะได้รับหน้าที่ตามความถนัด เมื่อทุกคนได้รับมอบหมายหน้าที่แล้วก็จะลง มือปฏิบัติด้วยความเต็มใจต่างมีความสุขที่ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมทำกิจกรรมของชุมชนให้ ประสบความสำเร็จ จะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต้อนรับคณะท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี และผู้ร่วมเดินทางมาเยี่ยมชมชุมชนบ้านโพธิ์ศรีตามโครงการ เยี่ยมบ้านยามเย็น ซึ่งกิจกรรมนี้เป็น งานที่สำคัญอีกงานหนึ่งในการจะนำเสนอผลงานของชุมชนให้สื่อมวลชนที่ได้เข้ามาทำข่าวได้มี การนำข้อมูลข่าวประชาสัมพันธ์ของชุมชนไปเผยแพร่ ชุมชนจึงได้มีการเตรียมความพร้อมของ สมาชิกในชุมชน โดยมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบตามความถนัด เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 และ ผู้ช่วย จะทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการบรรยายสภาพทั่วไปของชุมชนและหลักการบริการงาน

ภายในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ได้รับหน้าที่จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในวันงาน ซึ่งได้มีชาวบ้านหลายคนได้เข้าร่วมกับฝ่ายจัดเตรียมสถานที่เพราะต้องการกำลังแรงงานในการช่วยยกของ ส่วนฝ่ายต้อนรับพร้อมจัดเตรียมขบวนพาสำหรับอาหารคาวหวานจะเป็นหัวหน้ากลุ่มอาชีพในการนำทีม เห็นได้ว่ากิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนอย่างเต็มที่ซึ่งมีความสอดคล้องงานวิจัยของ กาญจนรัตน์ ดีเลิศ ในเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี นั้นจะเห็นว่าผู้นำอย่างเป็นทางการจะช่วยกันรณรงค์รักษาประเพณี วัฒนธรรมให้คงอยู่คู่กับชุมชน อีกทั้งผู้นำยังมีหน้าที่ในการติดต่อขอรับงบประมาณจากส่วนราชการ ถือได้ว่าผู้นำที่ชุมชนตำบลนครชุมน์นี้มีความคล้ายคลึงกับผู้นำชุมชนบ้านโพธิ์ศรีที่ได้มีการส่งเสริมให้ลูกบ้านช่วยกันรักษาประเพณี วัฒนธรรม มีการถ่ายทอดสู่ลูกหลานผ่านทางโรงเรียน ถือได้ว่าเป็นการต่อยอดแนวทางการรักษาประเพณี วัฒนธรรม และในส่วนของผู้นำที่ไม่เป็นทางการของชุมชนจะเน้นให้มีการฟื้นฟูความรู้ในด้านของประเพณี และวัฒนธรรม โดยเน้นให้ผู้มีความรู้ ประสบการณ์ เข้ามาช่วยถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้กับชุมชน ซึ่งแนวทางการดำเนินงานภายในชุมชนนครชุมน์ มีความสอดคล้องเช่นเดียวกันบ้านโพธิ์ศรีเป็นอย่างมาก

การร่วมมือกันทำกิจกรรมของสมาชิกภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีจะสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยกำลังใจที่ทุกคนต่างให้กัน จึงทำให้ทุกคนมีความสุขกับการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและมีประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด

3. ด้านการตรวจสอบประเมินผล

ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์ศรีได้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องของค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนของลูกบ้าน นับได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญมากในเรื่องของรายรับ-รายจ่ายแต่ละครัวเรือน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ โดยผู้ใหญ่บ้านจึงได้มีการดำเนินงานตามหลักการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นเรื่องการเงินที่ดีอยู่ดีมีความสุขของลูกบ้าน มีการตรวจสอบประเมินผลของรายรับ-รายจ่าย การดำเนินชีวิตของลูกบ้าน เพื่อเป็นติดตามว่าครัวเรือนใดกำลังประสบกับสภาวะรายจ่ายเกินกว่ารายรับจะได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันที ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนมีการใส่ใจเกี่ยวกับปากท้องของสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก จึงได้มีการติดตามตรวจสอบรายรับ-รายจ่ายทุกเดือน เพื่อให้ชุมชนเกิดสภาพคล่องในการบริหารจัดการงบประมาณได้อีกทางหนึ่ง

การตรวจสอบประเมินผลอีกหนึ่งปัญหาที่ชุมชนได้มีการดำเนินการสำรวจเส้นทางคมนาคมภายในชุมชน ถนนบริเวณภายในชุมชนเกิดการชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อ ซึ่งผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านช่วยกันสำรวจตรวจสอบจุดที่ชำรุดแล้วนำข้อมูลปัญหานั้นมาหารือสรุปผลถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา และกำหนดงบประมาณที่ใช้ในการแก้ปัญหาครั้งนี้

4. ด้านปรับปรุงและพัฒนา

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีให้ความสำคัญในด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ รวมไปถึงส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชน ในด้านการปรับปรุงผลเกิดจากการที่ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกในชุมชนต่างช่วยกันตรวจสอบสภาพเส้นทางคมนาคมภายในชุมชน พบว่าต้องมีการซ่อมแซมพื้นผิวถนนที่เป็นหลุมเป็นบ่อ จึงได้มีการนำงบประมาณบางส่วนจากกองทุนชุมชนและรับบริจาคเงินจากชาวบ้านภายในชุมชน จนสามารถทำให้งบประมาณที่รวบรวมมาได้นำไปซื้อยางมะตอยมาจัดการซ่อมแซมถนนที่ชำรุดเสียหายโดยไม่รอส่วนราชการมาปรับปรุงเพื่อต้องการให้ชุมชนน่าอยู่ น่ามอง เส้นทางคมนาคมสะดวกสบายต่อชาวบ้านและบุคคลที่มาเดินทางมาเยี่ยมชมชุมชน

ในด้านของการพัฒนางานหรือนวัตกรรม ชุมชนได้มีการส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานจักสานหวาย-ไม้ไผ่ ที่มีความหลากหลายของรูปแบบที่สามารถตอบสนองต่อตลาดภายนอกชุมชนได้ จึงคิดที่จะมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์งานจักสาน โดยกลุ่มอาชีพงานจักสานได้มุ่งผลิตเครื่องใช้ที่ทำจากหวาย-ไม้ไผ่ ทำขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน และการพัฒนาอีกด้านหนึ่งที่ชุมชนมีการส่งเสริมเป็นอย่างมากเพราะสามารถลดค่าใช้จ่ายแต่ละครัวเรือนได้และยังไม่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ นั่นคือ โรงเรียนชาวนา ที่ได้มีการคิดค้นการลดใช้สารเคมีหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ชาวบ้านมีการหมักเอง ซึ่งปุ๋ยชีวภาพนี้ได้จากการเก็บเกี่ยวพืชผลจากกรรมวิธีของชาวบ้านมาต่อยอดในการผลิตปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้ฉีดป้องกันแมลงหรือศัตรูพืชไม่ให้เกิดกินพืชผักที่ชาวบ้านปลูกไว้บริโภคและขาย อีกทั้งยังมีการผลิตปุ๋ยเบญจคุณที่ไว้ใช้นำไปใส่ในแปลงนาข้าว เพื่อให้ดินไม่ม้บตัว มีความชุ่มชื้นของดินได้อีกด้วย เห็นได้ว่าชุมชนมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการต่อยอดความรู้เพื่อผลักดันให้เกิดการสร้างนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้จำแนกปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จ แบ่งเป็น 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก พบว่า

1. ปัจจัยภายใน

1.1 ด้านบุคลากร

ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกคนควรถือมั่นในการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดถือหลักการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ ผู้ใหญ่บ้านดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งผู้ใหญ่บ้านขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ทำสิ่งต่าง ๆ จะได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านด้วยความเต็มใจ อีกทั้งชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความรักความสามัคคี เมื่อชุมชนมีกิจกรรมทุกคนจะให้ความสำคัญกับการเตรียมจัดกิจกรรม และชาวบ้านยังมีความพร้อมต่อการพัฒนาทักษะความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมต่อการพัฒนาต่อยอดอาชีพและกิจกรรมของชุมชน

1.2 ด้านการจัดการงบประมาณ

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 มีงบประมาณจาก 2 ส่วนหลัก ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาชุมชน คือ งบประมาณได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานราชการซึ่งเมื่อชุมชนต้องการที่จะใช้งบประมาณในส่วนนี้ ชุมชนต้องมีการทำเรื่องไปขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ โดยต้องอาศัยระยะเวลาและผ่านขั้นตอนกระบวนการอย่างมากมาย บางครั้งงบประมาณในส่วนได้รับการสนับสนุนนี้จึงเกิดความล่าช้าในบางครั้ง ชาวบ้านในชุมชนจึงหาหรือและมีมติร่วมกันในการจัดตั้งกองทุนชุมชนออมวันละบาท โดยในทุกวัน 10 ของเดือน สมาชิกกองทุนจะนำเงินส่งเข้ากองทุนชุมชน งบประมาณส่วนนี้ถือได้ว่าเป็นงบประมาณกลางในการนำมาพัฒนาภายในชุมชน และยังสำรองไว้ช่วยเหลือแก่สมาชิกกองทุนภายในชุมชนให้การกู้ยืมได้อีกด้วย

1.3 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 มีการดำเนินงานแบบหมู่บ้านพี่หมู่บ้านน้อง มีการบริหารงานร่วมกัน ได้รับการสนับสนุนจากวัดโดยท่านเจ้าอาวาสได้เข้ามาเป็นแกนนำในการช่วยขับเคลื่อนภารกิจของชุมชน ชุมชนจึงร่วมกันทำงานอย่างเต็มที่ มีการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน แบ่งกันตามความถนัดของแต่ละคน เน้นการทำงานเป็นทีม ถือได้ว่าชุมชนเปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนางานของชุมชน พอมีกิจกรรมที่ต้องการคนจำนวนมาก ๆ ชาวบ้านก็จะพร้อมใจกันออกมาช่วยอย่างเต็มที่ ทุกคนต่างให้กำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงาน

1.4 ด้านทรัพยากรต่าง ๆ

ด้านทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่ควรค่าแก่การรักษาไว้ สามารถต่อยอดเป็นการอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ด้วย อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนด้วย โดยทรัพยากรนั้น ได้แก่ โรงเรียนชาวนา โฮมสเตย์ และ

แหล่งจักสานหวาย-ไม้ไผ่ เป็นต้น ซึ่ง 3 แหล่งทรัพยากรนี้เป็นการร่วมมือร่วมกันใจของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ และชาวบ้านในการส่งเสริมให้เกิดแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าแก่ชุมชน

1.5 ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ชุมชนมีแหล่งที่ก่อให้เกิดการสร้างผลงานนวัตกรรม จำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนชาวนา ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการผลิตปุ๋ยชีวภาพที่ทำมาจากธรรมชาติใช้เอง ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ แหล่งที่ 2 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธ.ก.ส. บ้านโพธิ์ศรี 312 หมู่ที่ 3, 12 ตำบลบางปลาหมอ อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแหล่งองค์ความรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน และสามารถเป็นศูนย์การฝึกอบรมงานฝีมือต่าง ๆ ของแม่บ้านที่มารวมตัวกันเพื่อฝึกอบรมทำของใช้และของที่ระลึกสามารถขายสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน และแหล่งที่ 3 เป็นแหล่งจักสานหวาย-ไม้ไผ่บ้านนางดารณี วงศ์จันทร์ เป็นแหล่งที่รวมตัวกันของชาวบ้านผลิตเครื่องใช้จักสานหวาย-ไม้ไผ่ ขายภายในชุมชนและผลิตส่งออกมาขายนอกชุมชน โดยนวัตกรรมที่เกิดจากทั้ง 3 แหล่ง เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยเบญจคุณ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ จำพวก กำไร พวงมาลัย ตุ๊กตากระปุกอมสิน ที่ทำมาจากลูกบิด และเครื่องใช้จักสานหวาย-ไม้ไผ่ จำพวก ตะกร้า ตะคอง ฯลฯ จนเมื่อปี 2555 ผลิตภัณฑ์จักสานหวาย-ไม้ไผ่นี้ได้เป็นสินค้า OTOP ของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี

2. ปัจจัยภายนอก

2.1 ด้านสังคม

สภาวะแวดล้อมทางด้านสังคมมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชนอยู่บ้าง ผู้ใหญ่บ้านทั้งชาวบ้านจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการเผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อีกทั้ง ชุมชนต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ โดยการมีความรัก ความสามัคคีกัน ผู้ปกครองต้องมีการดูแลให้คำปรึกษาลูกหลาน

2.2 ด้านเทคโนโลยี

สื่อมวลชนได้เข้ามาเยี่ยมชมชุมชนบ้านโพธิ์ศรีตามโครงการเยี่ยมบ้านยามเย็น ถือได้ว่าสื่อมวลชนเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอผลงานของชุมชนให้บุคคลภายนอกได้รู้จัก และยังเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิต เอกลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.3 ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตภายในชุมชน เช่น สภาวะการตกต่ำของราคาข้าวส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ชุมชนจึงได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการดำรงตนตามแนวทาง

เศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพอมีพอกิน ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว เช่น การทำเครื่องจักสาน หวาย-ไม้ไผ่ การประดิษฐ์ของที่ระลึก เป็นต้น

2.4 ด้านการเมืองและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

นโยบายรัฐบาลและแผนพัฒนาฯ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการชุมชน นโยบายรัฐบาลจะมีการปรับเปลี่ยนตามคณะรัฐบาลนั้น ๆ เพื่อให้การบริหารงานชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายและสอดคล้องต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาบริบทของประเทศ ไม่เพียงแต่นโยบายรัฐบาล แนวคิดหรือข้อเสนอแนะของผู้ว่าราชการจังหวัดมีผลกระทบต่อชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี คือ การทำโฮมสเตย์ ชุมชนจึงไม่อาจจะละทิ้งแนวคิดของผู้บริหารระดับสูงได้ ในส่วนของการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ มีการส่งเสริมความรู้ชุมชน สนับสนุนงบประมาณเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานของชุมชน โดยการส่งทีมวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ลงพื้นที่มาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อีกทั้ง สื่อมวลชนได้เข้ามาเก็บข้อมูลแล้วนำเสนอผลงานของชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ให้บุคคลภายนอกได้รู้จักชุมชนบ้านโพธิ์ศรี เป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิต เอกลักษณะ ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ได้อีกทางด้วย

อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 วิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีสภาพความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ชุมชนมีการจัดประเพณีต่าง ๆ มีการบูรณาการชาวบ้านทุกฝ่ายมาร่วมกิจกรรม ทั้ง วัด โรงเรียน ชุมชน เพื่อเป็นการถ่ายทอดประเพณีให้คนรุ่นหลังได้เกิดความเข้าใจ รักและหวงแหน ประเพณีที่ดั้งเดิมให้อยู่คู่กับชุมชน ชาวบ้านโพธิ์ศรีชอบทำกิจกรรมชุมชน ชอบเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น และร่วมฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ถวิลวดี บุรีกุล (2548) และ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ที่ได้กล่าวว่าเป็นการปฏิบัติงานที่ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกัน เรียนรู้ ร่วมกันใช้ความพยายาม ร่วมกันให้เกิดความผลงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยชุมชนบ้านโพธิ์ศรีนี้ได้มีการส่งเสริมให้ทุกกิจกรรมต้องให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยแต่มีความแตกต่างจากชาวบ้านชุมชนบ้านป่าบาง ตำบลตะเภา อำเภอมือง

จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ปรากฏในผลงานวิจัยของ อมลณัฐ ฉัตรตระกูล และ สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ (2551) ได้กล่าวว่า ชาวบ้านไม่ชอบแสดงความคิดเห็น ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม รอให้ผู้นำเป็นผู้สั่งการเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้การบริหารงานขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้นำและผู้ตาม (Bottom Up) ได้ ส่วนบ้านเรือนภายในชุมชนมีความสะอาด รอบรั้วเขตบ้านทุกหลังมีการปลูกพืชผักสวนครัวเป็นแนวกันเพื่อความสวยงามและสามารถเก็บบริโภคได้ ผักที่ปลูกจะปลอดสารพิษ ผู้คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ บางครัวเรือนจะประกอบอาชีพงานจักสานหวาย-ไม้ไผ่ เป็นการสร้างรายได้หาเลี้ยงตนเองครอบครัวได้เป็นอย่างดี เวลาว่างแม่บ้านก็จะมารวมตัวกันใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการมาเข้าร่วมเรียนรู้อบรมทำสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จ.ก.ส. 312 ซึ่งผลงานที่แม่บ้านทำได้นั้นนำไปเป็นของที่ระลึกหรือสามารถขายสร้างรายได้เลี้ยงดูตนเอง ทั้งนี้ ชาวบ้านทุกคนมีการตกลงร่วมกันว่าจะประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบที่ชุมชนถือปฏิบัติ นั่นคือ หลักเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ โดยมุ่งเน้นให้ปฏิบัติตนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ไม่เบียดเบียน สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น อีกทั้ง มุ่งเน้นให้ชุมชนห่างไกลจากยาเสพติดอีกด้วย

ด้วยวิถีชีวิตของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมีการดำเนินอย่างเรียบง่าย มีการประกอบอาชีพสุจริต ปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภค ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผู้นำมีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่ชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อสร้างความรัก ความผูกพันให้กับชาวบ้านภายในชุมชนนั้นถือได้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2542) สุเมธ ตันติเวชกุล (2543) อุดมพร อมรรธรรม (2549) ประดิษฐ์ อุปรมัย (2551) และ สุรเชษฐ์ ชีระมณี (2558) ที่ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเน้นวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และส่งเสริมให้มีคุณธรรม เป็นหลักการที่ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ถือปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความเป็นอยู่ของทุกคนอยู่ดีกินดีมีความสุขกายสบายใจ และเพื่อเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนที่ 2 การจัดการชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้นำชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี มีแผนงานกระบวนการในการบริหารจัดการงานกิจกรรมของชุมชนมีการให้ชาวบ้านทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้านมีการบริหารงานร่วมกัน มีผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มอาชีพคอยเป็นผู้สนับสนุนให้ชาวบ้านได้เข้ามาร่วมกิจกรรมของชุมชน

ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการด้านผู้นำและภาวะผู้นำที่ต้องใช้อำนาจหน้าที่ อิทธิพลในการสั่งการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ไม่เพียงแต่ผู้นำอย่างเดียว ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ ยังมีภาวะผู้นำในตัวอีกด้วยที่สามารถทำให้ชาวบ้านเชื่อใจ เข้าใจ และลงมือปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ ชาวลาภ (2544) ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545) และ เจษฎา บุญมาโฮม (2546) อีกทั้งผู้นำชุมชนบ้านโพธิ์ศรีนี้ใช้หลักการนำแบบประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของลูกบ้านทุกคน ถ้าเกิดประเด็นที่ไม่เข้าใจตรงกันก็จะมาร่วมกันหารือเพื่อสรุปให้ได้แนวทางที่ดีที่สุดของชุมชน และผู้นำยังมีการบริหารงานที่เน้นงานและเน้นคนควบคู่กันด้วย มุ่งพัฒนาชุมชนให้ขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันก็จะคอยให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ และชาวบ้าน เพื่อให้มีกำลังใจในการทำงาน

ในส่วนของกรวางแผนการดำเนินงานของชุมชนผู้ใหญ่บ้านใช้ทักษะ และประสบการณ์ในการวางแผนงานกิจกรรมโครงการ มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอกชุมชนด้วยการไปศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จ นำแนวทางการบริหารจัดการชุมชนอย่างพอเพียง แนวทางการแบ่งสันปันส่วน หลักการให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเมื่อได้หลักการแนวทางในการจัดการชุมชนแล้ว ผู้ใหญ่บ้านจึงได้นำหลักการมาบูรณาการให้สอดคล้องเข้ากับบริบทของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมากที่สุด เห็นได้ว่าผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการชุมชนตั้งแต่เริ่มแรกการวางแผน เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนการดำเนินงานของชุมชนให้ไปสู่เป้าหมาย ทั้งยังเป็นแนวทางให้ทุกคนได้เข้าใจและร่วมกันบริหารงานของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อชุมชนมีการศึกษาดูงานแล้วได้นำแนวทาง ประสบการณ์ที่ได้ไปศึกษาดูงานมาหารือร่วมกันกำหนดแผนงานแล้วจึงนำมาลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ โดยผู้ใหญ่บ้านมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้ลูกบ้านได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกันทุกคนเป็นการเสริมสร้างให้ชาวบ้านได้เกิดความภาคภูมิใจต่อกิจกรรมที่ร่วมกันทำ จะเห็นได้จากพหุกิจกรรมของชุมชนผู้ใหญ่บ้านทั้ง 2 หมู่ พี่เฒ่า (อดีต อบต.) ผู้ช่วย กลุ่มแม่บ้าน จะมาร่วมกันเป็นกองหนุนในการทำกิจกรรม ฝ่ายสถานที่ที่จะมอบหมายให้ผู้ใหญ่ชอบ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 ได้มีการจัดเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรม ผู้รับผิดชอบหน้าที่ในการเป็นวิทยากรบรรยายสภาพวิถีชีวิต และการบริหารจัดการชุมชนจะเป็นผู้ใหญ่จรัส ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 และพี่เฒ่า ส่วนชาวบ้านเป็นลูกมือในการเตรียมสถานที่ จากการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนชัย ยมจินดา (2540) และ เสน่ห์ จุ้ยโต (2551) ที่ได้กล่าวว่าการแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างองค์กรหรือชุมชนนั้นต้องมีการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน ไม่เกิดความ

ข้าช้อนของภารกิจแต่ละงาน ทุกฝ่ายมีการทำงานแบบประสานงานเชื่อมโยงกันเพื่อให้กิจกรรมมีความราบรื่นและประสบความสำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้ เช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้านยามเย็นที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีได้มาเยี่ยมชุมชนบ้านโพธิ์ศรี ทุกคนต่างร่วมกันจัดงานต้อนรับคณะท่านผู้ว่าฯ อย่างเต็มที่

ในด้านการตรวจสอบประเมินผลชุมชนบ้านโพธิ์ศรีไม่ได้ละเลยขั้นตอนนี้ ผู้ใหญ่บ้านมีการติดตามรายรับ-รายจ่ายของลูกบ้านโดยการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทุกเดือนเพื่อให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวสถานะค่าใช้จ่ายของแต่ละครัวเรือน ยังเป็นการเชื่อมโยงไปสู่การจัดสรรงบประมาณกองทุนออมวันละบาทที่ชุมชนมีการจัดเก็บกันทุกวัน 10 ของเดือน โดยกองทุนนี้มีไว้เพื่อเป็นงบประมาณสำรองในการไว้ใช้จัดกิจกรรมหรือพัฒนาชุมชน เนื่องจากการบางครั้งชุมชนขอรับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอาจมีความล่าช้า จึงต้องมีการนำงบประมาณสำรองจากหมู่บ้านมาใช้จ่ายก่อน อีกทั้ง กองทุนนี้ยังมีไว้ช่วยเหลือให้สมาชิกได้ใช้กู้ยืมไปเพื่อต่อยอดกิจการที่ทำหรือนำเงินไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา ทาระบุตร ที่กล่าวว่า ชุมชนภาคอีสานตอนใต้มีการดำเนินงานภายในชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนที่เดือดร้อน ต้องการใช้จ่ายไปต่อยอดในการประกอบอาชีพ ในด้านการพัฒนาปรับปรุงชุมชนบ้านโพธิ์ศรีต่างให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยการคิดค้นรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่ที่มีรูปแบบที่แตกต่างและทันสมัย เพื่อเป็นที่ต้องการของตลาดที่ส่งออกมากขึ้น บางครอบครัวหันมาทำอาชีพงานจักสานหวาย-ไม้ไผ่เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เป็นอย่างดี

ในส่วนของการปรับปรุงชุมชนได้มีการเรียกรายเงินจากชาวบ้านในการจัดซื้อขี้อย่างมะตอยมาปรับปรุงเส้นทางคมนาคมภายในชุมชนให้สามารถสัญจรได้อย่างสะดวกและเกิดความสวยงามและน่าอยู่ของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านโพธิ์ศรี มีการทำงานร่วมกันระหว่างวัดโรงเรียน ชุมชน นำโดย ท่านเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่มอาชีพ พร้อมทั้งชาวบ้าน ร่วมกันในการพัฒนาชุมชนบ้านโพธิ์ศรีตามหลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขพัฒนาภารกิจของชุมชนให้ขับเคลื่อนไปสู่ชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน

เห็นได้ว่าการบริหารจัดการภายในชุมชนบ้านโพธิ์ศรี มีขั้นตอนกระบวนการแบบแผนที่ดีสอดคล้องกับหลักการจัดการตามวงจรคุณภาพ ของ ดร. เอ็ดเวิร์ด เดมมิ่ง อ่างถึงในศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547) ที่มีการบริหารที่เน้นตั้งแต่เริ่มแรก ให้ทุกคนมีการเพิ่มทักษะ ความรู้ โดยการไปศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้ไปอบรม เพื่อได้นำความรู้ที่ได้จากการไปศึกษา

ดูงานอบรมนั้นมาร่วมกันวางแผนงานโครงการต่าง ๆ ก่อให้เกิดกระบวนการการทำงานที่ชัดเจน เน้นให้ทุกคนได้ร่วมกันปฏิบัติเพื่อจะให้เกิดความภาคภูมิใจต่อผลงานที่ทุกคนร่วมกันจัดขึ้น ทั้งยังมีการตรวจสอบ รวมไปถึงการปรับปรุงและพัฒนางานของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีให้มีการต่อยอดผลงานไปสู่ผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีประสบความสำเร็จนั้น แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ปัจจัยภายในชุมชน ที่มีความพร้อมในการผลักดันให้ชุมชนมีการขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ เห็นได้จากผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางและนำพาชุมชนไปสู่ความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ด้วยการส่งเสริมให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนมีการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยึดถือหลักการเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ ผู้ใหญ่บ้านดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี ชาวบ้านที่มีความรักความสามัคคี มุ่งเน้นการร่วมกันทำกิจกรรมชุมชนถือได้ว่าเป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้ชุมชนมีการพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง ด้านงบประมาณ ชุมชนมีการบริหารจัดการที่พร้อมรับกับสถานการณ์หรือกิจกรรมทุกครั้ง ทั้งยังมีการช่วยเหลือครัวเรือนที่ขาดแคลนทุนในการประกอบอาชีพ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมีการมองทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกซึ่งสอดคล้องกับชุมชนเข้า บ้านปางค่าใต้ อำเภอบาง จังหวัดพะเยาที่ปรากฏในงานวิจัยของ พูนผล เล็กไม่น้อย (2551) ได้กล่าวว่า ชุมชนเข้ามีการจัดเวทีและการสนทนากลุ่มย่อย ผู้นำตระหนักถึงแนวทางการพัฒนาแบบพึ่งตนเองและปัจจัยภายในชุมชนมากขึ้น โดยชุมชนมีการ “มองแต่ข้างนอก” ชุมชนจึงได้ร่วมกันออกแบบบัญชีครัวเรือน ทำบัญชีและมอบหมายให้มีผู้สรุปรายงานผลเป็นรายเดือน เพื่อให้เกิดความชัดเจนภายในชุมชน แต่ก็ยังมองว่าการนำสิ่งที่ได้จากภายนอกชุมชนเข้ามาปรับใช้ภายในชุมชนเป็นสิ่งที่ดียังคงดำเนินการต่อไป เห็นได้ว่าชุมชนเข้านั้น มีกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนที่มองทั้งภายในชุมชนในด้านกระบวนการบริหารจัดการ มองทรัพยากรภายในชุมชน จัดทำรายงานผลบัญชีครัวเรือน เป็นต้น กระบวนการบริหารจัดการภายในชุมชนเน้นหลักการมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม เสียสละเพื่อทำกิจกรรมของชุมชน ผู้นำชุมชนใช้ทักษะ ประสพการณ์ในการจูงใจให้ชาวบ้านได้ร่วมกิจกรรมของชุมชน จึงทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีแน่นแฟ้นกัน ทั้งนี้ ชุมชนได้มีทรัพยากรที่มีคุณค่าควรแก่การรักษาไว้เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และยังเป็นแหล่งที่ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างนวัตกรรมมากมาย เช่น โรงเรียนชาวนา โฮมสเตย์ ศูนย์การเรียนรู้พัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ธ.ก.ส. 312 บ้านกลุ่มจักสานหวาย-ไม้ไผ่ เป็นต้น แหล่งเรียนรู้เหล่านี้เองที่ทำให้ชาวบ้านได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนากิจกรรม นวัตกรรมใหม่ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการคิดค้นปุ๋ย

ชีวภาพที่ใช้ต้นทุนที่ต่ำกว่าท้องตลาด ส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนลดการใช้สารเคมี มาใช้ปุ๋ยชีวภาพที่สามารถผลิตเองได้ เป็นการลดต้นทุนได้เป็นอย่างดี และยังมีการคิดค้นปุ๋ยเบญจคุณที่ช่วยเพิ่มธาตุอาหารในแปลงนา เกิดความชุ่มชื้นให้กับดินซึ่งนวัตกรรมเหล่านี้ชาวบ้านต่างภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการคิดค้นและนำไปใช้ได้จริง ส่วนเครื่องจักรสานหวาย-ไม้ไผ่ยังเป็นการสร้างอาชีพให้แก่ชาวบ้านเกิดรายได้หาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี

2. ปัจจัยภายนอก ด้านสังคมมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการเผชิญกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ โดยการมีความรัก ความสามัคคีกัน ผู้ปกครองต้องมีการดูแลให้คำปรึกษาหลากหลายอย่างใกล้ชิด ด้านเทคโนโลยี มีส่วนสำคัญในการนำเสนอผลงานของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีให้บุคคลภายนอกได้รู้จักยังเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสวิถีการดำเนินชีวิต เอกอัครราชทูต ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้อีกทางหนึ่งด้วย ด้านเศรษฐกิจ ทุกครัวเรือนชุมชนต้องมีการส่งเสริมให้มีการดำรงตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพอมีพอกิน ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัว และในด้านการเมืองและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ มีผลกระทบโดยตรงกับชุมชนบ้านโพธิ์ศรี กล่าวคือ ชุมชนต้องมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและแผนพัฒนาฯ เพื่อให้การบริหารงานชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายและบูรณาการไปสู่การพัฒนาบริบทของประเทศ และงบประมาณรวมถึงวิทยากรที่ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ถือว่าสำคัญต่อการช่วยในการบริหารจัดการชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนนำไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นไม่ว่าปัจจัยภายนอกชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีผลกระทบกับชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านมีดำรงตนเป็นคนดี เน้นความพอเพียง มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีภายใต้ของเงื่อนไขความรู้ตามหลักทางวิชาการ และความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งยังยึดถือหลักคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักเยาวชนคนดีศรีสุพรรณ 11 ประการ เพียงเท่านั้นปัจจัยภายนอกชุมชนไม่อาจจะทำลายวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้คนชุมชนบ้านโพธิ์ศรีได้

ประโยชน์จากการวิจัย

การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอ บางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีการบริหารร่วมกันระหว่างท่านเจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มอาชีพ รวมทั้งชาวบ้านต่างร่วมกันบริหารจัดการชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนการทำงาน

ไปสู่เป้าหมายได้อย่างสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงขอเสนอประโยชน์เชิงการจัดการ และประโยชน์เชิงทฤษฎี ดังนี้

1. ประโยชน์เชิงการจัดการ

1.1 ผู้ใหญ่บ้านมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังมีการบูรณาการเทคนิคการจัดการให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี จึงถือเป็นแนวทางที่ต้องส่งเสริมและเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่น ๆ ได้

1.2 แหล่งจักสานหลาย-ไม้ไผ่ เป็นแหล่งที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการขยายแหล่งรายได้ของชุมชนและส่งเสริมให้ชาวบ้านมีอาชีพ ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพควรประสานส่วนราชการหรือแหล่งการค้าในการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานหวาย-ไม้ไผ่

1.3 นวัตกรรมที่ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีมีการคิดค้นขึ้นจากโรงเรียนชาวนา คือ ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยเบญจคุณ เป็นต้น ชุมชนควรมีการจัดลิขสิทธิ์ บันทึกเป็นนวัตกรรมของชุมชนอย่างถูกต้องชัดเจน แล้วประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนอื่นได้นำไปใช้เพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์ต่อไป

1.4 ในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรม ที่ได้มีการสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษนั้น เป็นเรื่องที่ชุมชนควรจะส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีอย่างต่อเนื่องไปสู่เยาวชนรุ่นหลัง

1.5 การให้ วัด โรงเรียน ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชน ถือได้ว่าเป็นการต่อยอดทักษะความรู้ ผู้ใหญ่บ้านต้องเน้นให้ชาวบ้านตระหนักถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

2. ประโยชน์เชิงทฤษฎี

จากการศึกษาการจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยนำทฤษฎีตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข มาวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อีกทั้งยังได้ใช้ทฤษฎีวงจรคุณภาพวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลักการบริหารจัดการชุมชนควบคู่กับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งเห็นได้ว่าแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามทฤษฎีนั้นสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อีกทั้งผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการชุมชนนำไปสู่ชุมชนต้นแบบมาอย่างต่อเนื่องนั้นถือได้ว่าเป็นการสนับสนุนแนวคิดและทฤษฎีการจัดการอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเฉพาะบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเท่านั้น จึงทำให้ได้ข้อมูลเฉพาะมุมมองภายในอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปว่าต้องมีการสัมภาษณ์บุคคลภายนอกชุมชนบ้านโพธิ์ศรีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของชุมชน เช่น ตัวแทนข้าราชการหน่วยงานที่ติดต่อกับชุมชน (นักพัฒนากร) หรือวิทยากรที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวบ้าน

2. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จ โดยปัจจัยที่สำคัญเป็นลำดับแรกในการส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จนั้น คือ ด้านผู้นำ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการชี้นำ บริหารจัดการชุมชนให้ไปสู่เป้าหมายได้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปว่าให้มีการมุ่งเน้นการศึกษาถึงภาวะผู้นำ เทคนิคของการบริหารงานของผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดความชัดเจนและยังสามารถเป็นตัวอย่างในการประยุกต์ใช้กับผู้นำอื่นต่อไปได้

รายการอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. กรมพัฒนาชุมชน. (2548). **คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามแผนปฏิบัติการกรมพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กรมพัฒนาชุมชน. สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. (2554). **กระบวนการส่งเสริมระบบการบริหารจัดการชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมพัฒนาชุมชน.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2552). **คู่มือการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีกรมส่งเสริมการเกษตร.
- กาญจนรัตน์ ดีเลิศ. (2554). **บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (2551). **ชีวิติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนสู่เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: กองผลิตสื่อการสื่อสารองค์การ.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2554). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์. (2553). **ความรู้สำหรับชุมชน ชุมชนพอเพียง**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- เจษฎา บุญมาโฮม. (2546). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. นครปฐม: กลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2549). **สุดยอดผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ตฤตถ์ นพคุณ. (2548). "การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง." **วารสารเศรษฐกิจและสังคม** 42, 6 (พฤศจิกายน – ธันวาคม): 41-47.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). **การมีส่วนร่วมแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ**. กรุงเทพฯ: บริษัทพานิช พระนครจำกัด.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนชัย ยมจินดา. (2540). **ทฤษฎีองค์การ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ธีราพร ทวีธรรมเจริญ. (2553). “การเรียนรู้วิถีชุมชนจากแนวคิดในทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมและ
ทฤษฎีชุมชน.” **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย** 30, 1 (มกราคม –
เดือนมีนาคม): 104-116.
- ประดิษฐ์ อุปรมัย. (2551). **สร้างพลังทีมงานตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. นนทบุรี: ศูนย์
ฝึกอบรมเทคโนโลยีการพิมพ์แห่งชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเวศ วะสี. (2541). **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพอนามัยชีวิตและสังคม**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- _____. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจ
สังคม**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2549). **การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จากแนวคิด
สู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พูนผล เล็กไม่น้อย. (2551). “กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเองตามปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชุมชนเฝ้า บ้านปางค่าใต้ อำเภอปาง จังหวัดพะเยา.”
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยศ บริสุทธิ. (2558). **การศึกษาชุมชน : แนวคิดฐานการวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์**.
ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุทธนา หาระบุตร. (2553). “ยุทธศาสตร์การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
ระดับครัวเรือนในชุมชนภาคอีสานตอนใต้.” รัฐประศาสนศาสตร์ฉบับบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: อักษร
เจริญทัศน์.
- วิจิต นันทสุวรรณ และจำนง แรกพิณีจ. (2542). **บทบาทของชุมชนกับการศึกษา**. กรุงเทพฯ:
สำนักนายกรัฐมนตรี.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2551). **การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน**.
กรุงเทพฯ: ธรรมมลพิมพ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: บริษัท ธรรมสาร
จำกัด.

ศุภชัย อาชีวะระงับโรค. (2547). **Practical PDCA แก้ปัญหาและปรับปรุงเพื่อความสำเร็จ.**

กรุงเทพฯ: ซีโนดีไซน์.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2550). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทาง**

พระราชดำริ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมคิด บางโม. (2551). **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สมศักดิ์ ชาวลาภ. (2544). **ภาวะผู้นำ การจูงใจ และทีมงาน.** กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

สุทธิธรรม เลขวิวัฒน์. (2549). **เครือข่ายชุมชนพอเพียง.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีทรรศน์.

สุรเชษฐ์ ชีระมณี. (2558). **วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** เพชรบุรี: คณะวิทยาการจัดการ.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). **ภาวะความเป็นผู้นำ.** กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2545). **พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีการประยุกต์.** พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2545). **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: บุ๊คลิงค์.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). **ใต้เบื้องพระยุคลบาท.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มติชน.

_____. (2549). **หลักธรรมตามรอยยุคลบาท.** กรุงเทพฯ: สุทธาคารพิมพ์.

เสน่ห์ จุ้ยโต. (2551). **องค์การสมัยใหม่.** นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวิราช.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2555).

เศรษฐกิจพอเพียงปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:

บางพลัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). **เอกสารประกอบการ**

ประชุมประจำปี 2546 การพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ

ประเทศ 2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2549). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9.** กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2553). **ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11.** กรุงเทพฯ:

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

องค์การบริหารส่วนตำบลบางปลาหมอ. (2557). “ข้อมูลจำนวนประชากรชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี.” ข้อมูลประชากร จังหวัดสุพรรณบุรี.

อุดมพร อมรรธรรม. (2549). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

อมลณัฐ ด้ตระตระกูล และ สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์. (2551). “การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแบบบูรณาการสู่พอเพียงและยั่งยืน ของชุมชนบ้านป่าบาง ตำบลตะเภา อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.” รายงานการวิจัย โครงการวิจัยแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). **วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน : พลวัตและศักยภาพชุมชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

อรัญ จิตตะเสโน และคณะ. (2551). **หลักการและวิธีการบริหารจัดการชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา.

อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2551). **รายงานผลการศึกษาระบบการเรียนรู้สู่การเท่าทันสื่อ: บทสำรวจสถานการณ์และก้าวต่อไป**. กรุงเทพฯ: โครงการสำรวจและสังเคราะห์สถานการณ์ของการเรียนรู้ เรื่องสื่อเพื่อการเรียนรู้เท่าทันสังคม สถาบันการจัดการแบบองค์รวม.

Blocher, Edward J. et al. (2005). *Cost Management*. 3rd ed. USA.: McGraw-Hill Irwin.

แนวคำถามในการวิจัยเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
เรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
(สำหรับผู้นำอย่างเป็นทางการ)

วันที่ให้สัมภาษณ์

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา.....
 สถานที่สนทนา

ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อ - นามสกุล อายุ ปี ตำแหน่ง

ประเด็นคำถาม

1. ประวัติ ความเป็นมาของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี
2. วิธีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน
 - 2.1 อาชีพหลัก และ อาชีพเสริม
 - 2.2 กลุ่ม/ชมรม/สหกรณ์ชุมชน
 - 2.3 ผลิตภัณฑ์เพื่ออุปโภค/บริโภค และจำหน่ายของชุมชน
3. ช่องทางที่ชุมชนได้เข้าร่วมโครงการด้านความพอเพียง
4. วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.1 ความรู้ ความเข้าใจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.1.1 ความรู้ ความเข้าใจของผู้ถูกสัมภาษณ์
 - 4.1.2 แนวทางการส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความรู้ ความเข้าใจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.1.3 แนวทางการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.2 เหตุผลของการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
 - 4.3 วิธีการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
 - 4.3.1 ด้านครอบครัว
 - 4.3.2 ด้านชุมชน

- 4.4 แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 4.4.1 ด้านครอบครัว
- 4.4.2 ด้านชุมชน
- 4.5 ความภาคภูมิใจจากการได้รับรางวัลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 4.6 เป้าหมายในอนาคตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวัง
- 4.6.1 เป้าหมายครอบครัว
- 4.6.2 เป้าหมายชุมชน
- 4.7 แนวทางการพัฒนาให้ชุมชนเกิดความพอเพียงอย่างต่อเนื่อง
5. การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 5.1 หลักการบริหารงานชุมชน
- 5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการชุมชน
- 5.3 ภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนสู่เป้าหมายได้
- 5.4 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ถือปฏิบัติภายในชุมชน
- 5.5 แนวทางการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินงานชุมชน
- 5.6 กิจกรรมชุมชน
6. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 6.1 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ
- 6.2 การเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน
- 6.3 ข้อบังคับ กฎ ระเบียบของชุมชน
- 6.4 การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน
- 6.5 เครือข่ายภายนอกชุมชน และงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน
-

แนวคำถามในการวิจัยเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
เรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
(สำหรับผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ และตัวแทนชาวบ้าน)

วันที่ให้สัมภาษณ์

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา.....
 สถานที่สนทนา

ข้อมูลพื้นฐาน

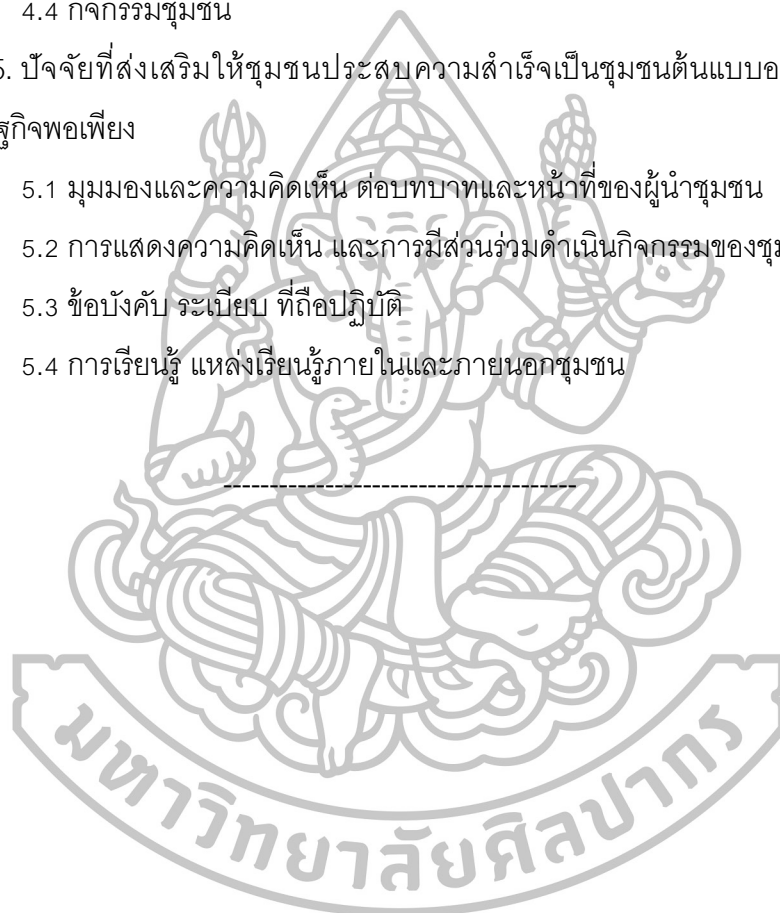
ชื่อ - นามสกุล อายุ ปี ตำแหน่ง

อาชีพ

ประเด็นคำถาม

1. ประวัติ ความเป็นมาของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี
2. วิธีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน
 - 2.1 อาชีพหลัก และ อาชีพเสริม
 - 2.2 กลุ่ม/ชมรม/สหกรณ์ชุมชน
 - 2.3 ผลิตภัณฑ์เพื่ออุปโภค/บริโภค และจำหน่ายของชุมชน
3. วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.1 ความรู้ ความเข้าใจตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.2 การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.3 วิธีการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว
 - 3.4 แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของตนเองและครอบครัว
 - 3.5 ความภาคภูมิใจจากการได้รับรางวัลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.6 เป้าหมายในอนาคตของตนเองและของครอบครัวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่คาดหวัง

- 3.7 แนวทางการดำเนินชีวิตในอนาคตจากการได้รับรางวัล
- 3.8 ข้อเสนอแนะ แนวทางในการให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป
- 4. การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.1 มีส่วนร่วมกิจกรรมในการบริหารงานชุมชน
 - 4.2 หน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนสู่เป้าหมายได้
 - 4.3 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของชุมชน
 - 4.4 กิจกรรมชุมชน
- 5. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
 - 5.1 มุมมองและความคิดเห็น ต่อบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชน
 - 5.2 การแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชน
 - 5.3 ข้อบังคับ ระเบียบ ที่ถือปฏิบัติ
 - 5.4 การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกชุมชน

แบบสังเกต

เรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี
อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่สังเกต

วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา.....

สถานที่สังเกต

ประเด็นการสังเกต

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน
2. พฤติกรรมการดำรงชีวิตของชาวบ้านภายในชุมชน
3. กิจกรรมที่ชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วม

ที่ ศธ 0520.303.1/ 0275

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ
จังหวัดเพชรบุรี 76120

๒ กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน นายจรัส พิมพ์มีลาย

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ด้วย นางสาวสุภาพร ภูไพบูลย์ รหัสประจำตัว 57601725 นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย เรื่อง “การจัดการชุมชนสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอ บางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” มีความประสงค์ขอเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 3 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งผู้เกี่ยวข้องทราบ และขออนุญาตให้นางสาว สุภาพร ภูไพบูลย์ หมายเลขโทรศัพท์ 08 9715 9800 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ทั้งนี้ คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ อนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภนันทน์ หอมสุด)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษาและวิจัย

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. 0 3259 4031

โทรสาร 0 3259 4023

ที่ ศธ 0520.303.1/ 0274

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ
จังหวัดเพชรบุรี 76120

2 กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน นายชอบ ทองแถม

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

ด้วย นางสาวสุภาพร ภูไพบูลย์ รหัสประจำตัว 57601725 นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย เรื่อง “การจัดการชุมชนสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” มีความประสงค์ขอเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้านชุมชนบ้านโพธิ์ศรี หมู่ที่ 12 อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้งผู้เกี่ยวข้องทราบ และขออนุญาตให้นางสาวสุภาพร ภูไพบูลย์ หมายเลขโทรศัพท์ 08 9715 9800 เป็นผู้ประสานงานโดยตรงต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ทั้งนี้ คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภนันทน์ หอมสุด)

รองคณบดีฝ่ายบัณฑิตศึกษาและวิจัย

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะวิทยาการจัดการ

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. 0 3259 4031

โทรสาร 0 3259 4023

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ให้ข้อมูล (สัมภาษณ์)

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล (สัมภาษณ์)
เรื่อง การจัดการชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการ

1. นายจรัส พิมพ์มีลาย

ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
 วันที่สัมภาษณ์

วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2559

วันที่ 4 มีนาคม 2559

2. นายชอบ ทองแย้ม

ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี
 วันที่สัมภาษณ์

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559

วันที่ 5 มีนาคม 2559

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ

3. นายเฉลา นิลวรรณ

ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 / ประธานโรงเรียนชาวนา / หัวหน้ากองทุนชุมชน
 วันที่สัมภาษณ์

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559

วันที่ 4 มีนาคม 2559

4. นายจำลอง หนูทา

ตำแหน่ง ข้าราชการครูบำนาญ / เป็นผู้นำชุมชนด้านประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน
 หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 12 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี

วันที่สัมภาษณ์

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2559

5. นางดารณี วงศ์จันทร์
ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มอาชีพเครื่องจักสานหวาย – ไม้ไผ่
วันที่สัมภาษณ์
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559

ตัวแทนชาวบ้าน

6. นางสาวมณี ดวงแก้ว
วันที่สัมภาษณ์
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559
7. นางสุทิน ดากะบุญชัย
วันที่สัมภาษณ์
วันที่ 4 มีนาคม 2559
8. นางจำเนียร แก้ววิจิต
วันที่สัมภาษณ์
วันที่ 5 มีนาคม 2559
9. นางสาวละออ เศรษฐ์จิมนตรี
วันที่สัมภาษณ์
วันที่ 5 มีนาคม 2559
10. นางสาวสมคิด เฟื่องฟูลอย
วันที่สัมภาษณ์
วันที่ 5 มีนาคม 2559

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุภาพร ภูไพบูลย์
ที่อยู่	188/1 หมู่ที่ 1 ตำบลดอนกำยาน อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000
สถานที่ทำงาน	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ถนนพิษณุโลก แขวงจิตลดา เขตจิตลดา กรุงเทพมหานคร 10300
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2553	สำเร็จการศึกษา ปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2558	ศึกษาต่อระดับ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2553 – 2555	เจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2555 – ปัจจุบัน	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ กลุ่มสรรหาบรรจุแต่งตั้งและข้อมูลบุคคล กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี